

Autoriteit en Interpretatie

Een hermeneutische contextschets van het religieus vegetarisme van
Ellen White

Ellen White, ca. 1864

Ingeborg de Jong

23 januari 2016

Masterscriptie

Opleiding: MA Religion and the Public Domain

Begeleid door: Christoph Jedan en Jacques T.A.G.M. van Ruiten

Inhoudsopgave

SAMENVATTING.....	4
LIJST VAN AFKORTINGEN.....	5
INLEIDING	6
DE BIJBEL EN AUTORITEIT	8
OPZET EN METHODE.....	11
HOOFDSTUK 1- DE ONDERBOUWING VAN WHITES LEERGEZAG	13
1.1 DE OPKOMST VAN EEN RELIGIEUS LEIDER.....	13
1.1.1 <i>The Great Disappointment en de geboorte van een profetes.....</i>	14
1.1.2 <i>Grondvesting van de doctrine van het zevendedagsadventisme</i>	15
1.1.3 <i>Spiritueel leiderschap en tegenstanders</i>	17
1.1.4 <i>Overdrachtsstijl.....</i>	18
1.1.5 <i>De oprichting van de kerk.....</i>	19
1.2. DE BASIS EN ACHTERGROND VAN WHITES AUTORITEIT	20
1.2.1 <i>De vorm van de Bijbel.....</i>	21
1.2.2 <i>Bijbelgebruik.....</i>	24
1.2.3 <i>“De geest van de profetie”</i>	27
1.2.4 <i>De natuur als boek naast de Bijbel.....</i>	33
1.3 RESULTATEN	36
HOOFDSTUK 2 – DIEET, GEZONDHEID EN GELOOF	38
2.1 MOTIEF EN CONTEXT	38
2.1.1 <i>Eenheid tussen lichaam en geest.....</i>	38
2.1.2 <i>Gezondheid, democratie en vegetarisme vanaf de Verlichting</i>	39
2.2 DE GESCHIEDENIS VAN WHITES VEGETARISME.....	42
2.2.1 <i>Het begin van Whites gezondheidsbeleid</i>	43
2.2.2 <i>De eerste complete weergave van het gezondheidsvisioen</i>	46
2.2.2.1 <i>Lichamelijke gevolgen.....</i>	48
2.2.2.2 <i>Intellectuele gevolgen.....</i>	49
2.2.2.3 <i>Geestelijke gevolgen.....</i>	49
2.2.3 <i>Na 1864: vegetarisme in ontwikkeling.....</i>	50
2.3 CONCLUSIE.....	54
HOOFDSTUK 3 – SPIRITUAL GIFTS	56
3.1 POSITIE BINNEN GEHELE OEUVRE.....	56
3.2 STRUCTUUR EN INHOUD VAN SPIRITUAL GIFTS REEKS	57
3.2.1 <i>Spiritual Gifts delen III en IV a en vegetarisme</i>	58
Tabel 1: Spiritual Gifts III	59
Tabel 2: Spiritual Gifts IV a.....	61
3.2.2 <i>Hoofdstukken met onderbouwende Bijbelverhalen.....</i>	68
3.2.2.1 <i>The Creation.....</i>	68
Tabel 3: Structuur Hoofdstuk 3.....	68
3.2.2.2 <i>The Temptation and The Fall.....</i>	68
Tabel 4: Structuur Hoofdstuk 2	68
3.2.2.3 <i>The Flood.....</i>	70
Tabel 5: Structuur Hoofdstuk 7	70
HOOFDSTUK 4 – INTERTEKSTUELE ANALYSE VAN GENESIS EN SPIRITUAL GIFTS	72
4.1 VERGELIJKING VAN RELEVANTE PASSAGES.....	72
4.1.1 <i>Genesis 1:1- 30 en Spiritual Gifts III:33.2 en 36.1</i>	72
Tabel 6: eerste synopsis.....	72
4.1.2 <i>Genesis 2: 8-25 en Spiritual Gifts 3: 34.1-35.2.....</i>	74
Tabel 7: tweede synopsis	74

4.1.3 Genesis 9: 1-7, Genesis 1:29 en Spiritual Gifts III:75.3-76.1	77
Tabel 8: Derde synopsis.....	77
4.2 ANALYSE VAN DE BESPROKEN TRANSFORMATIES.....	79
4.2.1 Een pre-existente Christus	79
4.2.2 De Anti-Christ en de engelen in het scheppingsverhaal.....	82
4.2.3 Het uiterlijk van de eerste mensen	84
4.2.4 De genezende kracht van boom des levens	87
4.2.5 De harmonie tussen mens en dier in de hof van Eden.....	88
4.3 CONCLUSIE.....	89
CONCLUSIES	91
LITERATUUR.....	94

Samenvatting

Dit onderzoek heeft als doel te schetsen hoe Ellen White tot haar gezaghebbende Bijbelinterpretatie kwam die ten grondslag lag aan haar advies wat betreft vegetarisme, en te laten zien hoe zij zich hierbij verhield tot haar hermeneutische context. Deze negentiende eeuwse profetes probeerde haar boodschap te presenteren aan de hand van de autoriteit van de Bijbel, de tradities van de geest van de profetie en het boek der natuur, door hen als bronnen te presenteren. Tegen de achtergrond van vele verschillende bewegingen waarin gezondheid en dieet centraal stond legde zij haar visie uit in de boekenreeks *Spiritual Gifts*. In een intertekstuele analyse tussen de tekst van *Spiritual Gifts* en de door haar gebruikte verzen uit Genesis blijkt dat zij wat betreft veel elementen van haar redenering overeenkomsten vertoont met andere buiten-Bijbelse bronnen van voor de vijfde eeuw. Alhoewel er niet aangetoond wordt of zij deze bronnen ook daadwerkelijk heeft gelezen, toont het wel dat zij stevig in een lange traditie van Bijbelinterpretatie staat. Het concept autoriteit blijkt hierbij complex te zijn in de zin dat de Bijbelinterpretatie zowel afhankelijk is van de lezer, als van alle andere elementen die ervoor zorgen dat een boodschap is gecreëerd, die zowel bewust als onbewust een rol spelen. Het hermeneutische leesproces vindt in die zin zowel intern als extern plaats, en heeft dus meerdere lagen die met elkaar in samenwerking zijn, waardoor de locatie van autoriteit niet altijd goed vastgesteld kan worden.

Lijst van afkortingen

BFBS	British and Foreign Bible Society
EGW	Ellen Gould White
KJV	King James Version
SV	Statenvertaling

Inleiding

Het eten van vlees en zich belijden tot het christelijke geloof sluiten elkaar zowel in praktijk als in theorie niet uit. Het carnivore dieet is onder veel christenen de norm, op de eventuele onthoudingen tijdens de vastentijd na. Alhoewel er een groeiende aandacht voor vegetarisme is in de westerse samenleving, zou deze, aldus de *Meat Atlas*, vooral het gevolg zijn van filosofische overwegingen in plaats van religieuze ideeën, in tegenstelling tot andere werelddelen waar bijvoorbeeld vegetarisme op basis van boeddhisme en jainisme populairder is.¹ In de Bijbel zijn er in ieder geval genoeg voorbeelden te vinden van hoofdpersonen die vlees eten en dierenoffers uitvoeren. In Genesis worden bijvoorbeeld de offerschappen van Abel verkozen boven het plantaardige offer van zijn broer Kaïn (Gen 4:3-5), en eet Abraham gezamenlijk met drie vreemdelingen een kalf (Gen 18:7-8). In Leviticus 11 en Deuteronomium 14 maakt men het onderscheid tussen rein en onrein vlees. Ook Jezus kan geen vegetariër genoemd worden, zo blijkt uit de vers waarin Petrus en Johannes van hem de opdracht krijgen om voor het laatste avondmaal een lam te bereiden (Luc 24:42-43), en de passage waarin hij onmiddellijk na zijn opstanding een visje verstouwt (Luc 22:8-15). Bovendien verklaart Jezus voor en na zijn dood al het voedsel als rein, zo ook het dierlijke (Mc 7:19; Hand 10:10-15). Dit alles lijkt op het eerste gezicht niet te pleiten voor een christelijke overtuiging om vlees te vermijden, of voor veel medeleven met het lot van dieren. Toe-eigening van deze teksten kan juist leiden tot een rechtvaardiging van de carnivore leefregel. Christelijke vleeseters baseren zich in dit geval ook wel eens op het concept van rentmeesterschap, dat zij onderbouwen met Genesis 2:15: “Zo nam de Heere God den mens, en zette hem in den hof van Eden, om dien te bouwen, en dien te bewaren” (Gen 2:15 SV). In het scheppingsverhaal kan men lezen dat Adam in het evenbeeld van God is geschapen en dat hij de dieren hun namen mocht geven. Volgens sommigen veronderstelt dit een dominantie boven de dieren die aan de grondslag ligt van het antropocentrische Westerse wereldbeeld.² Het zien van de mens als een heersende monarch over de natuur leidt maar al te vaak tot het negeren van het welzijn van dieren, en tot een vrijbrief om dieren als gebruiksvoorwerp en voedingsmiddel te mogen zien.

Toch zijn er ook talrijke gelovigen die wel menen in de Bijbel een onderbouwing te kunnen vinden voor het minderen van de vleesconsumptie. Dit ziet men ook bij de zevendedagsadventisten, een protestantse stroming die hun leer onder andere ontwikkeld heeft aan de hand van de adviezen en werken van hun kerkmoeder, Ellen White. Deze negentiende-

¹ “Vegetarianism: Many roots, many shoots.” *The Meat Atlas: Facts and Figures About the Animals We Eat*. red. Christine Chemnitze; Stanka Becheva, (Berlijn: Heinrich Böll Foundation; Brussels: Friends of the Earth Europe, 2014) 56-57.

² Lynn Jr. White, “The Historical Roots of our Ecological Crisis” *Science*, New Series 155.3767 (10 Maart 1967): 1203-1207.

eeuwse profetes schonk veel aandacht aan het onderwerp gezondheid, met als gevolg dat een gedeelte van de 19,1 miljoen zevendedagsadventisten die vandaag de dag leven weigeren vlees te eten en op andere manieren bewust proberen om te gaan met hun voeding.³ Het feit dat Ellen White onder andere via de Bijbel tot dergelijke voedingskeuzes is gekomen, lijkt in dit licht opmerkelijk en gebiedt nader onderzoek naar hoe haar Bijbelinterpretatie tot stand is gekomen.

Daarmee bevind ik mij in het hermeneutische onderzoeksveld. Het woord *hermeneuein* stamt af van het Grieks en kan als “vertalen” of “betekenen” vertaald worden. Binnen de hermeneutiek kijkt men naar de manier waarop betekenissen en teksten worden geïnterpreteerd en toegepast. Oorspronkelijk werd deze studie gehanteerd in de Bijbelse exegese en wetsuitlegging. Alhoewel de tendens in de vroege Bijbelinterpretatie voor velen lag op de inherente, goddelijke waarde van de tekst, erkende men later ook het belang van de auteur in het begrijpen van een tekst. In de negentiende eeuw begon men teksten steeds meer als uitdrukkingen van het menselijke leven te zien en te zoeken naar de manieren waarop men via een tekst toegang kon krijgen tot de bedoeling van de auteur en zijn subjectiviteit.⁴

Een belangrijke speler in deze beweging was Wilhelm Dilthey, die zich richtte op het analyseren van de middelen waarmee men interpreteert. In zijn artikel *Die Entstehung der Hermeneutik* legde hij het verschil tussen geesteswetenschappen en natuurwetenschappen uit aan de hand van de afhankelijkheid van interpretaties van de eerstgenoemde. Dilthey omschreef de interpretatie of exegese die gebruikt wordt in deze vorm van wetenschap als het “systematisch begrijpen van vastgelegde uitingen.” Het begrijpen behelst hier het reconstrueren van het innerlijke bewustzijn van anderen aan de hand van het eigen individuele bewustzijn. De geschreven taal zou zich hier erg goed voor lenen, door zijn vermogen om de menselijke expressie in al zijn compleetheid vast te leggen. Hoewel een geschiedschrijver leugens zou kunnen verkondigen om eigen of gedeelde doelen te bereiken, zag Dilthey werken van auteurs die rechtstreeks vanuit hun geestelijke beleving schrijven, zoals dichters en “religieuze genieën”, wel als producten die met objectieve interpretatie benaderd kunnen worden. Objectiviteit had voor Dilthey echter vooral betrekking op de onveranderlijke realiteit die de tekst toonde, in de zin dat deze teksten een goed beeld zouden kunnen tonen van de historische periode waarin het geschreven zou zijn en persoonlijke leven van de auteurs. In navolging van zijn bezieler

³ Ingeborg de Jong, “Adviesrapport Doelgroepenbeleid Christenen voor Viva Las Vega’s” (Stageonderzoek, Rijksuniversiteit Groningen, 2014), 15-17. “Seventh-Day Adventist World Church Statistics 2015,” SDA Church, <https://www.adventist.org/en/information/statistics/article/go/-/seventh-day-adventist-world-church-statistics-2015/>

⁴ Gert-Jan van der Heiden, *De Stem van de Doden: Hermeneutiek als Spreken Namens de Ander* (Nijmegen: Van Tilt, 2012) 17-19.

Schleiermacher, was Dilthey wel van een gedeelde menselijke natuur overtuigd, die de auteur en degene die interpreteert met elkaar verbindt.⁵

Hoewel men in het midden kan laten of White onder zijn definitie van dergelijke religieuze genieën valt, kan er wel gekeken worden naar haar werk als een product van haar tijd. Men kan niet alleen nuttige historische informatie halen uit de producten van haar interpretatie, maar ook uit haar methode van interpreteren. Door Whites teksten te zien als deel van een groter historisch geheel en mij te richten op haar beleving, kan ik tevens meer te weten komen over haar kijk op de bedoeling achter het geheel van haar teksten. Op deze manier zou ik haar onderliggende denkwijze kunnen blootleggen, en dus overeenkomstig met Diltheys theorieën “de auteur beter kennen dan de auteur zelf”.⁶ Whites teksten worden dus gezien als verschafter van informatie over haarzelf en het perspectief waar vanuit zij werkte.

Door Whites teksten samen met andere bronnen binnen de theologische traditie in het verlengde te leggen van de Bijbelteksten waarop zij zich baseerde, draag ik in zekere zin ook bij aan de receptiegeschiedenis van de Bijbel. Ik behandel namelijk het de manier waarop de tekst later is ontvangen en kijk welke betekenis er dus na het moment van schrijven er aan is gegeven. De geschiedenis van een tekst waarbij men ervan bewust is dat zijn betekenis veranderd kan zijn op het moment van verstaan ten opzichte van het moment van schrijven, noemde Hans-Georg Gadamer de *Wirkungsgeschichte*.⁷ Daarbij was hij van mening dat hoewel een tekst als historische bron benaderd kan worden, wij zelf ook een historisch begrip hebben. Ik moet dan ook rekening houden met het risico dat ik altijd op algemeen geschiedkundig niveau een incompleet beeld schets, omdat ik enkel werk met de informatie die voorhanden is. Het vinden van betekenis in de tekst kan alleen aan de hand van het schetsen van een bredere context van teksten, en omdat de achtergrond altijd veranderd en de tijd altijd doorgaat, moet men dit in principe altijd opnieuw ondernemen. Om deze reden is enige zelfreflectie tijdens het onderzoeken dan ook gepast.⁸

De Bijbel en autoriteit

Door Whites interpretatie van enkele passages van de Bijbel te zetten naast de receptiegeschiedenis van deze passages, hoe beperkt ook, kan men niet alleen meer te weten komen over Whites manier van het behandelen van de Bijbel, maar ook op welke manier

⁵ Wilhelm Dilthey, “The Development of Hermeneutics” in: *W. Dilthey: Selected Writings*, red., vert. H.P. Rickman (Cambridge: Cambridge University, 1976) 247-263.

⁶ Dilthey, “Development of Hermeneutics”, 260.

⁷ Susan Gillingham, “Biblical Studies on Holiday? A Personal View of Reception History”, red. Emma England, William John Lyons en Andrew Mein, *Reception History and Biblical Studies: Theory and Practice*, Library of Hebrew Bible/ Old Testament Studies 615. (Londen en New York: Bloomsbury T&T Clark, 2015) 20-21.

⁸ Hans-Georg Gadamer, *Truth and Method*. Vert. van Joel Weinsheimer en Donald G. Marshall, 2^e herziene editie (Londen/New York: Continuum, 1975) 291-292.

autoriteit invloed kan hebben op de interpretatie van de Bijbel. Net zoals bij alle andere geschreven bronnen zijn er ook in de Bijbel invloeden te vinden uit een groter historisch geheel. Zo bevat de Schrift, zoals wij het tegenwoordig kennen, vele verschillende hervertellingen van oude verhalen uit het Nabije Oosten, te zien aan de overeenkomsten die beiden vertonen. Daarbij worden er ook binnen het Bijbelboek de eigen verhalen herhaald en opnieuw geïnterpreteerd. De Bijbel is het resultaat van een dynamisch proces van interpretatie, en is eveneens zelf onderdeel van de discussie over de betekenissen die het bevat. Hoewel de Bijbel doorgaans door christenen als autoriteit beschouwd wordt, betekent dit niet dat het daarom ook als een vaststaand gegeven gezien kan worden. De vorm en betekenis van de Bijbel is dankzij zijn afhankelijkheid van de wereld met al zijn hermeneutische achtergronden in constante verandering. Er is wel een verschil tussen de tekst en zijn receptie, maar beiden ontwikkelen zich zo dat vermenging veel voorkomt, door middel van vele vertalingen en hervertellingen. Whites teksten kunnen als passende voorbeelden daarvan gezien worden.

Dankzij de autoriteit die de Schrift doorgaans toegekend krijgt, is er sprake van een cirkelredenering waarmee in dit onderzoek rekening mee moet worden gehouden. Zo kan een gelovige regels uit de Bijbel volgen, maar moet men hen ook begrijpen op basis van regels uit de Bijbel. De Bijbel toont dus een zelfondersteunende logica waarin uiteindelijk vooronderstellingen over het gebod het gebod maken. Deze cirkelredenering is daarbij niet alleen van toepassing op de te onderzoeken interpretatie van de Bijbel, maar ook op de interpretatie van de onderzoeker zelf. Friedrich Schleiermacher legde het probleem van de hermeneutische cirkel uit als het toepassen van een reeds bestaand, groter begrip van een tekst als vereiste voor het verstaan van de kleinere elementen. Tijdens het lezen verwezenlijken deze details vervolgens het grotere begrip, waardoor het concept in het geheel duidelijk wordt aan de lezer. Volgens Martin Heidegger zou de algemene toepasbaarheid van dit begrip betekenen dat het moeilijk is, dan wel niet onmogelijk, om uit de hermeneutische cirkel te komen. Daarom is het volgens hem van belang om te ontdekken welke vooroordelen men heeft waarmee men in de cirkel terechtgekomen is, in plaats van er uit proberen te komen.⁹ Dit is een gegeven dat ik in Whites geval onder de loep kan nemen, maar waar ik als onderzoeker ook zelf rekening mee zal moeten houden.

Door teksten te zien als een afspiegeling van hun context kan men erkennen dat de interpretatie van teksten door de jaren heen kan veranderen aan de hand van andere autoriteiten, die naast de Bijbel bestaan. Zo claimde White een connectie met God te hebben, en zou er volgens haar dus sprake zijn geweest van het overbrengen van een goddelijke boodschap aan haar volgelingen. De profetes kan in dit geval als een *hermēneus*, of vertolker gezien worden.

⁹ David Jasper, *A Short Introduction to Hermeneutics* (Louisville KY: Westminster John Knox, 2004) 20-22.

Een profeet spreekt immers niet uit eigen inspiratie, maar brengt een boodschap over namens de godheid die hem daartoe brengt. In zijn boek *De Stem van de Doden: Hermeneutiek als spreken namens de ander* zet Gert-Jan van der Heiden echter het idee uiteen om de algemene spreker ook als vertaler te zien, door dat alles wat hij zegt te zien als een interpretatie van dat wat hij gelezen of ervaren heeft (ook wel *idea* genoemd). In zijn benadering schenkt hij aandacht aan de gedeelde stem waarvan men gebruik maakt bij het interpreteren, doordat men andermans woorden niet alleen uitlegt, maar ook overbrengt. In overeenstemming met Plato's *Io* kan de profeet in dit geval gezien worden als een "hermeneus in het kwadraat" doordat de idee twee keer herhaald wordt, eerst door het goddelijke, en vervolgens door het menselijke.¹⁰

Door White als christelijke profetes te zien en aandacht te schenken aan het feit dat zij de Bijbel, een goddelijke stem en de verdere traditie waar zij in staat heeft moeten interpreteren, zal ik een goed beeld kunnen schetsen van de manier waarop White autoriteit afdwingt naast en via de autoriteit van de Bijbel. Het blootleggen van de interpretatiepraktijken van White toont tevens de manier waarop men in haar tijd geloofde en de relatie tussen autoriteit en interpretatie zag.

Daarnaast draagt dit onderzoek bij aan de discussie over de achtergrond van Ellen White die al gevoerd is, onder andere door Ronald Numbers in zijn *Prophetess of Health* en in het *Desire of the Ages Project* van Fred Veltman.¹¹ Deze studies hebben zich echter vooral gericht op Whites gebruik van medische bronnen van haar tijd, terwijl ik mij zal richten op haar interpretatie van Bijbelse bronnen en deze zal zetten naast buiten-Bijbelse bronnen die hetzelfde hebben gedaan uit een veel vroegere periode, namelijk van voor de vijfde eeuw. Ik heb gekozen voor een dergelijk vergelijkingsmateriaal aangezien deze buiten-Bijbelse bronnen representatief zijn voor de vroege worstelingen met de betekenis van teksten en verhalen en zij mij helpen om zo dicht mogelijk te komen bij de wortel van het christelijke gedachtegoed over gezondheid. Deze buiten-Bijbelse bronnen kunnen ook op hun beurt de Bijbelse interpretatie van anderen hebben beïnvloed. Hierbij moet wel genoemd worden dat hoewel het mogelijk is dat sommige genoemde teksten Whites interpretatie gevormd kunnen hebben, niet alle bronnen ook daadwerkelijk zijn gelezen in de joods-christelijke traditie. Alhoewel ik dus niet kan verzekeren dat alle bronnen ook (op directe wijze) invloed hebben gehad op het hermeneutische debat ten tijde van White, zijn ook deze bronnen relevant voor het onderzoek, aangezien zij wel de manieren kunnen tonen waarop bepaalde Bijbelpassages in de joodse en vroege christelijke geschiedenis ontstaan of begrepen zijn, en het dus laat zien dat White met dezelfde theologische problemen worstelde als de denkers tijdens het vroege christendom. Het onderling vergelijken van dergelijke vroege

¹⁰ Van der Heiden, *Stem van de Doden*, 32-39, 76-79.

¹¹ Ronald Numbers, *Prophetess of Health: A Study of Ellen G. White*, 3^e editie (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2008); Fred Veltman, "The Desire of Ages Project: The Conclusions" *Ministry* LXII (December 1990) 11-15.

bronnen met Whites teksten plaatst haar daarom op effectieve wijze in de aloude traditie van Bijbelse hermeneutiek.

Kortom, in dit onderzoek zal worden getracht Whites kijk op het eten van vlees contextueel te duiden. Omdat haar visie naar mijn mening afhankelijk is van haar methode van Bijbelinterpretatie, komt ook haar kijk op de vorm en autoriteit van de Bijbel en de relatie tussen haar werken en de Schrift aan bod, daar zij zichzelf een uitzonderlijke rol toebedeelde dankzij haar connectie met God en de visioenen die zij van hem ontving. Uiteindelijk is het doel van dit onderzoek een beeld te schetsen van de achtergrond van deze vorm van christelijk vegetarisme, maar wil het ook bijdragen aan de discussie over autoriteitsformatie in de Bijbelinterpretatie. Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe kwam Ellen White tot de gezaghebbende Bijbelinterpretatie die ten grondslag lag aan haar advies wat betreft het vegetarische dieet en hoe verhield zij zich hierbij tot haar hermeneutische context.

Opzet en methode

In het nastreven van de onderzoeksdoelen zal in het eerste hoofdstuk de theoretische achtergrond van Whites leergezag en haar ideeën over interpretatie gegeven worden. Door haar ideeën op chronologische wijze in een grotere historische context te zetten komt men meer te weten over hoe zij met haar autoriteit en kijk op bronnen in de cultuur van haar tijd paste. In het tweede hoofdstuk wordt de ontwikkeling van haar vegetarisme geschetst, en zal een uitgebreide samenvatting volgen van haar product van interpretatie, namelijk haar exegese. Daarbij geef ik ook de achtergrond van enkele motieven die zij naar mijn mening in haar redenering toepast. Vervolgens zal de toepassing van haar hermeneutiek in haar redenering onderzocht worden, door in hoofdstuk drie de opzet en inhoud van een de eerste publicaties waarin zij vegetarisme uitlegt te doorgronden. Alinea's uit deze publicatie zullen in hoofdstuk vier via een intertekstuele analyse tussen bijbehorende Bijbelteksten gesitueerd worden in de religieuze sfeer aan de hand van vroege Joodse en Christelijke bronnen. Hierbij is gekozen voor een afbakening tot dergelijke bronnen dankzij opvallende overeenkomsten, en de mogelijkheid die het biedt tot een schetsing van de oorsprong van het kader van Whites denken. Ik ben van mening dat door haar tekst op deze manier te onderzoeken ik de vele verschillende lagen van haar denken kan blootleggen.

Omdat er geen Nederlandse vertaling beschikbaar is van alle teksten van White en ik zo dicht mogelijk bij haar oorspronkelijke interpretatie wil blijven, zullen haar alinea's in hun originele taal gegeven zullen worden, namelijk Engels. Wat betreft Bijbelcitaten maak ik in hoofdstuk vier in de intertekstuele vergelijking gebruik van de King James Version (KJV), terwijl de

Nederlandse Statenvertaling (SV) waar mogelijk in de lopende tekst toe worden gepast ten behoeve van de leesbaarheid.

Ik heb gekozen voor een intertekstuele vergelijking zodat ik kan ontdekken op welke manier White in haar hervertelling van Bijbelverhalen die haar vegetarisme onderbouwen, precies afwijkt van de originele teksten. De toegepaste vergelijking is een variatie op de methode van Jacques van Ruiten in zijn artikel *Intertekstualiteit en het Oude Testament*. Deze methode is ontworpen in het kader van een onderlinge vergelijking van teksten uit het Oude Testament, maar is in feite toe te passen in een vergelijking van alle literaire werken met elkaar waarbij de een doorklinkt in de ander. Wanneer er aantoonbare overeenkomende elementen, oftewel de *intertextemen*, te vinden zijn tussen de vroegere *architekst* en de latere *fenotekst*, kunnen deze bestudeerd worden om de ontwikkeling van de tekst na te gaan. Door in een synoptische vergelijking deze met *indicatoren*, oftewel cursivering, onderstrepingen en andere aanpassingen in de lay-out aan te geven, kan men op systematische wijze vroegere elementen detecteren in de fenotekst. Deze veranderingen worden aangeduid als *transformaties*. Als bedoelingen achter het gebruik van ouder materiaal noemt Van Ruiten het uitleggen van een oudere tekst, het uitleggen van een nieuwe boodschap door een oude tekst te herformuleren en aan te passen, en het betwisten van de boodschap van een oudere tekst via een nieuwe, tegenstrijdige tekst.¹² In de conclusie laat ik zien in wiens context White de Bijbel geïnterpreteerd heeft.

¹² Jacques T. A. G. M. Van Ruiten "Intertekstualiteit en het Oude Testament," in: *Internationaal commentaar op de Bijbel*. red. Erik Eynikel; William R. Farmer (Kampen: Kok; Averbode: Averbode, 2001) 70-75.

Hoofdstuk 1– De onderbouwing van Whites leergezag

In dit hoofdstuk geef ik opheldering over de manier waarop White haar leergezag benaderde. Bij het onderzoeken van Whites argumentatie voor vegetarisme moet men zich namelijk ook afvragen wat er voor gezorgd heeft dat zij haar publiek kon bereiken en zich op deze wijze transformeerde tot een autoriteit op het gebied van geloof en voeding. Door vanuit een historisch perspectief een blik te werpen op de manier waarop zij haar toehoorders door het hermeneutische proces van Bijbelinterpretatie probeerde heen te loodsen en hoe zij in haar beleving zelf de Bijbel interpreteerde, komt men niet alleen meer te weten over haar brongebruik maar ook hoe dit te rechtvaardigen viel gezien vanuit de tijd waarin zij leefde.

Om te beginnen wordt er daarom een biografische schets gegeven zodat de lezer White als religieus leider leert kennen, en welke haar groei in die rol weergeeft. Deze schets bevat ook een korte uitleg over de situering van de basisdoctrines van het zevendedagsadventisme in het theologische debat, waarmee een bredere kader voor alle in dit hoofdstuk besproken overtuigingen van White zal worden verschaft. Naast dit inzicht in de inhoudelijke kant van haar ideeën, zal uit de biografische achtergrond ook blijken op welke manier zij claimde tot haar inzichten en adviezen te komen en op welke manier zij zichzelf presenteerde naar haar volgelingen toe.

Aangezien ik de gedachtegang achter haar onderbouwing wil begrijpen zal ik het in een geschiedkundig kader plaatsen. Om verwarring te vermijden in de verdere argumentatie over haar Bijbelgebruik, zal er verduidelijkt worden in welke vorm Ellen White de Bijbel aanwendde. Wat volgt is een bondige beschrijving van de historische ontwikkelingen die laten zien op welke manier haar kijk op Bijbelinterpretatie, profetie en de natuur passen in de lijn van de geschiedenis en welke tegelijkertijd haar leergezag onderbouwde.

1.1 De opkomst van een religieus leider

Ellen Gould Harmon White (1827-1915) werd geboren in het dorpje Gormain in de staat Maine in de VS, te midden van een nieuwe opleving van religie. The Second Great Awakening, zoals de periode tussen 1790 en 1840 ook wel genoemd wordt, begon na de Amerikaanse Revolutie, toen het Eerste Amendement in 1791 op schrift werd gesteld, en er onder andere bepaald werd dat de Amerikaanse overheid geen godsdienst zou mogen verkiezen boven een ander en godsdienstvrijheid zou moeten handhaven. Als reactie hierop ontstond er volgens Linda Woodhead in haar *Introduction to Christianity* een grote diversiteit aan evangelische religieuze bewegingen van onderaf, die de traditionele kerken, met bestuur van boven, vervingen. Protestantse bewegingen zoals het methodisme en het baptisme verzamelden via massale bijeenkomsten hun volgelingen, en religieus pluralisme vierde hoogtij door het ontstaan van nieuwe afsplitsingen zoals het mormonisme en millerisme.¹³

Alhoewel deze kerken veel verschillende opvattingen hadden, merkt Woodhead ook een zekere homogenisering van het geloof in deze periode in Amerika op. Als reactie op het deïsme en rationalisme van de gevestigde denominaties, deelden zij een enthousiasme dat wij tegenwoordig nog steeds kennen in veel evangelische bewegingen. Na de bevrijding van het juk

¹³ Linda Woodhead, *An Introduction to Christianity* 5^e herdruk (Cambridge: Cambridge University, 2009) 245, 251-252.

van het Britse Rijk en de relatieve uitbreiding van persoonlijke vrijheden voelden de Amerikanen ook een eenheid en een trots die zich vertaalde in de millennialistische opvatting dat het land door God zou zijn gekozen om het doel van de mensheid te vervullen en waar Christus zijn duizendjarige heerschappij zou houden. In plaats van te lijden onder een apocalyptisch denkbeeld, bereidden vele Amerikanen zich voor op dit optimistische vooruitzicht.¹⁴

In dit kader groeide White op, waarna zij zich uiteindelijk zou ontplooiën tot de kerkmoeder van het zevendedagsadventisme. Haar ontwikkeling stond niet op zichzelf, maar is in feite terug te leiden naar andere bepalende momenten in de geschiedenis. Door eerst een algemene omschrijving te geven van haar opkomst als religieus leider, wordt de basis gelegd voor het tweede gedeelte van dit hoofdstuk, dat uitlegt welke historische invloeden ervoor gezorgd hebben dat zij haar leergezag kon toe eigenen.

1.1.1 The Great Disappointment en de geboorte van een profetes

Van de opwekkingsbeweging had de negenjarige Ellen nog geen weet, toen naar eigen zeggen haar leven drastisch veranderde op het moment dat zij met een steen belaagd werd tijdens een ruzie met een leeftijdsgenoot. Na enige tijd in coma te hebben gelegen kwam zij gehandicapt weer bij, maar leed zij vanaf dat moment aan fysieke beperkingen, waaronder ademhalingsproblemen, duizeligheid en trillende handen, die haar ervan zouden weerhouden om normale scholing te hervatten. Daarnaast was haar gezicht misvormd als gevolg van een gebroken neus en beleefde ze gevoelens van depressie en melancholie. Deze verdrietige periode in haar leven motiveerde haar echter om zich te verdiepen in het geloof van haar ouders, en uit te kijken naar de verlossing in het hiernamaals.¹⁵

Aangestoken door de religieuze revival accepteerden haar methodistische ouders in 1840 de eindtijd-theologie van predikant William Miller en voegde het gezin zich bij zijn volgelingen. Deze millerieten, ook wel adventisten genoemd naar de komende tweede advent van Christus, accepteerden het idee dat tussen 21 maart 1843 en 21 maart 1844 de wederkomst van Christus plaats zou vinden. In de overtuiging dat het wereldse leven haar weinig meer te bieden had, keek Ellen vol vreugde uit naar het moment, dat uiteindelijk niet kwam. Miller wijdde dit aan een verkeerde interpretatie van het Bijbelboek Openbaringen en de datum werd verplaatst naar 22 oktober 1844. Nadat ook deze datum, die nu bekend staat als The Great Disappointment, verstreek, kreeg de zeventienjarige Ellen in december 1844 haar eerste visioen tijdens een groepsgebed. Daarin zag zij het rechte, smalle pad wat de adventisten, geleid door Jezus,

¹⁴ Woodhead, *Introduction to Christianity*, 247-248.

¹⁵ Jerry Moon en Dennis Kaiser, *The Ellen G. White Encyclopedia*, red. Dennis Fortin en Jerry Moon (Review and Herald, 2013) 22-23; EGW, *Spiritual Gifts*, vol. 2. (Battle Creek, 1860) 7-11.

bewandelden richting de stad van God. Dit werd door enkele andere adventisten geaccepteerd als een boodschap van God waarin hij aangaf hun overtuigingen te steunen, en genereerde bekendheid voor White als profetes. Vervolgens reisde zij vele jaren rond om haar boodschap te verspreiden en om anderen deel te maken van haar visioenen en bijbehorende principes.¹⁶

Onderweg ontmoette zij James White (1821-1881), een adventistische preker die net zoals zij in zijn jeugd geleden had aan lichamelijke beperkingen, waaronder problemen met zijn gezichtsvermogen en vertering. Ook hij was verbijsterd door de grote teleurstelling van 1844, maar vond hoop toen hij over haar hoorde; een profetes die een nieuwe uitweg bood aan de millerieten. Na hun ontmoeting bood hij aan haar te vergezellen tijdens haar reizen. Alhoewel James vanuit zijn achtergrond in de Christian Connexion kerk, waarin de Bijbel nadrukkelijk als enige basis voor het geloof gezien werd, eerst wantrouwend moet zijn geweest tegenover de voorspellende gave van Ellen, werd hij uiteindelijk toch van haar kunnen haar overtuigd. Na een jaar van hofmakerij trouwde hij haar niet alleen in 1846, maar nam hij ook de rol van haar agent en uitgever aan. Hij presenteerde Ellen als een andersoortige, veel beheerstere profetes dan de emotionele zieneressen die in die tijd vaker voor kwamen, maar waar velen zich niet door lieten overreden. Volgens historicus Jonathan Butler zou de beschrijving van zijn vrouw als kuise, zwakke maar vrome vrouw uiteindelijk meer mensen hebben aangesproken dan de weergaves van vrouwen die zich in tongentaal verloren en schokkend rondbewogen tijdens hun periodes van goddelijk contact. Butler ziet James White dan ook als een van de grote factoren die haar geholpen hebben in de ontplooiing tot gezaghebbend religieus leider, alhoewel haar man haar niet altijd evenveel heeft gesteund.¹⁷

1.1.2 Grondvesting van de doctrine van het zevendedagsadventisme

Samen met haar man zette Ellen zich in om de visioenen en ideeën van het adventisme te verspreiden, en de teleurgestelde millerieten een hart onder de riem te steken. In de begintijd van haar werk werden de concepten gevormd die later beschouwd zouden worden als de kernideeën van de theologie van het zevendedagsadventisme. Volgens de theologen Dennis Fortin en Jerry Moon in een biografisch artikel over White speelde zij, net zoals in het geval van haar eerste visioen, met haar visionaire blik vaak de rol van bevestiger van ideeën die voortkwamen uit gezamenlijke Bijbelstudie en lopende discussies. Zo borduurden zij en haar medestanders voort op het concept van het naderende einde der tijden van Miller. De teleurstelling van het voorbijgaan van de datum van William Miller verwerkten zij door aan te

¹⁶ "Ellen Gould White", Don F. Neufeld red. e.a. *Seventh Day Adventist Encyclopedia. Commentary Reference Series*, 10e druk (Washington D.C.: 1966) 1406-1407.

¹⁷ Jonathan Butler, "A Portrait," red. Terrie Dopp Aamodt, Gary Land, Ronald L. Numbers, *Ellen Harmon White: American Prophet* (Oxford: Oxford University, 2014) 7-8.

geven dat dit de datum was waarop de hemelse deur gesloten werd voor diegenen die niet bekeerd waren, omdat Christus aan de tweede en laatste fase van zijn verzoeningswerk was begonnen, voordat hij zijn definitieve oordeel over alle zielen zou vellen.

Ook verzetten White en haar medestanders zich tegen het idee van onsterfelijkheid van de ziel. In plaats van een onmiddellijke reis naar hemel of hel, zouden de zielen in het lichaam tot de dag van de wederkomst van Christus in de aarde liggen. Op dat moment zou het oordeel duidelijk worden en de uitverkorenen in de hemel worden opgenomen, terwijl alle anderen zouden sterven. De bevestiging van deze principes kwam in de vorm van haar eerste visioenen, waarin zij de zielen van de gelovigen zou hebben gezien, al reizend naar het hemelse koninkrijk na het oordeel van Christus.¹⁸ De theologische concepten van de zielelaap en de sterfelijkheid van de ziel waren niet geheel nieuw, maar worden onder andere gevonden in de Lutherse traditie. Ten tijde van de Reformatie betwistte Maarten Luther (1483-1546) het katholieke idee dat men in de fase tussen de dood en het Grote Oordeel in het vagevuur zou kunnen boetedoen voor zijn zondes. Hij, en vele protestanten met hem, beschouwde het geloof immers als enige factor waarop men beoordeeld zou worden. In plaats van verblijven in het vagevuur zou men in een diepe slaap blijven, tot het oordeel zou komen. Daarbij wordt er ook vaker in het protestantisme gewezen op verschillende Bijbelse bronnen die een lichamelijke wederopstanding van gewone zielen ondersteunde, zoals in de verhalen over Lazarus (Johannes 11:11) en de dochter van Jaïrus (Markus 5:39).¹⁹

Een ander voorbeeld van het ontstaan van een gedeelte van de doctrine van de zevendedagadventisten als gevolg van een samenspel van theologische ideeën en bevestiging door middel van Whites visioenen, is hun opvatting de sabbat te vieren op zaterdag, de zevende dag. Dit oorspronkelijke Hebreeuwse gebruik is gebaseerd op een interpretatie van het vierde gebod (Exodus 20:8-11) en zijn referentie naar de rustdag van God tijdens de schepping (Genesis 2:2-3), en kwam opnieuw in zwang na de Reformatie door de hernieuwde discussie over de aard van de tien geboden als absolute wetten. Zoals geciteerd door Bauckham, noemde bijvoorbeeld de Duitse anabaptist Oswald Glait (1490-1546) de zondagsviering een uitvinding van de paus. De eerste kerk voor zevendedagsbaptisten in Amerika werd gesticht in 1671, in Newport, Rhode Island, en was dus al lang aanwezig in New England ten tijde van het ontstaan van het zevendedagsadventisme.²⁰ Ook de dominee en ex-milleriet Joseph Bates was overtuigd van een letterlijke lezing van het vierde gebod, en overtuigde Ellen White in augustus 1846.

¹⁸ Fortin en Moon, *Ellen G. White Encyclopedia*, 28-31.

¹⁹ Justin E.A. Kroesen en Jan R. Luth, "Between Death and Judgment: Sleep as the Image of Death in Early Modern Protestantism" in: Berger, Peter en Kroesen, Justin red. *Ultimate Ambiguities: Investigating Death and Liminality* (New York/Oxford: Berghen Books, 2016) 207-211.

²⁰ R.J. Bauckham, "Sabbath and Sunday in the Protestant Tradition," *From Sabbath to the Lord's Day: A Biblical, Historical and Theological Investigation*, red. D.A. Carson (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1982) 332-334.

Enkele maanden later beweerde zij ook in een visioen de wetten van God in een ark in het hemelse koninkrijk gezien te hebben, waarbij het vierde gebod met een licht omgeven was, wat betekende dat het idee als zodanig door God was bevestigd.²¹ In 1847 bracht Bates in de palmflet *The Seventh Day Sabbath, A Perpetual Sign* deze basisconcepten van de theologie van hun beweging voor het eerst officieel naar voren.²²

1.1.3 Spiritueel leiderschap en tegenstanders

Ofschoon White claimde verbonden te zijn met het goddelijke, groeide zij maar langzaam in haar rol als geaccepteerd religieus leider. Aan het begin van haar carrière had zij naast haar andere publicaties van tijd tot tijd enkele artikelen geschreven voor periodieken die uitgegeven werden door haar man, en trad zij vaak samen met hem naar de voorgrond in het geven van gezamenlijke preken waarin zij zijn rationele, tekst-gebaseerde stijl met emotionele elementen ondersteunde.²³ Terwijl haar populariteit groeide onder de mensen ontstond er ook kritiek op de steeds groter wordende rol van White als profetes. Volgens sommige critici zouden haar positie en ideeën niet aansluiten met Bijbelse waarheden. Daaruit volgde het gerucht dat de gemeente meer waarde zou hechten aan haar visioenen dan aan het Woord, een schadelijk geluid dat op vernietigende wijze weerklonk in de protestantse gemeenschap. Als reactie hierop koos James White in 1851 ervoor om de schrijfsels van zijn vrouw niet meer toe te laten tot de reguliere edities van een door de kerk uitgegeven krant waar hij als hoofdredacteur in dienst van was, zo liet hij weten in een verklaring:

We believe that God is unchangeable, that he is “the same yesterday, and to-day, and for ever.” And that it is his will and purpose to teach his tried people, at this the most important period in the history of God's people, in the same manner as in past time. But as many are prejudiced against visions, we think best at present not to insert anything of the kind in the regular paper. We will therefore publish the visions by themselves for the benefit of those who believe that God can fulfill his word and give visions “in the last days.”²⁴

James gaf hier samen met de gemeenschap aan wel in haar visioenen te geloven, maar toch rekening te willen houden met de tegenstanders door haar visioenen niet te publiceren. Het krantje bereikte namelijk niet alleen adventisten, maar ook mensen die zich niet bij hen

²¹ EGW, *Early Writings* (Washington, D.C.: Review and Herald, 1882) 32-33.

²² Joseph Bates, *Sabbath Controversy #2: The Seventh Day Sabbath, A Perpetual Sign* 2e editie (New Bedford: Benjamin Lindsey, 1847).

²³ Terrie Dopp Aamodt, “Speaker” in: *Ellen Harmon White: American Prophet*, red. Terrie Dopp Aamodt, Gary Land en Ronald L. Numbers (Oxford, 2014) 113.

²⁴ James White, “No title,” *The Review and Herald*, 2.1 extra (1851): 4.

aangesloten hadden. Alhoewel het kiezen voor een andere vorm van publicatie misschien ook als een bekrachtiging van haar gedachtegoed ervaren had kunnen worden, leek de praktijk tegen te vallen. De beloofde tweewekelijkse *Extra* waarin haar visioenen vervolgens gepubliceerd zouden worden, werd namelijk maar een keer uitgegeven. Later gaf zij aan dat de verminderde belangstelling voor haar visioenen in deze tijd hand in hand was gegaan met een afname in aantal, waardoor zij voor enige tijd het idee had dat haar werk voor God misschien wel gedaan was. De daaropvolgende jaren richtte zij zich dan ook vooral op haar gezinsleven en baarde zij drie kinderen.²⁵

Na verloop van tijd kwam de gemeente echter tot de conclusie haar te missen, zo werd tijdens een conferentie in Battle Creek blootgelegd. Daar werd volgens gemeentelijk besluit haar een groter podium gegeven en namen de leiders van de kerk zich voor om haar openbaringen meer dan vroeger als een leidend licht te beschouwen, zonder de autoriteit van de Bijbel uit het oog te verliezen:

While we regard them [the visions] as coming from God, and entirely harmonizing with his written word, we must acknowledge ourselves under obligation to abide by their teachings, and be corrected by their admonitions. To say that they are of God, and yet we will not be tested by them, is to say that God's will is not a test or rule for Christians, which is inconsistent and absurd.²⁶

Na jaren van terughoudendheid reageerde White hierop met een hernieuwde stroom aan visioenen en bijbehorende publicaties. Uiteindelijk hielpen deze ontwikkelingen haar om meer zelfvertrouwen uit te stralen en een positie als centraal figuur binnen de kerk te verzekeren. Dit conflict toont niet alleen de soms moeizame verhoudingen tussen het echtpaar, die zich desondanks altijd voor hun gezamenlijke doel bleven inzetten, maar ook de strijd die plaatsvond in de beweging over de juiste balans tussen profetie en Bijbel als bron van geloof. De discussie over haar spirituele leiderschap van de kerk was echter nu gevoerd en zij was er als winnaar uit gekomen, op voorwaarde dat zij niet onderdeed voor de Bijbel. Waar haar profetische gaven haar eerder hadden tegengehouden aangezien niet iedereen ze vertrouwde, hielpen zij uiteindelijk wel om haar autoriteit toe te eigenen.²⁷

1.1.4 Overdrachtsstijl

White maakte tevens een ontwikkeling door in haar optreden, die haar hielp haar doelgroep te vergroten, aldus de zevendedagsadventist en historica Terrie Dopp Aamodt. Waar White eerst

²⁵ EGW, "Communications of Sister White," *The Review and Herald*, 7.15 (1856): 118.

²⁶ Joseph Bates, J.H. Waggoner en M.E. Cornell, "Address," *The Review and Herald* 7.10 (1855), 78-79.

²⁷ Numbers, *Prophetess of Health*, 72-74.

vooral vertrouwde op visioenen en optredens met een hoog emotioneel en lichamelijk gehalte voor een klein aantal toeschouwers, ontplooidde zij zich in latere jaren tot een gevierd spreker met een meer statische stijl waarin zij voordroeg uit getranscribeerde toespraken. Opvallend is dat zij volgens Aamodt gedurende de jaren steeds vaker haar visioenen liet ontbreken in haar optredens wanneer zij sprak tot niet-adventisten, met als doel deze kritische belangstellenden te trekken, en hen pas later bekend te maken met haar visioenen.²⁸ Dat zij dit nodig achtte kan ook een teken zijn van de ambivalente houding ten opzichte van profetie in Whites tijd.

White koos er ook voor om haar inzichten op schriftelijke wijze door te geven. In het begin deed zij dit in briefvorm, en doopte zij haar publicaties tot *testimonies*, ofwel getuigenissen. Door deze hoogst persoonlijke manier van communiceren met haar volgelingen in combinatie met een onderwerpkeuze die betrekking had op het dagelijks leven werd haar rol als charismatische leider versterkt. Zo schreef zij over het opvoeden van kinderen, de omgang met elkaar, zedelijke normen binnen en buiten het huwelijk en voeding en gezondheid. Daarbij corrigeerde zij ook regelmatig leden van de kerk die volgens haar op deze gebieden het verkeerde pad te betraden, door hen persoonlijk bij de naam te noemen en hen op te roepen toch het juiste te doen. Deze kijkjes in de privélevens van adventisten moesten aldus Butler ongetwijfeld veel indruk gemaakt hebben op haar lezers, die in een tijd leefden van strikte sociale conventies waarin de publieke en huiselijke levens gescheiden waren.²⁹ Naast deze onderwerpen die zich vooral in het huiselijke domein afspeelden, behandelde zij ook zaken met een meer kosmisch karakter. Karakteriserend hiervoor is het *Great Controversy* visioen, dat zij in 1858 ontvangen zou hebben. In dit visioen zou haar de strijd tussen God en Satan zijn getoond zoals deze in de hemel en later ook op aarde plaats genomen zou hebben. Deze strijd zou volgens haar teruggevonden kunnen worden in de gehele geschiedenis als een strijd tussen goed en kwaad en culminerend in de komende Apocalyps. Dit visioen dat als thema in al haar daaropvolgende publicaties te vinden is, is voor het eerst in zijn volledigheid weergegeven in de *Spiritual Gifts* reeks dat tevens in dit onderzoek behandeld zal worden in de uitweiding over haar eerste volledige kijk op voeding.³⁰

1.1.5 De oprichting van de kerk

Zij en haar man zetten zich ook in voor de organisatie van de kerk, en in 1860 kreeg de kerk zijn naam: *The Seventh-day Adventist Church*.³¹ Hoewel men White tegenwoordig beschouwt als een van de oprichters van het zevendedagsadventisme, heeft zij nooit plaatsgenomen aan de officiële bestuurstaafel. Binnen de kerk was zij dan ook niet zozeer een actieve, maar meer een spiritueel

²⁸ Aamodt, "Speaker," 110-114.

²⁹ Butler, "A Portrait," 9-12.

³⁰ Fortin & Moon, *Encyclopedia*, 38-39.

³¹ Neufeld, *SDA Encyclopedia*, 1407.

en adviserend leider. Hoewel zij haar standpunten vaak op een directe en absolute wijze presenteerde, werden deze niet als decreten gezien.³² Toch genoot zij over een zekere mate van macht, aangezien haar visioenen erkend werden als een uiting van de *Spirit of the Prophecy*, ofwel de geest der profetie. In het kerkhandboek van de zevendedagsadventisten wordt aangegeven dat niet alleen de Bijbel, maar ook concepten die hier uit voortkomen van grote waarde zijn voor hen:

The standards and practices of the Church are based upon the principles of the Holy Scriptures. These principles, underscored by the Spirit of Prophecy, are set forth in this Church Manual.³³

Deze geest van de profetie komt tot uiting dankzij de *Gift of The Prophecy* (gift van de profetie); een van de gaven van de Heilige Geest die niet alleen beperkt was tot Ellen White, maar waarvan de kerk wel benadrukt dat men met zekerheid kan zeggen dat deze bij haar vastgesteld was, zo vinden wij ook in de Nederlandse vertaling van hun 28 geloofspunten:

De Bijbel geeft aan dat profetie een van de gaven is van de heilige Geest. Deze gave is een kenmerk van de gemeente die trouw is aan God, en wij geloven dat deze tot uiting kwam in het werk van Ellen G. White.³⁴

Naast het feit dat haar profetieën en Bijbellezing veel mensen aanspreken, heeft het zevendedagsadventisme zich ook dankzij haar inzet in missionaire werkzaamheden verspreid over de hele wereld en is het uitgegroeid tot een goed georganiseerd orgaan met verschillende instituten, onder andere binnen de gezondheidszorg, educatie en media.

1.2. De basis en achtergrond van Whites autoriteit

Ellen White bleek dus in ieder geval voor een lange tijd bepaalde theologische theorieën te bevestigen met haar profetieën, wat hielp om deze theorieën veelvuldig aan de man te brengen en wat bijdroeg aan de groei van de beweging van de zevendedagsadventisten. Men moet beseffen dat wanneer iemand spreekt van de ontwikkeling van dergelijke theologische theorieën, men al snel in een traditie staat die het vinden van deze denkbeelden al a priori beïnvloed heeft, zo ook bij White. Het is dan naar mijn mening ook niet van belang of White voor het eerst met bepaalde concepten is gekomen en wat dit betekent voor de vraag over de

³² Arthur L. White, D.E. Mansell (red.), *The Ellen G. White Writings* (Washington, D.C: Review and Herald, 1973) 49-78.

³³ *Seventh- Day Adventist Church Manual*, 19e editie (Review and Herald, 2015) 18.

https://www.adventist.org/fileadmin/adventist.org/files/articles/information/ChurchManual_2015.pdf

³⁴ "28 geloofspunten," Kerkgenootschap der zevendedagsadventisten. <http://www.adventist.nl/wat-wij-geloven/28-geloofspunten/>

gegrondheid van haar autoriteit, maar eerder door wie zij precies bewust of onbewust beïnvloed zou kunnen zijn in de uiting ervan.

Naar mijn mening baseerde White haar autoriteit op verschillende openbaringen, die elk ingebed zijn in een context die hun geloofwaardigheid ondersteunde, en welke dus ook haar boodschap hebben beïnvloed. Om dit te bewijzen zal ik eerst een uitleg geven over de vorm van de Bijbel, wat immers Whites hoofdbron was, en informatie geven over de manier waarop de Bijbelse canon zich ontwikkeld heeft. Daarnaast zal ik ook haar kijk op de Bijbel en op andere vormen van openbaring waarvan zij gebruik te maakte, namelijk de geest van de profetie en het boek der natuur, in een breed historisch perspectief plaatsen. Dit zal later in mijn onderzoek van pas komen, aangezien de verhouding tussen deze factoren iets zegt over de manier waarop zij met haar bronnen omging, en het mij tevens mogelijkheden biedt om haar brongebruik af te bakenen.

1.2.1 De vorm van de Bijbel

Het beter begrijpen van de achtergrond waarin de Bijbelse canon ontstond zal helpen in het recreëren van het perspectief waar vanuit White naar haar primaire bron keek. De Schrift is immers niet als vaste eenheid ontstaan, maar heeft zich door de eeuwen heen gevormd als gevolg van vele discussies. Het spreken over “de Bijbel” als eenheid is daarom niet volledig zonder deze precies te definiëren. Daarom zal eerst de vorm van de canon die White hanteerde afgebakend moeten worden.

Alhoewel de meeste boeken uit de canon al redelijk vroeg in de christelijke geschiedenis geschreven waren, heeft het even geduurd voordat ze tot een eenheid gevormd werden. Het Oude Testament, waarvan de meeste boeken al in Jezus’ zijn tijd als gezaghebbende Geschriften beschouwd werden, zette de toon voor de christelijk leer waarin men ook een canon begon te verzamelen. Vertaald vanuit het Hebreeuws bereikte de Griekse Septuagint de christenen. De Grieks sprekende Joden buiten Palestina voegden daarbij ook enkele andere boeken aan de canon toe die de Joden in Palestina daarbuiten wilden laten, zoals het Boek der Wijsheid of Baruch. Over de toevoeging van dergelijke boeken, die men tegenwoordig in de protestantse traditie als apocrief zou duiden, bestond door de eeuwen heen enige controverse. Pas in de Reformatie werd er vanuit de religieuze bewegingen duidelijke beslissingen genomen over een vaste vorm van de oudtestamentische canon. Protestanten namen hier vooral het oordeel van Hiëronymus over, die bepaalde dat de Hebreeuwse canon het meest plausibele Oude Testament zou vormen, en anderen erbuiten gelaten moesten worden. De katholieken voegden deze boeken

juist toe onder de naam deuterocanoniek, met uitzondering van 2 Ezra en het Gebed van Manasse.³⁵

De laatste van de zevenentwintig boeken die tegenwoordig in de canon van het Nieuwe Testament staan is waarschijnlijk rond de tweede eeuw in het Grieks geschreven. De eerste volledige lijst van deze boeken werd samengesteld in 367 n. Chr. door de Alexandrische bisschop Athanasius.³⁶ Andere boeken die door vroege christenen zijn geschreven zoals de Apostolische Vaders, of manuscripten welke claimen verschillende apostelen als auteur te hebben, zijn hier buiten gelaten, en behoren tegenwoordig tot de Nieuwtestamentische apocriefen.

In Whites teksten wordt doorgaans de King James Version (KJV) geciteerd. Deze versie werd in 1611 voor het eerst gepubliceerd onder hoede van de Anglicaanse Kerk, met als doel meer religieuze en nationale uniformiteit te creëren en tegenwicht te bieden aan de Geneefse versie. Deze eerste KJV bevatte 39 Oudtestamentische, 27 Nieuwtestamentische en 15 Oudtestamentische apocriefe boeken, en staat ook wel bekend als de “geautoriseerde” versie.³⁷ Als enige Engelstalige bijbel van zijn tijd namen kolonisten in het midden van de zeventiende eeuw de King James Version mee naar Amerika. In de Amerikaanse opwekkingsbewegingen van de achttiende en negentiende eeuw waar de emotionele religieuze ervaringen samen met de sprekers-cultuur hand in hand gingen, speelde de KJV ook een grote rol doordat de vertaling ontworpen was om in preekvorm gepresenteerd te worden.³⁸ Aan het begin van de negentiende eeuw ontstond er discussie onder leden van de British and Foreign Bible Society (BFBS), welke veel van de KJV-bijbels van die tijd produceerde, over de aanwezigheid van de andere boeken in de Bijbel die officieel niet in de canon pasten. In 1826 onthielden BFBS dan ook de apocriefen uit het Bijbelboek.³⁹ Een afsplitsing van deze vereniging die in Amerika toonaangevend was onder de Bijbeldrukkers genaamd de American Bible Association, koos er vanaf 1856 voor om de KJV uit te geven zonder apocriefen. Hiermee zetten zij het voorbeeld voor vele andere Amerikaanse uitgevers.⁴⁰

Dus hoewel men destijds neigde om de oudtestamentische apocriefen weg te laten uit de canon, waren zij nog wel goed beschikbaar in Whites tijd en is het daarom ook mogelijk dat zij deze gelezen heeft. De Engelse vertaling van verschillende Nieuwtestamentische apocriefen

³⁵ H.J.Carpenter, “The Bible in the Early Church,” red. C.W. Dugmore, *The Interpretation of the Bible: Edward Alleyn Lectures 1943*, 2^e druk (Londen: Society for Promoting Christian Knowledge, 1946) 1-3.

³⁶ Bart D. Ehrman, *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings*, 4e editie (New York/Oxford: Oxford University, 2008) 2, 7-12.

³⁷ Apocriefen waaronder: 1 Esdras, 2 Esdras (3 en 4 Ezra in de Vulgata en SV), Tobit, Judith, Additions to Esther, Wisdom of Solomon, Ecclesiasticus, Baruch, Letter of Jeremiah, Prayer of Azariah, Susanna, Bel and the Dragon, Prayer of Manasseh, 1 Maccabees, 2 Maccabees) in: “1661 King James Bible Version”.

³⁸ Gordon Campbell, *Bible: Story of the King James Version: 1611-2011* (New York: Oxford University, 2010) 194-195.

³⁹ Campbell, *Bible: Story of the King James Version*, 157-158, 221.

⁴⁰ David Norton, *The Textual History of the King James Bible* (Cambridge: Cambridge University, 2005) 119-120.

waren ook in de negentiende eeuw beschikbaar.⁴¹ Wanneer men op zoek gaat naar haar meningen over apocriefe boeken, stuit men op uitspraken die op verschillende manieren opgevat kunnen worden. Zo beschreef zij in 1850 in een manuscript een visioen waarin zij gezien zou hebben hoe God zijn oordeel uitspreekt over mensen die niet luisteren naar zijn Woord en geen afscheid kunnen nemen van het wereldse en zondige. Vervolgens noemde zij de apocriefe boeken, en vergeleek zij deze met de Bijbel:

I saw that the Apocrypha was the hidden book, and that the wise of these last days should understand it. I saw that the Bible was the standard Book, that will judge us at the last day.⁴²

Men zou kunnen suggereren dat White de Bijbel zag als een boek waar de mens naar zou moeten kijken wanneer men richtlijnen voor het leven zoekt, aangezien God de mens beoordeelt op datgene wat daar in staat. De apocriefe boeken lijken hier niet onder te vallen en worden alleen verborgen genoemd, wat in principe ook de Griekse betekenis van het woord “apocrief” is. Tevens lijkt haar verwijzing naar de apocriefen als een bron van bijzondere kennis bedoeld voor wijzen in tegenstelling tot de openbare kennis van de Bijbel, op een passage uit 2 Esdras 14.⁴³ In dit boek neemt de auteur een rol gelijk aan Mozes aan, en noteert hij samen met vijf wijzen de wetten:

And it came to pass, when the forty days were filled, that the Highest spake, saying: The first that thou hast written publish openly, that the worthy and unworthy may read it: But keep the seventy last, that thou mayest deliver them only to such as be wise among the people: For in them is the spring of understanding, the fountain of wisdom, and the stream of knowledge. (2 Esdras 14:45-47 KJV)

Naast de eerst geschreven boeken die door iedereen gelezen mogen worden volgens de auteur, zijn er zeventig die alleen voor de wijzen bedoeld zijn. Deze eerste boeken worden vaak geduid als de boeken uit de Hebreeuwse Bijbel, terwijl de laatste zeventig ook wel eens begrepen zijn als de Joodse apocalyptische teksten.⁴⁴

Alhoewel duidelijk wordt dat White de apocriefen dus niet op hetzelfde niveau als de gecanoniseerde Bijbelboeken zag, is het niet helder of White de oorsprong van deze boeken ook als goddelijk schatte. Aangezien de definitie van het woord “apocrief” nogal breed is, weten we

⁴¹*The Apocryphal New Testament: Being All the Gospels, Epistles, and Other Pieces Now Extant*, vert. Jeremiah Jones en William Wake, red. William Hone (Londen: W. Hone, 1820).

⁴²EGW, “MR. No. 1190—A Vision Received in Oswego, New York, January 26, 1850” in: *Manuscript Release*, vol. 16 (Silver Springs 1990) 34.

⁴³In de Statenvertaling: 4 Ezra 14. Er is hier het citaat uit de Engelse KJV gebruikt vanwege de vergelijking met het Engelse citaat van White.

⁴⁴Bruce W. Longnecker, *Two Esdras* (Sheffield: Sheffield Academic, 1995) 91.

ook niet welke boeken ze precies onder deze noemer schaarde. Wel toont het volgende citaat een overduidelijke negatieve mening over zekere nieuwtestamentische apocriefe teksten:

The apocraphy [apocrypha] of the New Testament attempts to supply the silence of the Scriptures in reference to the early life of Christ, by giving a fancy sketch of his childhood years. These writers relate wonderful incidents and miracles, which characterized his childhood, and distinguished him from other children. They relate fictitious tales, and frivolous miracles, which they say he wrought, attributing to Christ the senseless and needless display of his divine power, and falsifying his character by attributing to him acts of revenge, and deeds of mischief, which were cruel and ridiculous.⁴⁵

De apocriefe boeken waarin de jeugd van Christus wordt geschetst beschouwde zij dus als fictief, waardoor het mij waarschijnlijk lijkt dat zij meende dat deze ook niet voort zouden kunnen komen uit goddelijke inspiratie. Dit komt tevens overeen met de algemeen aangehouden overtuiging binnen het zevendedagsadventisme dat de apocriefe boeken vooral op hun literaire en historische waarde geschat moeten worden, en dus geen deel uit zouden mogen maken van het Heilige Canon.⁴⁶

Aangezien de vorm van de Bijbel discutabel is en is veranderd door de jaren heen, is het belangrijk een goed beeld te krijgen van de door White toegepaste Bijbelboeken. Het is duidelijk dat enkele nieuwtestamentische apocriefen over de jeugd van Jezus afgewezen werden door White, maar de vele andere boeken worden niet genoemd. Wat betreft de oudtestamentische apocriefen, waarvan het aannemelijk is dat zij een groot deel ervan heeft gelezen, is het op basis van deze citaten moeilijk te bepalen welke waarde zij precies eraan toegeschreven zou hebben. In hoofdstuk vier van dit onderzoek zal hier verder op worden ingegaan.

1.2.2 Bijbelgebruik

De hermeneutische theorieën van White zijn terug te leiden naar theologische principes die al vele eeuwen aan discussie onderworpen waren. Alhoewel in het voorgaande stuk al vastgesteld is dat “de Bijbel” niet als een vaststaand begrip gezien kan worden, valt er wel wat te zeggen over de manier waarop er in de geschiedenis gekeken werd naar theorieën omtrent de interpretatie van de heilige geschriften.

Voortbordurend op de Hebreeuwse Bijbel werd de leer van de vroege christelijke kerk ook opgeschreven, en kwamen de Bijbelboeken van het Nieuwe Testament tot stand. Deze Bijbelboeken ontstonden als interpretaties van de leer van Christus, en waren in die tijd nog niet de hoofdbron van de leer van de kerk zoals tegenwoordig, maar het product van de levende

⁴⁵ EGW, “Life of Christ.—No. 2.” *The Youth’s Instructor*, 20.4 (1872) 29.

⁴⁶ Neufield, *SDA Encyclopedia*, 48.

tradities van de kerk die al reeds toegepast werden. Om deze reden werden in de vroege christelijke kerk deze nieuwe geschriften nog niet dezelfde waarde toegewezen als de teksten van het Oude Testament. Dit veranderde echter vanaf de tweede eeuw, doordat er steeds meer bekeerlingen uit andere geloofstradities zich voegden bij de stroming, en men steeds meer moest vertrouwen op de tekstuele traditie in plaats van het levende geheugen van de gelovigen. De nieuwe teksten werden steeds meer verspreid en gelezen naast het Oude Testament.⁴⁷ Na de legalisatie van het christendom door het Edict van Milaan in 313 na Christus en het steeds populairder worden van christelijke religie, vormden er zich ook instituties, gestationeerd in verschillende grote steden, die zich specialiseerden in de christelijke theologie. Twee belangrijke scholen die zich tegen de helft van de vierde eeuw bewezen hadden in hun exegese bevonden zich in de Hellenistische steden Antiochië en Alexandrië. Deze scholen richtten zich beiden op een andere interpretatiemethode. Waar men in de Antiocheense traditie uitging van een historische en letterlijke interpretatie, richtte de school van Alexandrië zich meer op de allegorische waarde van de Schrift.⁴⁸ Het besef tussen deze tweedeling werkte door in vele daaropvolgende opvattingen over hermeneutiek.

Toen men ten tijde van de Reformatie zich begon te verzetten tegen de autoriteit van de kerk en de door de paus geregeerde Bijbelinterpretatie, werd binnen de protestantse beweging het *sola scriptura* principe gezien als een goede, nieuwe richtlijn. Door geloofsregels alleen door de Bijbel te laten vaststellen zou het menselijke gezag minder ertoe doen in de interpretatie, en men dichter bij de originele bedoeling van God komen. Daarop afgestemd werd door Luther ook gewezen op het principe *scriptura sui ipsius interpret* ("de Schrift is zijn eigen uitlegger"). In zijn interpretatie hield hij wel rekening met zowel een goddelijk als een menselijk auteurschap van de Bijbel. Zoals de Heilige Geest de menselijke auteurs geholpen zou hebben bij het schrijven, zou men tijdens de lezing ook zijn dispositie moeten laten beïnvloeden door de Heilige Geest. Luther erkende daarbij dat menselijke invloeden te vinden zouden zijn in de verschillen in literaire stijlen. Dit duale auteurschap zou een bewuste coördinatie tussen de twee kunnen impliceren, maar volgens Thompson in zijn analyse van Luthers werk zou hij waarschijnlijk niet bewust zijn geweest van de makkelijke schakeling tussen beide vormen van auteurschap die hij maakte. Dit betekent dat ook Luther niet wist waar de menselijke invloeden in de Bijbel precies eindigden en het goddelijke begon.⁴⁹ Daarbij betekende *sola scriptura* voor Luther niet dat er geen andere bronnen meer gehanteerd mochten worden, te zien aan het feit dat hij zelf ook van

⁴⁷ Carpenter, "The Bible in the Early Church," 3-6.

⁴⁸ Alister E. McGrath, *Christian History : An Introduction* (West Sussex: Wiley-Blackwell, 2013) 31-33.

⁴⁹ Mark D. Thompson, *A Sure Ground on Which to Stand: The Relation of Authority and Interpretive Method in Luther's Approach of Scripture* (Cumbria: Paternoster, 2004) 47-68, 142, 145-146; Maarten Luther, *Table Talk*, vert. William Hazlitt (Londen: Fount, 1995) 4-5.

de werken van de kerkvaders gebruikmaakte. Deze beschouwde hij echter niet als autoriteiten vergelijkbaar met de Bijbel, maar eerder als hermeneuten zoals hijzelf.⁵⁰

William Miller eiste van zijn volgelingen een systematische lezing van de Bijbel, waarbij elk woord om zijn eigen betekenis binnen het behandelde onderwerp gewogen moest worden. Net zoals in de Lutherse traditie werden alle gedeeltes van de Schrift door hem als even belangrijk beschouwd waardoor hij gebood dat in het geval van twijfel over een onderwerp men altijd via andere Bijbelpassages tot een oplossing zou moeten komen, mits men beschikt over geloof.⁵¹ In een artikel in de *Review and Herald* nam White deze regels letterlijk over in een verduidelijking over de juiste benadering van de Schrift.⁵² Ook White was van mening dat wij bij het lezen van de Bijbel er niet van uit zouden moeten gaan dat er mystieke waarheden te vinden zijn die niet zichtbaar zijn in zijn taal, en keerde zij zich dus tegen de allegorische betekenissen:

The language of the Bible should be explained according to its obvious meaning, unless a symbol or figure is employed. ⁵³

Zoals te vinden in de gehele, door de Antiocheense school beïnvloede, protestantse traditie, meende zij dat via een letterlijke interpretatie iedereen de vaste kernwaarheden van het boek zou moeten kunnen herkennen.⁵⁴ Als men daar moeite mee zou hebben, lag dit net zoals in de Lutherse leer aan de persoon zelf, daar een juiste instelling en beïnvloeding door de Heilige Geest tot een juiste interpretatie zou leiden waarin de onderliggende harmonie herkend kan worden. Als een echte deelnemer aan de romantische beweging van haar tijd zag White in de beoordeling van de lessen van de Bijbel het rationalistisch denken als een onjuist criterium, en de historisch-kritische methode als een instrument van Satan waarmee hij de geschoolde mens op het verkeerde pad trachtte brengen.⁵⁵

De Bijbel was volgens White en de andere adventisten boven alles van grote waarde in de beoordeling van alle leer en ervaring. Zo schreef zij bijvoorbeeld: "The Bible and the Bible alone, is our rule of faith",⁵⁶ en: "The words of the Bible, and the Bible alone, should be heard from the pulpit".⁵⁷ Aan de hand van deze uitspraken lijkt op het eerste gezicht weinig ruimte voor andere factoren. Ook in de laatste editie van haar boek *The Great Controversy* uit 1911 legde zij uit dat

⁵⁰ Thompson, *A Sure Ground*, 249-282.

⁵¹ William Miller, "Rules of Interpretation" *Midnight Cry* 1.1 (1842),4.

⁵² EGW. "Notes of Travel," *The Review and Herald* 61.47 (1884) 737-738.

⁵³ EGW, *The Great Controversy Between Christ and Satan*, 2e editie (Mountain View, C.A.: Pacific Press, 1911) 599.

⁵⁴ EGW, *The Great Controversy*, 597-599.

⁵⁵ EGW, *The Ministry of Healing* (Mountain View, C.A., Pacific Press, 1905) 442, EGW, *The Great Controversy*, 193 en 600-601.

⁵⁶ EGW, *Counsels on Sabbath School Work* (Washington D.C.: Review and Herald, 1938) 84.

⁵⁷ EGW, *Prophets and Kings* (Mountain View, CA: Pacific Press, 1917) 626.

alles uiteindelijk getoetst moet worden aan de hand van de Bijbel, daar het de openbaring van Gods wil aan de mens zou zijn:

In His word, God has committed to men the knowledge necessary for salvation. The Holy Scriptures are to be accepted as an authoritative, infallible revelation of His will. They are the standard of character, the revealer of doctrines, and the test of experience.⁵⁸

Hoewel de Bijbel iedereen toegang zou kunnen verschaffen tot de goddelijke waarheid, hield White net zoals Luther ook rekening met het menselijke auteurschap van de Bijbel, die het verkrijgen van een dergelijke waarheid moeilijker maken. White verklaarde in *The Great Controversy* dat hoewel God de auteur van de Bijbel is, deze is geschreven met menselijke handen, met uitzondering van de Tien Geboden. De boodschappen van de Heilige Geest zouden tot deze schrijvers op vele verschillende manieren gekomen zijn, zoals in dromen of visioenen, maar door hen vanuit deze spirituele taal vertaald zijn. Net zoals Luther noemde zij dit ook als een verklaring van de verschillende stijlen en invalshoeken in het boek. Aangezien de menselijke taal het toelaat dat de Bijbel soms verkeerd begrepen wordt, zag White de Schrift als een imperfect medium, maar desalniettemin achtte God het voldoende om zijn boodschap er aan te vertrouwen daar de ware betrokkenen deze altijd zouden herkennen.⁵⁹

Doordat White de verantwoordelijkheid van de interpretatie van de teksten bij het individu legde meende zij dat het begrip van het Woord constant in beweging bleef.⁶⁰ In plaats van blindelings te vertrouwen op religieuze leiders had volgens haar iedereen de plicht om zichzelf toe te leggen op studie van het Woord, waarbij men ook geschrift met geschrift zou moeten vergelijken, om zo met goddelijke hulp tot hun eigen conclusies te komen.⁶¹ Net zoals bij Luther betekende dit niet dat andere bronnen niet gelezen of gebruikt zouden moeten worden, zoals men ook bijvoorbeeld kan zien aan het feit dat White zich ook liet leiden door haar visioenen. Het is dan ook duidelijk dat White met haar kijk op Bijbelinterpretatie goed past in de protestantse traditie.

1.2.3 “De geest van de profetie”

Een ander deel waar White haar leergezag op baseerde is haar claim dat haar overtuigingen ook gebaseerd waren op visioenen die zij via de geest van de profetie ontving, net zoals de auteurs van de Bijbel.⁶² Deze visioenen maakten een groot onderdeel uit van haar overtuigingskracht, en waren datgene wat haar oorspronkelijk onderscheidde van andere Bijbeldeskundigen door haar

⁵⁸ EGW, *The Great Controversy* (Mountain View 1911) VII.

⁵⁹ Ibidem, V-VII.

⁶⁰ EGW, “Open the Heart to Light”, *The Review and Herald* 67.21 (1890).

⁶¹ White, *Great Controversy*, 596-598.

⁶² Ibidem, VII.

status als profetes vast te stellen. Toch mocht men ze volgens haar niet op hetzelfde niveau als de Bijbel zien. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de ambivalente houding die werd ontwikkeld gedurende de religieuze geschiedenis tegenover profetie.

Om te beginnen heeft het fenomeen visioenen een Bijbelse basis. Als uiting van de Geest van God kan binnen het Oude Testament profetie gezien worden als communicatiemiddel tussen God en de mens. De profeet ontvangt visioenen van God die hij of zij kan door geven met als doel om zijn gemeente of volk verder te helpen. Niels Christian Hvidt noemt enkele gedeelde motieven in verhalen over profeten in het Oude Testament, waarmee zij zich volgens hem onderscheiden van niet Israëlitische profeten van die tijd. Zo verzet de profeet in de teksten zich vaak in eerste instantie tegen God, bijvoorbeeld vanwege hun onwaardigheid om de taak uit te voeren. Mozes meent bijvoorbeeld dat hij “geen man wel ter tale” is (Exodus 4:10), en Jesaja dat hij “onreine lippen” heeft (Jesaja 6:5). De profeet werkt wel altijd onder het gezag van God, en spreekt altijd namens hem in plaats van uit zijn eigen initiatief, en is dus altijd afhankelijk van God in zijn boodschappen. Doordat de profeet de boodschappen van God overbrengt, heeft hij een persoonlijke band met hem en is hij erg betrokken, zoals de profeet Hosea, die als opdracht met een prostituee trouwde en kinderen met haar kreeg, opdat God de ontrouw van de Israëlieten duidelijk kon maken aan hen (Hosea 1:1-3).⁶³

Profetie is daarbij ook een groot thema in de apocalyptische literatuur. Volgens Aune bespreekt de auteur in dergelijke literatuur vaak in dialoogvorm tussen een engel en het pseudonieme karakter visioenen waarmee God de verkeerde staat van de wereld probeert bloot te leggen en voorspellingen doet over omverwerping van het kwade. De producten van deze onderstroming in de Joodse literatuur werd vooral tussen 200 voor Christus en 100 na Christus geschreven, als reactie op politieke en sociale situaties waarin het Joodse volk onderdrukt werd. Van deze apocalyptische literatuur zijn alleen Daniel en Openbaringen gecanoniseerd.⁶⁴ Andere apocalyptische werken, zoals de Apocalypse van Abraham of 1 en 2 Henoch bestaan nu alleen als Oudtestamentische apocriefen, maar tonen nog steeds een goed beeld van het genre.

In het Nieuwe Testament vindt men naast de verhalen over Jezus ook de beschrijving van de profeet Johannes de Doper, die bijvoorbeeld Christus tijdens zijn leven aanwees als het Lam Gods (Johannes 1:29). Ook de apostel Paulus, die via de persoonlijke openbaring van Christus zijn taak kreeg om het geloof te verspreiden (Galaten 1:11–24), kan als profeet gezien worden. Paulus beschreef de profetie als een van Gods giften.

⁶³ Niels Christian Hvidt, *Christian Prophecy: The Post-Biblical Tradition* (New York: Oxford University, 2007) 36-38, 58.

⁶⁴ David E. Aune, *Prophecy in Early Christianity and the Ancient Mediterranean World* (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1983) 108.

Alzo zijn wij velen een lichaam in Christus, maar elkeen zijn wij elkanders leden. Hebbende nu verscheidene gaven, naar de genade, die ons gegeven is. Zo laat ons die gaven besteden, hetzij profetie, naar de mate des geloofs; hetzij bediening, in het bedienen; hetzij die leert, in het leren; Hetzij die vermaant, in het vermanen; die uitdeelt, in eenvoudigheid; die een voorstander is, in naarstigheid; die barmhartigheid doet, in blijmoedigheid. (Romeinen 12:5-7 SV)

Ook in 1 Korintiërs worden enkele gaven van de Heilige Geest genoemd, waaronder de gift van profetie

En er is verscheidenheid der gaven, doch het is dezelfde Geest; ... Maar aan een iegelijk wordt de openbaring des Geestes gegeven tot hetgeen oorbaar is. Want dezen wordt door den Geest gegeven het woord der wijsheid, en een ander het woord der kennis, door denzelfden Geest; En een ander het geloof, door denzelfden Geest; en een ander de gaven der gezondmakingen, door denzelfden Geest. En een ander de werkingen der krachten; en een ander profetie; en een ander onderscheidingen der geesten; en een ander menigerlei talen; en een ander uitlegging der talen. Doch deze dingen alle werkt een en dezelfde Geest, delende aan een iegelijk in het bijzonder, gelijkterwijs Hij wil. (1 Korinthiers 12:4, 7-11 SV)

Dit toont een Nieuwtestamentische interpretatie van de geest van de profetie als een van de charismatische giften. Profetie lijkt geïnstitutionaliseerd te zijn in de vroege kerk doordat het net zoals de andere giften als gelijkwaardig wordt gezien.⁶⁵

In de tweede eeuw ontstond er vanuit Rome echter een afkeer tegen profetieën dankzij het montanisme, een kleine rebelse christelijke beweging begeleidt door twee profetessen. Door met hun profetieën boven de macht van de kerk te stijgen werden zij beschouwd als een bedreiging voor het christendom en de gecentraliseerde kerk.⁶⁶ De verhoudingen tussen christenen en profetie is daarna altijd ambivalent geweest doordat zij zouden afleiden van het "echte" geloof. Ten tijde van de heksenvervolgingen, die tussen 1450 en 1750 het zwaarst waren, werden veel vrouwen met vermoedde bovennatuurlijke verhoudingen vervolgd. Volgens Linda Woodhead zou dit het gevolg zijn geweest van de in de cultuur ingebedde opvatting dat vrouwen instabiele wezens zouden zijn, en de daaruit volgende steeds sterker wordende drang om vrouwen in bedwang te houden om de patriarchale samenleving in stand te houden. Door deze vervolging van de demonische heksen lijkt het er op dat zij tegelijkertijd in het discours gebruikt werden als

⁶⁵ Hvidt, *Christian Prophecy*, 69.

⁶⁶ Ibidem, 88-89.

een uiting van rebellie tegen het juk van de man, te zien aan verschillende bekentenissen van vrouwen die toegaven verleid te zijn geweest door demonen en daarna ongehoorzaam waren.

De plotselinge opkomst van profetessen in de vroege moderne periode, niet alleen bij de zevendedagsadventisten maar ook bij de shakers en de spiritualisten, is volgens Woodhead te danken aan eenzelfde reactie. Dit schoot echter tijdens de Victoriaanse tijd door naar een hernieuwde aandacht voor de vrouw als zachtehartige huisvrouw, met haar door God toegewezen taak voor het gezin te zorgen, waardoor de heksenvervolgingen ook afzwakten. In plaats van de persoonlijke, individuele relatie met het goddelijke die de profetes of de heks zou kunnen hebben, werd de vrouw verantwoordelijk voor de religieuze beleving van de gehele familie, doordat in deze tijd het religieuze domein steeds meer als een huiselijk domein werd beschouwd. Deze nieuwe verantwoordelijkheid voor vrouwen leidde echter volgens Woodhead tijdens de Second Great Awakening in de Verenigde Staten uiteindelijk naar de mogelijkheid voor vrouwen om ook een meer publiekelijke rol aan te nemen in religie.⁶⁷

Uitgaande van de normen van de Victoriaanse tijd suggereert historicus Jonathan Butler in zijn portret van White juist dat er in deze tijd ook neergekeken zou kunnen worden op het feit dat een vrouw een dergelijke dominante rol speelde in de vorming van het beleid van de kerk. In de beschrijving van Whites leven is dit ook terug te vinden in de afwijzing van haar aanwezigheid van haar artikelen in *The Advent Review and Sabbath Herald*, het kerkkrantje dat uitgegeven werd door haar man, James White, zoals beschreven in 1.1.1. James zou de kritiek op haar leiderschap persoonlijk aangetrokken kunnen hebben en daarom zijn echtgenote haar podium ontnomen hebben.⁶⁸ Daarbij vindt men in Whites levensverhaal de typische Victoriaanse vrouw terug in de presentatie van haar door haar man, James White, en koos zij onderwerpen die pasten in dit denkbeeld doordat zij zich vooral op het huiselijke richtte. De onderhandeling tussen haar als profetes en als Victoriaanse vrouw onderscheidde haar van andere profetessen van haar tijd, en zorgde voor haar bekendheid.

Maar de aandacht voor profetie in het Amerika van deze tijd was niet alleen gevolg van de nieuwe vrijheid voor vrouwen, te zien aan het feit dat er ook mannelijke profeten opstonden. Een bekend voorbeeld met veel volgelingen was Joseph Smith, die even voor White leefde (1805-1844). Hij schreef in 1830 zijn *Book of Mormon*, als vertaling van het evangelie van Jezus Christus die hij gevonden zou hebben via instructie van de engel Moroni, en zag het als zijn taak om de kerk te herstellen voor het naderende Einde der Tijden.⁶⁹ Net zoals Joseph Smith was Ellen White in haar jeugd deel van het methodisme, een van de groeiende bewegingen tijdens de

⁶⁷ Woodhead, *An Introduction*, 227-233. 247.

⁶⁸ Butler, "A Portrait," 9-10.

⁶⁹ Jon R. Stone, "Nineteenth- and Twentieth-Century American Millennialisms," red. Catherine Wessinger, *The Oxford Handbook of Millennialism* (Oxford, New York: Oxford University, 2011) 498-500.

Second Great Awakening. Deze stroming stond in die tijd bekend om zijn gepassioneerde sprekers-cultuur en massale kampbijeenkomsten waarbij de aanwezigen vaak in een staat van trance verkeerden. De individuele geloofsbeleving en natuurlijk de afkeer tegen hiërarchie stonden centraal in deze beweging, wat niet alleen leidde tot een grotere rol voor vrouwen maar ook voor ongeschoolden binnen de gemeentes, zoals White en Smith.⁷⁰ Op grote schaal waren de deuren geopend naar de overtuiging dat individuen een persoonlijker relatie met God zouden kunnen hebben, en zelfs met hem zouden kunnen communiceren zonder interventie van een derde. Deze omstandigheden maakten ruim baan voor White die vooral in het begin van haar leiderschap haar volgelingen door middel van heftige visioenen overtuigde van haar band met God.⁷¹

In het begin van haar carrière overtuigde White haar publiek van haar authenticiteit ook in de vorm van wonderen. Zo zou zij door het ongeluk tijdens haar jeugd van zichzelf fysiek zwak zijn, maar kon zij op geïnspireerde momenten plotseling over veel energie, of zelfs “bovenmenselijke kracht” beschikken.⁷² Daarbij zou zij tijdens een van haar visioenen in staat zijn geweest om een zeer grote, zware bijbel op te tillen en met gestrekte armen omhoog te houden, wijzende naar de teksten die zij opzegde zonder dat zij hen kon zien.⁷³ Als bewijs van haar echtheid liet zij, net zoals andere vrouwelijke profetessen van die tijd, zich door toeschouwers onderzoeken op momenten dat zij in trance was. Tijdens deze trance zou zij enkele minuten haar adem ingehouden hebben. Vooral in het begin van haar carrière uitte zij haar visioenen op een zeer lichamelijke manier, waarmee zij een fysieke uitbeelding leken van haar band met God. Maar ook later, toen zij zich wat statischer ging uitdrukken in haar optredens, speelde haar profetisch inzicht nog steeds een rol. Zo overreedde zij in haar publicaties haar lezers door haar visioenen op filmische wijze te beschrijven, als iets waar zij niet alleen van overtuigd was, maar wat zij ook daadwerkelijk beleefd had.⁷⁴

De grond voor de term van de geest van de profetie zoals White het gebruikte kan gevonden worden in het Bijbelboek Openbaringen. Tevens staat hier ook een verklaring voor de benoeming van sommige van haar publicaties tot getuigenissen.

En ik viel neder voor zijn voeten, om hem te aanbidden, en hij zeide tot mij: Zie, dat gij dat niet doet; ik ben uw mededienstknecht, en uwer broederen, die de getuigenis van

⁷⁰ Garry Wills, *Head and Heart, American Christianities* (New York, 2007) 287-297.

⁷¹ Butler, “A Portrait,” 2-4 en 6.

⁷² Arthur L. White, *Ellen G. White: The Early Years: 1827-1862* vol. 1 (Hagerstown, M.D.: Review and Herald, 1985) 74-76.

⁷³ EGW, *Spiritual Gifts*, vol. 2. (Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist, 1860) 77-79.

⁷⁴ Aamodt, “Speaker,” 113-114.

Jezus hebben; aanbid God. Want de getuigenis van Jezus is de geest der profetie.
(Openbaringen 9:10 SV)

Ideeën die voortkomen uit de geest van de profetie zouden volgens White niet zomaar aangenomen moeten worden, maar eerst door individuele Bijbelstudie, mits beïnvloed door de Heilige Geest, onderzocht worden.⁷⁵ Ze waarschuwde daarbij voor valse profeten en wilde vooral dat men zelf interpreteerde, hoewel zij toch haar eigen geschriften als goddelijk geïnspireerd presenteerde en dus als beschikkend over autoriteit. Aangezien het einde der tijden volgens haar dichtbij zou zijn, werkte Satan steeds harder tegen het juist verstaan van de boodschappen van de Heilige Geest. Het zou voor de mens steeds moeilijker zijn om deze te begrijpen en dus zou White door God aangewezen zijn als een vertaler voor zijn boodschappen, net zoals haar voorgangers die de Bijbel produceerde.⁷⁶ Toch waren er ook mensen die haar originaliteit ontkenden, en is zij zowel tijdens als na haar leven beschuldigd van het lenen van andermans werk. Zij ontkende dit altijd:

Some are ready to inquire: "Who told Sister White these things?" They have even put the question to me: "Did anyone tell you these things?" I could answer them: "Yes; yes, the angel of God has spoken to me."...For the future, I shall not belittle the testimonies that God has given me, to make explanations to try to satisfy such narrow minds, but shall treat all such questions as an insult to the Spirit of God. God has seen fit to thrust me into positions in which He has not placed any other one in our ranks. He has laid upon me burdens of reproof that He has not given to any other one.⁷⁷

Daarbij wees zij als een soort waarschuwing op de negatieve gevolgen van het niet aannemen van haar getuigenissen.

They have before them the result of the work that the Lord has laid upon me, and if this does not convince them, no arguments, no future revelations, would affect them. The result will be that God will speak again in judgment as He has spoken heretofore.⁷⁸

Hoewel zij de titel van profeet afwees, zag zij zichzelf wel degelijk als een boodschapper van God.⁷⁹ Zij omschreef haar eigen werk als "the lesser light" in vergelijking tot de Bijbel, welke zij

⁷⁵ EGW, *Education* (Mountain View, 1903) 189.

⁷⁶ EGW, *Great Controversy*, X-XI, EGW, "An open letter from Mrs. E. G. White to all who love the blessed hope.", *The Review and Herald* 18.3 (1903) 14-15.

⁷⁷ EGW *Testimonies for the Church*, vol. 3. (Mountain View, CA: Pacific Press, 1875) 314-315.

⁷⁸ EGW, "Instruction and Response A Special Service at the Battle Creek (Mich.) Tabernacle," *The Review and Herald* 80.20(1903): 8.

⁷⁹ EGW, "A Messenger" *The Review and Herald* 83.30 (1906): 8.

“the greater light” noemde.⁸⁰ Had de mens echter wel de Bijbel op een juiste manier benaderd, dan zouden haar getuigenissen helemaal niet nodig zijn geweest.⁸¹ Het mag dan ook duidelijk zijn dat alhoewel niet iedereen haar visioenen accepteerde, er wel een duidelijke basis in de cultuur lag voor het geloven in en vertrouwen van haar visioenen, en zij haar gezag daar dan ook gedeeltelijk op kon baseren.

1.2.4 De natuur als boek naast de Bijbel

Een andere factor waar White haar leergezag op baseerde, al dan in mindere mate, waren haar bevindingen in haar dagelijks leven en in de natuur. De manier waarop White in haar uitspraken zich baseerde op de tastbare werkelijkheid als de schepping van God, en het dus ook beschouwde als een goddelijke openbaring, is onder andere geworteld in de visie op de natuur als een boek, welke men naast de Bijbel kunnen lezen. Zo zou men tot een beter begrip van God kunnen komen, die als auteur van beiden gezien kan worden. Deze metafoor stamt uit de Oudheid, maar won pas echt populariteit tijdens de vroegmoderne tijd dankzij de groeiende autoriteit die werd verleend aan de Bijbel, zoals al in hoofdstuk één is behandeld. Dankzij de uitvinding van de boekdrukkunst werden boeken al snel in deze tijd een veelgebruikt voorwerp en werden steeds meer mensen bekend met het medium. Volgens Peter Harrison is de toename van de toepassing van deze metafoor en de nadruk op de Bijbel vooral het product van het wantrouwen dat in deze tijd ontstond tegenover de visuele cultuur van de middeleeuwen. Alhoewel er al vanaf de oudheid verschillende manieren bestonden om de Bijbel en de werkelijkheid te interpreteren, verzetten sommige groepen zich in deze tijd tegen het idee de religieuze beleving te bouwen op visuele beelden, via kleurrijke altaarstukken en standbeelden, of te bemiddelen via wonderen en visioenen, en koos men ervoor zijn vertrouwen te leggen in de Bijbel als de maat der dingen. Doordat het de natuur geen verbaal medium was, maar via de visuele perceptie gelezen moest worden, werd in lijn met deze gedachte de natuur ook als boek voorgesteld als manier van benadering. Harrison meent dat de afwijzing van de visuele cultuur door protestantse denkers ook betekende dat men op een andere manier ging kijken naar de werkelijkheid gedurende de Reformatie. Alhoewel men in de vroegmoderne periode de bestudering van de natuur nog steeds afhankelijk was van het visuele, wilde men zijn aandacht niet meer naar de betekenis achter objecten richten maar naar de objecten op zichzelf, en werd zowel in de bestudering van de natuur als van de Schrift een letterlijke interpretatie toegepast. Deze verandering in de Bijbelse hermeneutiek heeft uiteindelijk de moderne wetenschap in de

⁸⁰ EGW. *The Colporteur Evangelist* (Mountain View: Pacific Press, 1920) 37.

⁸¹ EGW, *Testimonies for the Church, vol., 2* (Mountain View, C.A.: Pacific Press, 1948) 605, 606.

hand gewerkt en veel later ook geholpen in het stellen van de autoriteit van de natuur boven die van de Schrift.⁸²

Voor lange tijd was het echter geaccepteerd om zowel de Schrift als de natuur te herkennen als bronnen voor religieuze kennis. Ook Francis Bacon (1581-1626) meende in zijn *The Advancement of Learning* dat Gods wijsheid en wil ten eerste vastgelegd zou zijn in de Schrift, en ten tweede waarneembaar was in de natuur. Het begrijpen van de natuur zou daardoor ook helpen in het begrijpen van de Bijbelse waarheden. Hij meende echter wel dat de natuurlijke filosofie en de gevestigde theologie gescheiden van elkaar moeten zijn, waardoor hij later beschouwd zou worden als een van de grondleggers van het idee van gescheidenheid tussen wetenschap en religie.⁸³

Robert Boyle (1627-1691) zag theologie en natuurlijke filosofie minder los van elkaar. De studie van de natuur zou ook als een religieuze daad beschouwd moeten worden, en met zijn redelijkheid betrouwbaarder zijn dan de bijgelovige activiteiten in de middeleeuwse benadering, zoals het branden van wierook.⁸⁴ Hij volgde hierin volgens Harrison ook de traditionele opvatting dat men in de interpretatie van de Schrift enige filosofische kennis nodig had, verkregen vanuit de natuur. Gedurende de middeleeuwen meende men dat via kennis over de natuur de allegorieën en vergelijkingen beter kon begrijpen, maar in de zeventiende eeuw probeerde men met zijn letterlijke interpretatie juist natuurlijke verklaringen te vinden voor wonderen.⁸⁵ Anderen zoals Descartes (1596-1650) verzetten zich juist hevig tegen de tekstuele traditie en meende oorzaken van de natuurlijke fenomenen eerder te kunnen halen uit het bestuderen van causale verbanden, dan ze te zoeken in de goddelijke wil daar achter. Descartes scheidde met zijn mechanisering van het wereldbeeld de theologie van de filosofie, en had daarmee ook effect op de discussie over de verhouding tussen lichaam en geest, zoals later uitgelegd zal worden.⁸⁶

Het beschouwen van het boek der natuur als voorloper van de Schrift opende de mogelijkheid de natuur te bestuderen als basis voor het bewijzen van religieuze overtuigingen. Alhoewel vele protestantse stromingen schroomden om deze deïstische zienswijze in zijn geheel over te nemen vanuit de associatie met heidendom, werd deze zienswijze wel toegepast in de

⁸² Peter Harisson, "'The Book of Nature' and Early Modern Science," red. Klaas van Berkel en Arjo Vanderjagt, *The Book of Nature in Early Modern and Modern History* (Leuven/Parijs/Dudley, M.A.: Peeters, 2006) 2-7.

⁸³ Francis Bacon, *The Advancement of Learning*, red. A. Johnston (Oxford, 1974) I. vi.16, blz. 42 en I.i.3, blz.9 . Als geciteerd in: Harisson, "'The Book of Nature'", 8-9.

⁸⁴ Robert Boyle, "Some Considerations touching the Usefulness of Experimental Natural Philosophy" in: *The Works*, vol. II, pp. 62-63 als geciteerd in: Harrison, "'The Book of Nature'", 9.

⁸⁵ Harisson, "The Book of Nature", 9-10.

⁸⁶ Eric Jorink, *Het Boeck der Natuere: Nederlandse Geleerden en de Wonderen van Gods Schepping 1575-1715* (Leiden: Primavera, 2006) 24-26

natuurlijke theologie.⁸⁷ Zo accepteerde men bijvoorbeeld in de negentiende eeuw niet de natuurlijke selectie in de bevindingen van Charles Darwin, maar zag men liever een goddelijk plan achter evolutionaire ontwikkelingen. Op deze manier werd in de natuurlijke theologie getracht wetenschap met religie te verbinden.⁸⁸

White hanteerde dezelfde gereedschappen als de natuurlijke theologen via de achterliggende theologie van het boek der natuur. Dankzij haar letterlijke lezing van het scheppingsverhaal wordt zij door Numbers zelfs “the godmother of creation science” genoemd, doordat Whites openbaring de adventist George McCready Price in het begin van de twintigste eeuw inspireerde tot de “flood geology”, wat tegen 1970 de basis voor “creation science” zou worden. De metafoor van het boek der natuur wordt ook enkele keren letterlijk in Whites werk genoemd, bijvoorbeeld om te laten zien dat wetenschap en de Bijbel prima naast elkaar toegepast kunnen worden.

Since the book of nature and the book of revelation bear the impress of the same master mind, they cannot but speak in harmony. By different methods, and in different languages, they witness to the same great truths. Science is ever discovering new wonders; but she brings from her research nothing that, rightly understood, conflicts with divine revelation. The book of nature and the written word shed light upon each other. They make us acquainted with God by teaching us something of the laws through which He works.⁸⁹

Zoals in het citaat duidelijk wordt, zag White het bestuderen van de natuur in haar dagelijks leven ook als een middel om bepaalde wetten van God te onthullen aan anderen. Zij probeerde deze natuurlijke wetten duidelijk te maken door het verband te leggen tussen ongezond leven van haarzelf of anderen en het ontstaan van bepaalde symptomen en ziektes. Deze wetten waren niet altijd gelijk aan bijvoorbeeld de tien geboden, maar volgens haar wel in harmonie met andere Bijbelse waarheden, zoals in hoofdstuk twee zal worden uitgelegd. Dit citaat maakt tevens duidelijk dat de conclusies die getrokken worden uit de bestudering van de natuur wederom niet mochten conflicteren met de Bijbel. Ook bij het gedeelte van haar werk dat gebaseerd is op bevindingen uit de natuur gold de regel dat het deel is van het kleine licht dat geleid moet worden door het grote licht, dat wil zeggen de Bijbel. Hierdoor geleidt wisselt zij dan ook in haar argumentatie omtrent vegetarisme onderbouwingen op basis van Bijbelteksten af

⁸⁷ Harrison, “The Book of Nature”, 11-12.

⁸⁸ Woodhead, *Introduction to Christianity*, 372-373

⁸⁹ Ronald L. Numbers en Rennie B. Schoepflin, “Science and Medicine” red. Terrie Dopp Aamodt, Gary Land en Ronald L. Numbers, *Ellen Harmon White: American Prophet*, 196-217; EGW, *Education* (Mountain View, CA: Pacific Press, 1903) 128.

met omschrijvingen van datgene wat zij zou hebben gezien in haar visioenen en bevindingen uit haar omgeving, zoals de ziekte van vee of van vleeseters als argument voor vegetarisme.⁹⁰

1.3 Resultaten

Wat betreft haar onderbouwing stond Ellen White stevig in haar traditie, wat zich vertaalde in een acceptatie van haar leergezag door het publiek. Dat zij niet losstond van dit publiek was duidelijk in de manieren waarop zij haar optreden aan hen aanpaste, met als hoogtepunt (of dieptepunt) haar stille periode tussen 1851 en 1855, toen zij weinig van zich liet horen dankzij commentaar op haar groeiende macht als profetes en als vrouw. Ook in haar ontwikkeling als spreker wist zij wanneer zij wel en niet haar visioenen moest uiten, te zien aan de vermindering in spontane openbaringen gedurende de jaren. Langzamerhand werd zij meer overtuigd in haar eigen leiderschap in woord en daad, en verspreidde zij haar ideeën over de gehele wereld. Uiteindelijk vormde zij zichzelf tot een religieus leider zonder directe macht, maar wel met veel invloed op het beleid. Vooral in het begin leek zij vooral andermans ideeën met haar goddelijke visioenen te bevestigen. Alhoewel zij daarom op het eerste gezicht vooral een oppervlakkige rol leek te vervullen in de promotie van haar beweging, was het tegenovergestelde echter waar: de emotionele religieuze betrokkenheid was juist de norm voor haar tijd en een fenomeen wat de opleving in religie ondersteunde.

De belangrijkste bron van haar leergezag is echter haar nadruk op de Bijbel. Zo paste White in lijn met de protestantse, Antiocheense traditie de letterlijke interpretatie toe en liet zij zich beïnvloeden door het *sola scriptura* principe, in de zin dat zij nadruk legde op het belang van de Bijbel in de geloofsbeleving. Ook zag zij de Schrift als zijn eigen uitlegger, mits begeleid door de Heilige Geest. Ondanks deze nadruk zag zij haar eigen visioenen en de natuur ook als bronnen voor religieuze kennis, dankzij hun connectie met het goddelijke. Wat betreft de vorm van de Bijbel liet zij zich negatief uit over sommige apocriefen, maar kan er aan de hand van haar uitspraken niet geconcludeerd worden of zij hetzelfde tegen alle buiten-Bijbelse boeken aankeek, doordat het er onduidelijkheid is over haar beoordeling van hun goddelijke oorsprong.

White presenteerde haar spirituele gift passend aan haar tijd. Zij zag zichzelf als de reddende profeet die het volk probeerde te behoeden voor het kwade door hen de adviezen van God door te geven. Zwak en kuis als een typische Victoriaanse vrouw, maar ook in staat tot lichamelijke optredens zoals andere profeten in haar tijd kan zij gezien worden als een product van de Second Great Awakening. Er waren echter ook wantrouwige geluiden te vinden ten opzicht van profetie in Whites tijd, wat zich bijvoorbeeld vertaalde in beschuldigingen van plagiaat richting White. Dit heeft zij altijd ontkend. Zij zag zichzelf dankzij haar connectie met God immers op

⁹⁰ EGW, *Spiritual Gifts 4a* (Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1864) 120-121, 133.

eenzelfde niveau als de auteurs van de Bijbel. Wel moest haar werk aan de hand van de Heilige Geest beoordeeld worden en kreeg het daarin dus hetzelfde criterium als de Bijbel. In verhouding tot de Bijbel mocht men echter haar werk volgens haarzelf niet op een hoger of op hetzelfde niveau gezien worden.

Daarnaast maakte zij ook gebruik van de visie op de natuur als een goddelijke openbaring in het onderbouwen van haar opvattingen, door de natuur te beschouwen als een boek dat naast de Bijbel gelezen kon worden. Dit maakte het voor haar mogelijk om de goddelijke met wereldlijke bevindingen te combineren en samen in religieuze sferen te plaatsen. Net zoals bij haar profetieën was hierbij wel de voorwaarde dat informatie verkregen uit het onderzoeken van de natuur niet mocht conflicteren met de informatie uit de Bijbel, en dat deze laatste factor altijd verkozen moest worden boven de eerste.

Via de elementen van de Bijbel, haar visioenen en de natuur probeerde White haar leergezag vorm te geven, door ons te sturen in onze interpretatie van het goddelijke. Wanneer men deze elementen probeert te vergelijken moet men beseffen dat hoewel zij haar uitspraken ook onderbouwde met bevindingen uit haar omgeving en anderen ook motiveerde om naar de natuur te kijken, zij haar eigen bevindingen in eerste instantie niet presenteerde als wetenschapper, maar als goddelijke ingegeven profetes. Het verband tussen het ongezonde leven en ziekte, en dus de vorm van de natuurlijke wetten blijft niet staan zonder de onderbouwing van deze persoonlijke connectie met het goddelijke. Daarbij komt men tot de conclusie dat alhoewel de natuur via de eigen waarneming geïnterpreteerd kan worden en men dus haar bevindingen op dat gebied kan toetsen, men wat betreft de Bijbel en haar visioenen in eerste instantie afhankelijk is van de media die het goddelijke uit deze bronnen genoteerd hebben, namelijk de auteurs van de Bijbel en White zelf. Aangezien de Bijbel in Whites tijd, ondanks discussie over de juiste vorm, al op zichzelf autoriteit had verworven, kunnen haar profetieën worden gezien als het meest instabiele element waarop White haar leergezag bouwde, zoals ook terug te vinden is in haar geschiedenis. Echter is het daardoor ook waarschijnlijk het meest onmisbare element van de drie waar haar autoriteit op gestoeld is.

Door haar leergezag te onderbouwen met de goddelijke oorsprong die in de Bijbel, de gift van de profetie en het boek der natuur te vinden zou zijn, welke voorheen al op zichzelf enige autoriteit verworven hadden, probeerde White de status van een geestelijk leider te verwerven. Daarom kan ik ook stellen dat White in ieder geval niet gezien worden als een individuele speler, maar eerder als een deelnemer aan de grotere beweging van het protestantisme. Alhoewel er veel aspecten waren in haar context die haar hielpen in het verkrijgen van leiderschap, gaf zij zelf de Bijbel een uitzonderlijke positie, waarna haar gift van de profetie en haar bevindingen uit de natuur volgden. In het volgende hoofdstuk zal beschreven worden hoe deze autoriteitscontext werkte met betrekking tot het vegetarisme dat zij aanbeval.

Hoofdstuk 2 – Dieet, gezondheid en geloof

Gesterkt in haar leiderschap ontwikkelde Ellen White in haar leven een voorkeur voor de onderwerpen gezondheid en voeding, waarover zij veel heeft geschreven. In dit hoofdstuk zal ik mij erop richten te beschrijven in welke context White haar mening over vegetarisme tot stand is gekomen, en op welke manier zij deze mening ontwikkeld heeft. Om haar redenering beter te begrijpen, geef ik de achtergrond van twee motieven die door haar toegepast zijn en zal ik beschrijven welke belangrijke religieuze, culturele en wetenschappelijke bewegingen er plaatsvonden voorafgaand aan de vorming van haar gezondheidsbeleid. Vervolgens kijk ik naar de gebeurtenissen in haar persoonlijke leven en volgt een weergave van haar adviezen omtrent vegetarisme en gezondheid door de jaren heen. Hier leg ik ook de drievoudige onderbouwing van vegetarisme uit zoals ze die voor het eerst volledig genoteerd heeft in 1864 in het boek *Spiritual Gifts*. Door mij op deze manier eerst te focussen op motieven die buiten haar bestonden en daarna te kijken naar de interpretatie van haar bronnen waar deze thema's een ondergrond voor vormden, ben ik in staat de symbiose tussen de twee in het komen tot haar advies over vegetarisme te verwoorden.

2.1 Motief en context

Bij het beschrijven van het ontstaan van Whites overtuiging van vegetarisme moet men zich realiseren dat haar visie op vegetarisme beïnvloed was door een grotere gezondheidsbeweging en over een veel bredere context gesproken kan worden waarin het begrepen moet worden. Zo was zij met haar nadruk op lichamelijke en geestelijke gezondheid niet uniek, maar één van de vele autoriteiten die in haar tijd een interesse had in het onderwerp. Ook vonden er enkele bewegingen plaats in de Verenigde Staten van na de Verlichting waardoor meer mensen zich bezig gingen houden met gezondheid en vegetarisme.

2.1.1 Eenheid tussen lichaam en geest

Zo loopt de opvatting van een eenheid tussen lichaam en geest als rode draad in Whites argumentatie. Naast de positieve wereldse gevolgen van gezondheid zag zij het lichaam in zijn kern als een middel om God te eren, en kreeg het dus ook een geestelijk doeleinde. Door zowel lichaam als geest in goede staat te houden zou men volgens haar uiteindelijk het eeuwig leven toebedeeld kunnen worden. In haar taalgebruik is dit onder andere terug te vinden in haar toepassing van de christelijke metaforen over het lichaam als een tempel en het lichaam als levend offer.

De eenheid dan wel dualiteit tussen lichaam en geest is door vele filosofen behandeld en op verschillende manieren begrepen. Zo zag men in de Aristotelische filosofie geen beduidend onderscheid tussen geest en lichaam, daar de geest de vorm van het lichaam had. Alleen de mens bezit een rationele ziel die het intellect aanstuurt, terwijl de verbeelding en de zintuigen lichamelijk en ook dierlijk zouden kunnen zijn. Wel zou het intellect afhankelijk zijn van de verbeelding. Descartes ging echter uit van een ontologisch dualisme, en ervoer dus geest en lichaam als strikt gescheiden. Daarbij ging hij ervan uit dat het geestelijke heerste over het

lichaam. Alhoewel hij net zoals Aristoteles de zintuiglijke perceptie en de verbeelding als lichamelijke functies zag, zag hij ze ook als puur mechanisch. Dieren, die niet over een ziel beschikken, zouden daarom ook puur mechanisch zijn. Dit strikte onderscheid tussen het lichamelijke en het geestelijke betekende daarom ook dat de mens volgens hem geen deel uit zou maken van de natuur.⁹¹ Deze opvattingen over de lichaam/geest dualiteit en visie op het dierlijke hebben later de toon gezet voor wetenschappelijke bevindingen en ook Whites visie. Daarnaast was de eenheid tussen geest en lichaam van White in samenspel met haar, zoals in het eerste hoofdstuk al is beschreven, Lutherse opvatting over de zielelaap, waarbij de ziel tot in de dood verbonden is aan het lichaam tot de wederkomst van Christus.

2.1.2 Gezondheid, democratie en vegetarisme vanaf de Verlichting

Zoals in hoofdstuk een al werd opgemerkt, zag White dat de bestudering van de natuur goed toegepast kon worden naast religie, mits dit op de juiste wijze uitgevoerd zou worden. Het is daarom ook belangrijk meer te weten te komen over de bevindingen en culturele trends in de gezondheidsleer in haar tijd. Het publieke debat over gezondheidszorg kwam tijdens de achttiende eeuw in een stroomversnelling. De nadruk op rede en het intellectuele vermogen als middel voor wetenschappelijke bevindingen vertaalden zich onder andere naar maatschappelijke vooruitgang door de stimulering van de medische wetenschap. De Verlichte denkers zagen het nut van een geïnformeerd publiek voor de gehele mensheid, en streefden ernaar nieuwe bevindingen in het openbaar te publiceren en bekend te maken onder de massa. Volgens Paul Rosen komt deze denkwijze goed naar voren in Lockes *Essays concerning Human Understanding*, waarin er onderbouwd wordt dat men zijn gedachtegoed vooral te danken heeft aan zijn omgeving in plaats van over een interne, aangeboren intelligentie te beschikken. Als onderbouwing van zijn argument wees Locke op het ontbreken van een universele, door de gehele mensheid gedeelde waarheid. Dankzij de afwijzing van aangeboren ideeën kreeg educatie een nieuw belang, doordat de mogelijkheid de geest te vormen uitgelicht werd.⁹² Als gevolg van deze convictie werd medische kennis beter beschikbaar wat uiteindelijk ook leidde tot een verbetering van de leefomstandigheden in de achttiende eeuw.

De eerste algemene ziekenhuizen in Amerika werden aan het eind van de achttiende eeuw opgericht als centrale punten waar ontwikkelingen in de medische wetenschap de gezondheid van de burgers op rechtstreekse wijze verbeterden en ervoor zorgden dat de kennis van de

⁹¹ Gary Hatfield, "Descartes Naturalism about the Mental", red. Stephen Gaukroger, John Schuster, John Sutton, *Routledge Studies in Seventeenth-Century Philosophy: Descartes' Natural Philosophy* (Londen/New York: Routledge, 2003) 632-634.

⁹² George Rosen, *A History of Public Health* (New York: MD, 1958) 132-133

medische wetenschap ingebed werd in de geest van de bevolking.⁹³ In deze periode trachtte men om te gaan met de gevolgen van de industriële revolutie en de sterke urbanisering en door middel van het verbeteren van hygiëne ziekte te voorkomen. Maar volgens Suellen Hoy kostte het wel enige tijd voordat de gewone bevolking in Amerika van deze nieuwe bevindingen konden profiteren. In het Amerika van de achttiende eeuw werd vuilheid volgens haar namelijk als positief ervaren en geassocieerd met het harde leven van het land. Alhoewel er van oudsher al wel een besef was van de relatie tussen gezondheid en schoon blijven, zou in het overgrote deel van de bevolking het schoon zijn steeds meer het doel hebben gehad de sociale status te behouden, ondanks dat er ook vanuit de religieuze kant ook waarde gegeven werd aan “cleanliness” als uiting van vroomheid. Een voorbeeld hiervan kan gevonden worden in de theologie van John Wesley (1703-1791), de grondlegger van het methodisme, die ook wel meende dat “Cleanliness is, indeed, next to godliness”. Deze duidelijke verbinding van lichamelijke reinheid aan geestelijke zuiverheid werd echter volgens Hoy in de praktijk nauwelijks toegepast, doordat men het over het algemeen niet als een spirituele zonde beoordeelde om zich niet te houden aan bepaalde standaarden van smetteloosheid, maar eerder als een uiting van slecht gedrag. Uiteindelijk werden de hygiënische standaarden rond de negentiende eeuw in de maatschappij hoger dankzij een beter besef van het belang van reinheid voor de gezondheid, via nieuwe instructies van artsen die beter beschikbaar werden.⁹⁴ De verspreiding van deze nieuwe kennis gebeurde echter op de democratische manier die typerend is voor Amerikanen, wat ook zijn effect had op de inhoud van de ideeën.

Volgens de socioloog Paul Starr was de visie op volksgezondheid aan het begin van de negentiende eeuw onderhevig aan de culturele denkbeelden van het tijdperk. Doordat er in deze periode het egalitaire denkbeeld hoogtij vierde dankzij de nadruk van de toenmalige president Jackson op de macht van de gewone man, ontstond er naast een algehele scepsis tegenover religieuze bewegingen, zoals al behandeld in hoofdstuk één, ook een wantrouwen tegen medische vondsten van autoriteiten op het gebied. Op een treffende manier omschrijft Starr dan ook dat in deze periode het uitoefenen van het medische beroep op eenzelfde manier als een soort recht beschouwd werd als men de religieuze vrijheid in die tijd behandelde. De democratisering van het medische veld had als gevolg dat veel ongeschoolden zich een dokter waanden en er theorieën ontwikkeld werden waarin men zich verzette tegen het gebruik van medicijnen die voorgeschreven werden door de bevoorrechte dokter. De *Popular Health Movement* (1830-1850s), zoals deze beweging ook wel genoemd werd, zette zich ook uiteindelijk

⁹³ George Rosen, *A History*, 150.

⁹⁴ John Wesley, “Sermon XCIII. — On Dress,” *Sermons on Several Occasions [1788] II* (New York: 1829) 259, in: *Chasing Dirt: The American Pursuit of Cleanliness* (New York, Oxford: Oxford University, 1995) 3-4.

door in de gehele samenleving, en had ten tijde van Whites spirituele ontwakens al vele aanhangers in alle bevolkingslagen.⁹⁵

Sylvester Graham stond aan het begin van deze gezondheidsbeweging. Volgens Shryock in zijn artikel over Grahams rol in de gezondheidsbeweging van de negentiende eeuw, begon deze puriteinse predikant in 1830 in Pennsylvania met preken over gematigdheid. Hij combineerde zijn inzichten over de fysieke wetten van de gezondheid samen met zijn studie naar hygiëne vanuit een religieus inzicht, en werd daarin geïnspireerd door het discours dat gericht was op redding van de mensheid, zoals ook gangbaar was in de millenaristische bewegingen van die tijd. Hij wees hierbij op gematigdheid waardoor de dierlijke eigenschappen van de mens onderdrukt zouden kunnen worden, en was dus niet overtuigd van het sterke dualisme tussen mens en dier uit het Cartesiaanse denken. Het concept van gematigdheid werd eerder vooral bediscussieerd in relatie tot alcohol, maar zou volgens Graham ook in het gehele voedingspatroon toegepast moeten worden. De zware maaltijden en het sedentaire leven dat destijds bij vele stedelijke gezinnen de norm was zouden volgens hem de mensen weinig goed doen, en in plaats daarvan pleitte hij voor een vegetarisch dieet met weinig zuivel maar veel meelproducten, waaronder zijn eigen Graham-meel, genuttigd zouden worden, in combinatie met onder andere genoeg beweging, frisse lucht en zonlicht, een juiste manier van kleden en een gematigd seksueel moraal. Hierbij wees hij medicijngebruik en operaties onder veel omstandigheden af, daar zij niet de oorzaak van ziekte aanpakten maar enkel de symptomen. Een behandeling die wel geaccepteerd werd in het Grahamisme was hydrotherapie, en onder sommige volgelingen ook homeopathie.⁹⁶ Graham verzamelde gedurende zijn leven veel bekendheid en een trouw gevolg, waaronder voornamelijk vrouwen. Ook Ellen White kwam in aanraking met zijn leer, en heeft volgens Ronald Numbers zelfs vrijelijk passages overgenomen van hem en anderen binnen de gezondheidsbeweging, zoals William Allcot, Horace Mann, Dio Lewis en Larkin B. Coles.⁹⁷ Deze grote spelers in de "health-reform" in Amerika van de negentiende eeuw werden ook geïnspireerd door ideeën over de morele verplichting achter het belang van gematigdheid en persoonlijke hygiëne, en niet alleen door de hulp die het zou bieden in het aardse leven.⁹⁸ Arts en predikant Larkin B. Coles sprak bijvoorbeeld de volgende woorden:

Appetites which the Author of our being never instituted, are so many violations of natural law, which is the law of God...Every such violation of law is a sin against physical

⁹⁵ Paul Starr, *The Social Transformation of American Medicine* (Basic Books, 1982) 30-31.

⁹⁶ Richard H. Shryock, "Sylvester Graham and the Popular Health Movement, 1830-1870," in: *The Mississippi Valley Historical Review* 18.2 (1931), 172-183.

⁹⁷ Numbers, *Prophetess of Health*, 219-238.

⁹⁸ Larkin B. Coles, *Philosophies of Health: Natural Principles of Health and Cure*, herziene editie (Boston: Ticknor, Reed & Fields, 1853) 214,286.

life, exposing us to physical suffering; and, when it is done consciously, it is a sin against moral obligation toward God, to be met on the day of final judgment.⁹⁹

De regels aangaande gezondheid die men zou moeten volgen zouden tevens voorwaarden zijn voor de uiteindelijke toelating tot het koninkrijk der hemelen. Het feit dat Cole ook milleriet was, bewijst dat White niet de enige onder de volgelingen van Miller was die niet alleen op het geestelijke, maar ook op het lichamelijke vlak druk bezig was met de voorbereiding op het naderende einde. Bovendien was William Miller op zijn beurt ook een volgeling geweest van Joseph Smith, door wie hij ook zijn afwijzing van traditionele theologieën en zijn apocalyptische gedachtegoed liet beïnvloeden.¹⁰⁰ Smith had een eigen gezondheidsboodschap waarin hij verkondigde dat in het juiste dieet koffie, thee, alcohol en tabak ontbrak, en vlees alleen “spaarzaam” gegeten mocht worden.¹⁰¹ Daarnaast had Joseph Bates, een medeoprichter van het zevendedagsadventisme, al eerder gekozen voor het vegetarisme onder invloed van de dieetbeweging van Sylvester Graham, en had Ellens echtgenoot James White vanuit zijn methodistische achtergrond al voor hun ontmoeting alcohol, koffie en thee afgezworen.¹⁰² Ook haar beschermeling John Harvey Kellog (1852-1943), die zich erg inzette voor de gezondheidszaak binnen het zevendedagsadventisme en het dikwijls van White overnam als bestuurder op dit gebied, liet zich door Graham inspireren en had op zijn beurt ook veel invloed in het gezondheidsbeleid van de wereld. Kellog werd beroemd met zijn vele publicaties, lezingen en medische ontdekkingen optredens en ontwikkelde zich zo tot een belangwekkend figuur. Naast het opzetten van verschillende medische organisaties, scholen en weeshuizen, kent het grote publiek hem tegenwoordig als de ontwikkelaar achter granola en cornflakes, waarmee zijn invloeden nog steeds waarneembaar zijn in de voedselindustrie.¹⁰³ Hieruit valt op te maken dat White middenin de gezondheidsbeweging stond, diens invloeden ook tegenwoordig nog steeds terug te vinden zijn.

2.2 De geschiedenis van Whites vegetarisme

Nu een kader voor Ellen Whites gedachtes geschetst is, zal ik het verloop van haar ideeën uiteenzetten. Dankzij verschillende factoren, variërend van Bijbelcitatens en visioenen tot gebeurtenissen in haar persoonlijke leven, vormde zij haar opvattingen die later zouden leiden

⁹⁹ Ibidem, 210.

¹⁰⁰ John Bicknell, *America 1844, Religious Fervor, Westward Expansion, and the Presidential Election that Transformed the Nation* (Chicago: Chicago Review, 2015) 18-19.

¹⁰¹ Joseph Smith, *The Doctrine and Covenants* (1833) Sect. 89: 4-9 en 12. <https://www.lds.org/scriptures/dc-testament/dc/89?lang=eng>

¹⁰² Numbers en Schoepflin, “Science and Medicine,” 198.

¹⁰³ Ralph Edwards, “Graham-Kellog, Early American Contributors to Health Education” *The Journal of School Health*, vol. 51 issue 9 (November 1981) 589-591.

tot het vegetarisme van de zevendedagsadventisten. Hierin maakte zij enkele ontwikkelingen door die aangeven dat interpretatie een doorlopend proces is, en zeer subjectief.

2.2.1 Het begin van Whites gezondheidsbeleid

Kijkend naar het leven van White kan men zien dat het thema gezondheid haar in ieder geval vanuit een persoonlijk perspectief aan het hart stond. Na het ongeluk dat zij als kind meemaakte, leed zij al aan vele verschillende kwalen, variërend van hoofdpijnen en flauwvallen tot hartkwalen en ademhalingsproblemen. Ze noemde zichzelf invalide, en haalde in veel brieven het onderwerp van de slechte staat van haar gezondheid aan dat haar soms ook beperkte in haar dagelijkse leven.¹⁰⁴ Eenmaal tot haar gezondheidsbeleid gekomen diende haar lichamelijke zwakheid als een bewijs voor haar opvattingen over geneeskunde doordat zij zichzelf in sommige publicaties aanhaalde als een succesverhaal. Waar zij vroeger een grote vleeseter was geweest, was zij tevens ziekelijk en leed ze onder andere aan verlammingen, slecht werkende nieren, pijn aan haar hart en reumatische klachten. Na het veranderen van haar dieet zou haar ziekte verminderd zijn.¹⁰⁵

Voor lange tijd leek zij echter oplossingen voor ziekte niet zozeer in het wereldlijke te vinden, maar eerder in goddelijke welwillendheid. Zij baseerde dit oordeel op Jakobus 5:14 waarin geproclameerd wordt dat, wil men een zieke genezen, men moet bidden en die zieke moet zalven met olie. Voor White vertaalde dit zich naar een afwijzing van artsen aangezien men met geloof en vertrouwen in God eerder genezen zou worden, zo schreef zij in een pamflet in 1849.

If any among us are sick, let us not dishonor God by applying to earthly physicians, but apply to the God of Israel. If we follow his directions (James 5:14, 15) the sick will be healed. God's promise cannot fail. Have faith in God, and trust wholly in him, that when Christ who is our life shall appear we may appear with him in glory.¹⁰⁶

In het tweede deel van *Spiritual Gifts* uit 1860 matigde zij echter haar mening enigszins en pleitte zij wel voor het bezoeken van een arts, indien de remedies uit de Bijbel niet mochten baten. Tevens ontkende zij dat zij er ooit anders over had gedacht.

We believe in the prayer of faith; but some have carried this matter too far, especially those who have been affected with fanaticism. Some have taken the strong ground that it was wrong to use simple remedies. We have never taken this position, but have opposed

¹⁰⁴ EGW, "Notes of Travel" *The Review and Herald* 61.47 (1884) 737-738; EGW, *Letter 3* (1847) 1-4; EGW, *Letter 1* (1854) 1; EGW, *Letter 5* (1867), 1.; EGW, *Letter 50b* (1874) 1.

¹⁰⁵ EGW, *Testimonies for the Church*, vol. 2. (Mountain View, CA: Pacific Press, 1871) 371; EGW, *Letter 73a*, (1896); EGW, *A Sketch of the Christian Experience and Views of Ellen G. White* (Saratoga Springs, NY: James White, 1851) 1-6; EGW, *Letter 83* (1901).

¹⁰⁶ EGW, *To Those Who Are Receiving the Seal of the Living God*, Broadside 2 (Topsham: 1849).

it. We believe it to be perfectly right to use the remedies God has placed in our reach, and if these fail, apply to the great Physician, and in some cases the counsel of an earthly physician is very necessary. This position we have always held.¹⁰⁷

Hoewel zij God aanduidt als “the great Physician” doet dit niet af aan haar mening over het vinden van genezing in de (aardse) medische wetenschap. Daarbij wordt het hier duidelijk dat het door White toegestaan was om aanpassingen te maken die het doel hadden om de lichamelijke gezondheid te bevorderen, ondanks de millenaristische overtuigingen van de adventisten waaronder zij zich bevond.

Naast het feit dat zij het onderwerp van haar eigen persoonlijke gezondheid benadrukte, zag zij ook veel zieken in haar omgeving, waaronder haar man en eigen kinderen. Ze kreeg vier zoons, waarvan de jongste maar een paar maanden oud werd en stierf in 1860. Toen in de winter van 1862/63 ook twee andere zoons aan difterie leden, ging zij op zoek naar een effectief geneesmiddel, waardoor zij in contact kwam met de watertherapie van dokter James Jackson. Ze maakte ook kennis met de door hem voorgeschreven levensstijl, waarbij gematigd eten, goede kleding, frisse lucht en zonlicht de hoofdrol speelden.¹⁰⁸ In december 1863 overleed haar oudste zoon op zestienjarige leeftijd aan een longontsteking.¹⁰⁹

Wat betreft de goddelijke invloeden in haar ideeën omtrent gezondheid ontving zij in 1848 haar eerste visioen waarin zij gewaarschuwd werd voor de gevaren van tabak, thee en koffie.¹¹⁰ In 1854 zou haar een dergelijk visioen toegezonden zijn, met als onderwerp de voordelen van beheerstheid in eten en kuisheid.¹¹¹ Op 6 juni 1863 ontving zij uiteindelijk het visioen dat de basis legde voor haar uiteindelijke gezondheidsbeleid, twee weken na de officiële oprichting van het kerkgenootschap van de zevendedagsadventisten. Waar haar eerdere visioenen vooral ideeën over de lichamelijke gezondheid onthuld zouden hebben, onderscheidde dit visioen zich door ook de effecten op het spirituele en intellectuele leven van bepaalde ongezonde middelen te tonen. Een van de eerste vermeldingen van het visioen is te vinden in een manuscript uit 1863, waarin zij vooral de nadruk legde op het belang voor haarzelf en voor haar man om gezond te blijven.

I saw that we should encourage a cheerful, hopeful, peaceful frame of mind, for our health depends upon our doing this. I saw that it was duty for everyone to have a care for his health, but especially should we turn our attention to our health, and take time to devote to our health that we may in a degree recover from the effects of overdoing and

¹⁰⁷ EGW, *Spiritual Gifts* vol. 2 (Battle Creek, MI: Seventh Day Adventist, 1860) 135.

¹⁰⁸ Numbers, *Prophetess of Health*, 127-153.

¹⁰⁹ Neufeld, *SDA Encyclopedia*, 1408-1409.

¹¹⁰ Neufeld, *SDA Encyclopedia*, 1409.

¹¹¹ EGW, *Manuscript 1*, (1854). In: Numbers, *Prophetess of Health*, 86.

overtaxing the mind. The work God requires of us will not shut us away from caring for our health. The more perfect our health, the more perfect will be our labor.¹¹²

Gezondheid van het lichaam leek hier vooral van belang te zijn in het eren van God. Ellen en James hadden de verantwoordelijkheid om zijn Woord te verspreiden, maar konden hun roeping immers niet uitoefenen in tijden van ongezondheid.

In april 1864 publiceerde zij *An Appeal to Mothers*, dat gedeeltelijk geïnspireerd was door het gezondheidsvisioen maar het nog niet in zijn geheel weergaf. In dit boek legde zij vooral de aandacht op het idee dat uitingen van seksualiteit buiten het huwelijk en bovendien masturbatie het intellect zouden aantasten doordat zij dierlijke eigenschappen uit de mens naar boven konden halen wat haar sterke Grahamistische wortels verraadde. Naar eigen zeggen had zij via haar eigen ervaring met kinderen geleerd dat vooral de jeugd deze eigenschappen makkelijk kon ontwikkelen. Zij waarschuwde moeders er dan ook voor hun kinderen proberen te behoeden voor hun seksuele driften, aan de hand van het voorschotelen van een gematigd dieet.¹¹³ Wat betreft de inhoud van dit dieet sprak White in deze publicatie nog niet over het geheel weglaten van vlees, maar over het vermijden van gekruid vlees, samen met andere vette en gekruide etenswaren, iets wat ook overeen kwam met de inhoud van haar visioen uit 1854, en ook daar uit voort zou kunnen komen.

We should not make it a practice to place upon our tables food which would injure the health of our children. Our food should be prepared free from spices. Mince pies, cakes, preserves, and highly-seasoned meats, with gravies, create a feverish condition in the system, and inflame the animal passions.¹¹⁴

Frappant is haar benoeming van de “lagere” zinnen als dierlijk. Uit een publicatie uit 1869 kunnen wij lezen dat zij naast een seksuele behoefte ook andere verschillende eigenschappen onder de noemer dierlijk schaarde, zoals onrustigheid, ongehoorzaamheid en onnozelheid. Dierlijkheid zou volgens haar ontstaan door een irritatie die veroorzaakt zou worden door de “the unnatural action of the sensitive organs”, wat onder andere in gang gezet kan worden door onmatig te eten.¹¹⁵ White had dus de overtuiging dat vlees eten en masturbatie met hun stimulerende effecten op eenzelfde manier het lichaam, en daarmee ook de geest, negatief konden beïnvloeden. In *An Appeal to Mothers* verraadt zij meer over de gedachtegang achter de denkbeelden in deze publicatie. Hier citeert zij letterlijk 1 Korintiërs 6:19 uit de KJV over het zien van het lichaam als een tempel ter ondersteuning van het idee dat men niet alleen een

¹¹² EGW, *Manuscript 1* (1863).

¹¹³ EGW, *An Appeal to Mothers* (Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist, 1864) 13-22.

¹¹⁴ EGW, *An Appeal to mothers*, 19.

¹¹⁵ EGW, *Special Testimony for the Battle Creek Church* (Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist, 1869).

ongezonde handeling, maar tevens een zonde richting God uitvoert, op eenzelfde manier zoals Larkin B. Coles dat redeneerde:

What! know ye not that your body is the temple of the Holy Ghost which is in you, which ye have of God, and ye are not your own? For ye are bought with a price; therefore glorify God in your body, and in your spirit, which are God's." (1 Corinthians 6:19, KJV)¹¹⁶

Daaropvolgend wordt het lichaam volgens haar ook gezien als een middel dat dient om hem te eren. Door het in goede staat te houden, kan men de wil van God vervullen. Het gebruik van deze metafoor verondersteld de eenheid tussen lichaam en geest als basis in haar gehele gezondheidsbeleid. Dit kan men dan ook terugvinden in veel van haar volgend publicaties, waaronder de *Spiritual Gifts* reeks.

2.2.2 De eerste complete weergave van het gezondheidsvisioen

Pas in september van 1864, vijftien maanden nadat zij haar gezondheidsvisioen had ontvangen, gaf zij voor het eerst een compleet beeld van het gezondheidsvisioen. In navolging van de eerste twee delen van *Spiritual Gifts* waarin de wereldgeschiedenis beschreven werd vanuit haar Great Controversy visioen, onderbouwde zij met een Bijbelcommentaar dat begint bij de schepping en eindigt met de komst van Christus, en daaropvolgend een apart toelichtend hoofdstuk, haar visie op gezondheid. Dit komt overeen met het idee dat zij via de Bijbel haar autoriteit verkreeg, aangezien dit het grote licht ten opzichte van het kleine licht, haar leer, zou zijn. In het reproduceren van deze Bijbelverhalen vertelde zij echter vanuit het perspectief zoals zij dat zou hebben gezien tijdens haar visioen. Naast deze Bijbelse grond van haar argument, verteld vanuit haar visioen, geeft zij ook de gevolgen die mensen in het dagelijks leven en het leven daarna zouden kunnen ondervinden aan het eten van vlees, die hieronder uitgelegd zullen worden, ingedeeld in lichamelijke, intellectuele en geestelijke gevolgen. Men kan hier de in hoofdstuk een genoemde drie gronden waaraan zij haar leergezag aan op hangt in terug vinden, namelijk de Bijbel, de geest van de profetie en het boek der natuur.

Wat betreft de Bijbelse/visionaire grond concludeerde zij bijvoorbeeld op basis van het scheppingsverhaal dat vegetarisme het ideale dieet zou zijn:

God gave our first parents the food he designed that the race should eat. It was contrary to his plan to have the life of any creature taken. There was to be no death in Eden. The fruit of the trees in the garden, was the food man's wants required.¹¹⁷

¹¹⁶ EGW, *An Appeal to Mothers*, 22.

¹¹⁷ EGW, *Spiritual Gifts*, vol. 4a (Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist, 1864) 120.

In het harmonieuze hof van Eden zag zij de perfecte wereld en zou er dus geen dood bestaan hebben. Daarnaast zouden mens en dier vredig samen leven, en de mens zich alleen voeden van de vruchten uit de tuin, wat volgens een meer hedendaagse definitie zou betekenen dat zij fruitariërs zouden zijn in plaats van vegetariërs. Waar de lichamen van Adam en Eva volmaakt en gezond waren zou de mens ten tijde van haar schrijven onderhevig zijn aan ziektes en ander fysiek leed. De oorzaak van dit leed zou gerelateerd zijn aan de ongehoorzaamheid van Eva, die volgens White een vloek over de gehele schepping als gevolg had. Basis voor deze degeneratie van de schepping vond White ook in Jesaja 24.

The earth mourneth and fadeth away, the world languisheth and fadeth away, the haughty people of the earth do languish. The earth also is defiled under the inhabitants thereof; because they have transgressed the laws, changed the ordinance, broken the everlasting covenant. Therefore hath the curse devoured the earth, and they that dwell therein are desolate. (Isaiah 24:4-7 KJV)¹¹⁸

Sinds de eerste overtreding van de wetten van God zou volgens White de rede beïnvloed worden door de lusten doordat men door zijn onmatigheid en de ruimte had geven aan Satan. Alhoewel de term “vloek” dit wel doet vermoeden, zouden wij ziekte en de algehele aftakeling van de schepping niet als een straf van God moeten zien maar eerder als een zelf veroorzaakt gevolg van het overtreden van Gods wetten van de gezondheid. Alhoewel de vloek voor het eerst afgeroepen werd na de ongehoorzaamheid van Eva, kwam deze volgens haar in meerdere delen. Het tweede gedeelte van de vloek vond plaats na de moord van Kain op Abel. In de tijd voor de zondvloed kwam het zondige gedrag van de mens tot een hoogtepunt, waardoor God ons ook gestraft zou hebben, als derde deel van de vloek. Tegenwoordig zou men de gevolgen van deze vloek nog steeds kunnen voelen.¹¹⁹

Hoewel God de mens na de zondvloed wel toestemming had gegeven om vlees te eten, zou dit volgens White niet betekenen dat dit ook het beste voor de mens is:

Everything had been destroyed upon which man could subsist, and therefore the Lord in their necessity gave Noah permission to eat of the clean animals which he had taken with him into the ark. But animal food was not the most healthy article of food for man.¹²⁰

God zou Noah dus uit noodzaak toestemming hebben gegeven, aangezien er naast vlees geen ander voedingsmiddel meer over was na de zondvloed. Als gevolg van dit dieet zou de mens ook minder lang leven. Voor de zondvloed werden sommige figuren vele honderden jaren oud, maar

¹¹⁸ Als geciteerd in: EGW, *Spiritual Gifts 4a*, 123.

¹¹⁹ EGW, *Spiritual Gifts 4a*, 122.

¹²⁰ Ibidem, 120.

aangezien daarna het voedingspatroon van de meeste mensen bestond uit vlees, bereikten de mensen ook niet meer een dergelijke hoge leeftijd als in de vroegere tijden. Dit is gerelateerd aan de lichamelijke effecten van vlees eten, zoals ik hieronder zal uitleggen.¹²¹

Hoewel White duidelijk liet blijken gekeken te hebben naar de Bijbelse toestemming van God voor het eten van vlees na de zondvloed in haar redenering, is de oorsprong van de claim van de ongezonde voedingswaarde van vlees minder goed te duiden. Welke gedachtegang hier achter zat, valt te ontdekken door naar de volgende redenen te kijken waarmee zij vegetarisme onderbouwde.

2.2.2.1 Lichamelijke gevolgen

Volgens White in *Spiritual Gifts* zijn de effecten van onze ongehoorzaamheid steeds vaker waar te nemen. Niet alleen het eten van vlees, maar ook het nuttigen van tabak en alcohol, koffie, thee, kruiden en sauzen zag zij als overtredingen, daar volgens haar deze middelen overopwekkende eigenschappen zouden beschikken. Het stimulerende effect zou volgens haar doorwerken in het bloed: “The blood becomes impure. The circulation is not equalized. Chills and fever follow. The appetite fails.” Dit zou leiden tot een algeheel verzwakt gestel en vele verschillende ziektes.¹²² Net zoals Graham meende zij dat medicijnen de ziekte niet zouden doen verdwijnen, maar alleen de symptomen helpen te veranderen. Wil men genezen, dan zou men moeten vertrouwen op “Nature... herself, aided by the common blessings of Heaven, such as pure air and pure water”. De mens zou de natuur kunnen helpen door de ziekte bij de wortel aan te pakken en zichzelf een juiste levensstijl en dieet aan te meten. Alleen dan geneest men volwaardig. White pleit dan ook eerder voor preventieve maatregelen in de gezondheidszorg.¹²³

Ziekte zou niet alleen te vinden zijn onder de mensen, maar ook steeds meer onder de dieren, doordat zij ook lijden onder de vloek die via de ongehoorzaamheid van de mens over de wereld is afgeroepen.¹²⁴ In haar ervaring leven dieren die gehouden worden voor de consumptie vaak onder slechte omstandigheden. De ziektes die zij vervolgens krijgen, worden overgedragen naar de mens, die kan sterven van “fever, cholera, or some unknown disease” veroorzaakt door het eten van dit giftige vlees. Ook de angst waar in sommige dieren verkeren bij de slacht heeft zijn effect op het vlees, wat “cramp, convulsions, apoplexy, and sudden death” kan veroorzaken bij de consument.¹²⁵ Gebaseerd op het verbod op varkensvlees dat God op de Hebreëen heeft gelegd in Leviticus 11:2-8 en Deuteronomium 14:4-21 raadde White de consumptie van varkensvlees in

¹²¹ Ibidem, 121.

¹²² Ibidem, 125.

¹²³ EGW, *Spiritual Gifts 4a* 133-135.

¹²⁴ Ibidem, 146.

¹²⁵ Ibidem, 147.

het bijzonder af.¹²⁶ Opvallend is dat hoewel er meer dieren verboden worden in de Bijbel, deze verder geen speciale vermelding kregen van White.

2.2.2.2 Intellectuele gevolgen

Naast een ongezond lichaam, zou ook het oeverloos toegeven aan de lusten en het eten van vlees volgens White uiteindelijk leiden tot een verzanding in de eigen driften en de vernietiging van het vermogen tot redeneren.¹²⁷ Vlees zou namelijk over opwekkende eigenschappen beschikken, en het dierlijke in de mens naar boven halen met zondig gedrag als gevolg, zoals zij al eerder had uitgelegd in *An Appeal to Mothers*.¹²⁸ Als bijkomend probleem zou de vleeseter zich door het stimulerende effect sneller tot andere opwekkende middelen zoals drank wenden, en in verslaving vallen.¹²⁹

Betreft de moeilijkheden die mensen veelal ervaren tijdens het stoppen van het eten van vlees, gaf White als reden dat de maag van deze mensen overprikkeld zou zijn, waardoor men met meer moeite zou moeten wennen aan een sober dieet. White raadde daarom aan om eerst zo lang als men daar toe in staat zou zijn te vasten, om zo de “mishandelde” maag weer te laten herstellen en weer te kunnen leren de smaak van eenvoudig eten te waarderen.¹³⁰

2.2.2.3 Geestelijke gevolgen

Na de intellectualiteit, volgde de moraliteit van de mens in zijn teloorgang na het eten van vlees. Wanneer de eetlust zou winnen van de rede, worden volgens White de lagere, dierlijke zinnen gevolgd en zou men daardoor ook moeite krijgen met begrijpen van spirituele waarheden. Zoals hierboven genoemd, zou de ziekte in de wereld toenemen dankzij onze ongehoorzaamheid aan God. Wanneer men dieper duikt in de vraag welke vorm van ongehoorzaamheid volgens White toe zou nemen, komt men niet alleen uit op de overtreding van de wetten van God, maar ook op de overtreding van wat White de “wetten van de natuur” of “wetten van de gezondheid” noemde:

Many marvel that the human race have so degenerated, physically, mentally, and morally. They do not understand that it is the violation of God's constitution and laws, and the violation of the laws of health, that has produced this sad degeneracy. The transgression of God's commandments has caused his prospering hand to be removed.¹³¹

¹²⁶ Ibidem, 124-128.

¹²⁷ Ibidem, 131.

¹²⁸ Ibidem, 125-150

¹²⁹ Ibidem, 125.

¹³⁰ Ibidem, 130-131.

¹³¹ EGW, *Spiritual Gifts 4a*, 123.

Als men deze “laws of health” zou overtreden, zou men volgens haar ook geen hulp van God hoeven te verwachten om de gezondheid te bewaken. White wees daarin op de eigen verantwoordelijkheid, en zag het als een zaak van oorzaak en gevolg. Alleen bidden werd door haar ook niet als een oplossing gezien.¹³² God zou deze wetten hebben geschapen, met de geestelijke gevolgen bij overtreding van dien. Daarbij zou God tijdens de laatste dagen kijken naar de overtredingen, en de mensheid daarop beoordelen.

After man has done all in his power to insure health, by the denying of appetite and gross passions, that he may possess a healthy mind, and a sanctified imagination, that he may render to God an offering in righteousness, then he is saved alone by a miracle of God's mercy, as was the ark upon the stormy billows.¹³³

White paste ook de metafoor van het lichaam als een levend offer toe, welk ook gebruikt wordt in Romeinen 12:1. Op eenzelfde manier als er eisen werden gesteld aan de oudtestamentische offers, zou God ook eisen stellen aan het lichaam wanneer de mens beoordeeld wordt tijdens de Laatste der Dagen.¹³⁴

2.2.3 Na 1864: vegetarisme in ontwikkeling

Na de uitgave van *Spiritual Gifts* zetten White en haar man zich in om de gezondheidshervorming onder de volgelingen door te voeren. Zo kreeg White rond 1865 het visioen om een gezondheidsinstituut op te richten, dat gelijkend aan een instituut in Dansville van dokter Jackson dat zij even na de publicatie van *Spiritual Gifts* had bezocht.¹³⁵ Ook richtten de adventisten in 1879 *The American Health and Temperance Association* op, en zetten zij John Kellog aan het hoofd ervan, die zich hiervoor gekwalificeerd had door zijn inzet als hoofdredacteur van de *Health Reformer*, een periodiek uitgegeven door de kerk.¹³⁶ Ondanks haar inzet ondervond Ellen wel wat tegenstand binnen de gemeente. Hoewel de beweging vlak na het visioen van '64 een opleving meemaakte, keerden steeds meer zevendedagsadventisten terug naar hun oude eetgewoontes. In een brief uit 1875 naar Ellens volwassen zoon Willie schreef Kellog zelfs dat hij schatte dat slechts een handvol predikanten nog vegetarisch aten.¹³⁷ Ook White gaf toe in deze tijd af en toe vlees te gegeten te hebben.¹³⁸ Het feit dat zij zich toch zo

¹³² Ibidem 145.

¹³³ Ibidem, 148.

¹³⁴ Ibidem, 149.

¹³⁵ EGW, *Healthful Living* (Battle Creek MI: Medical Missionary Board, 1897) 12.

¹³⁶ Neufeld, *SDA Encyclopedia*, 29-30.

¹³⁷ J.H. Kellog naar Willie White, 12 April, 1875 (White Estate) in: Ronald L. Numbers, *Prophetess of Health*, 231.

¹³⁸ EGW, *Christian Temperance and Bible Hygiene* (Battle Creek, MI: Good Health, 1890)

118.

verdraaglijk opstelde naar het eten van vlees had onder andere te maken met de insteek die zij na *Spiritual Gifts* had omtrent het onderwerp.

Hoewel het taalgebruik in *Spiritual Gifts* soms erg direct is, zag White zichzelf niet als een extremist en gaf ze zelfs toe dat vlees eten beter zou zijn dan honger lijden, zo is te lezen in reactie op een broeder die volgens haar te ver ging in het onthouden van levensmiddelen.¹³⁹ Daarnaast erkende ze in 1881 in een artikel over de toepassing van Bijbelteksten in het opzetten van gezondheidshervormingen dat het consumeren van vlees en andere dierlijke producten op Bijbelse grond niet zondig zou zijn. Zij riep daarbij mensen op om niet de waarheid te verdraaien naar hun eigen doelen, maar eerst naar de Bijbel te kijken. Daarbij riep White de mensen op het eten van vlees niet tot een test voor het genootschap te maken. Ze wilde immers niet dat zij als extremisten beschouwd zouden worden door de buitenwereld.¹⁴⁰

Hoewel zij in deze teksten nog wel de lichamelijke effecten erkende en vlees eten dus nog steeds onder ongezond gedrag schaarde en dus afraadde, leek zij niet zo zeker meer te zijn van het gelijkstellen van vlees eten aan zondig gedrag als in *Spiritual Gifts*. Daarentegen had zij het eerder ook nog niet expliciet als zonde benoemd, maar alleen als een overtreding van de natuurlijke wetten of als ongehoorzaamheid aan God, wat men ook anders zou kunnen opvatten. De vraag over de zondigheid van het eten van vlees leek hand in hand te gaan met de vraag of vlees verboden zou moeten worden onder zevendedagsadventisten. In 1889 durfde White uiteindelijk een duidelijker standpunt in te nemen over de zondigheid van het eten van vlees.

I advise every Sabbathkeeping canvasser to avoid meat eating, not because it is regarded as sin to eat meat, but because it is not healthful. The animal creation is groaning.¹⁴¹

Dit afraden om vlees te eten, gericht aan de “canvassers” die langs de deuren gingen om het geloof te verspreiden, was echter alleen van toepassing in geval van nood. Hoewel vlees eten in deze tijd volgens haar niet als zonde gezien hoefde te worden, betekende dit niet dat vlees eten écht Gods goedkeuring zou hebben, aldus White. Zij pleitte dan ook nog steeds voor het vleesloze dieet als uiting van de gehele gezondheidshervorming naar anderen toe, wat bekeringsdoelen zou bereiken doordat men het goede voorbeeld zou geven, in plaats van een afkeurende houding aan te nemen waarmee de zevendedagsadventisten zich afzonderen van anderen. Daarbij gaf zij aan dat in deze tijd de gezondheidshervorming een vergeten onderwerp zou zijn geweest binnen de kerk en dat er nieuwe aandacht aan geschonken zou moeten worden. Hoewel men het niet als de hoofdboodschap van de kerk hoefde te beschouwen, riep White haar

¹³⁹ EGW, *Testimony Relative to Marriage Duties, and Extremes in The Health Reform* (Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist, 1869) 15.

¹⁴⁰ EGW, *Manuscript 5* (Ellen G. White Estate, 1881).

¹⁴¹ EGW, *Manuscript 15* (Ellen G. White Estate, 1889).

lezers op om het belang ervan niet te onderschatten, aangezien het dankzij zijn verhelderende effect op de rede ook toegang gaf tot een beter begrip van de gehele Bijbelse doctrine.¹⁴²

In een brief in 1896 aan Kellogg schreef zij tevens een dergelijk gematigd beleid voor, naar aanleiding van weerstand van andere kerkleden om het eten van vlees op te geven:

You are to make no prescriptions that flesh meats shall never be used, but you are to educate the mind, and let the light shine in. Let the individual conscience be awakened in regard to self-preservation and self-purity from every perverted appetite.¹⁴³

Hierbij wees zij op de individuele verantwoordelijkheid van de gelovigen, in plaats van hen van bovenaf op te leggen om te stoppen met het eten van vlees. De beslissing zou daarin gemaakt moeten worden vanuit het geweten. Deze uitspraak toont hoe White keek naar haar rol als religieus leider. In plaats van een universele waarheid aan te reiken aan haar volgelingen die iedereen direct zou moeten volgen, wilde zij dat de mensen toch de beslissing vanuit zichzelf zouden maken. Daarbij wordt het hier ook duidelijk dat zij de vegetarische kwestie als een morele kwestie beschouwde, die niet alleen gevonden zou kunnen worden door haar “kleine licht”, maar ook via het innerlijke licht dat het geweten is.

In een artikel in *The Youth's Instructor* uit mei 1894 sprak zij zich opvallend genoeg positief uit over het carnivore dieet, in de zin dat zij onthulde dat sommigen met een zwak verteringsstelsel juist gebaat zijn bij dergelijke eetpatronen.¹⁴⁴ Een paar maanden later sloeg zij echter in een raadgevende brief naar twee geloofsgenoten weer krachtigere taal uit, door de overtreding van de wetten van de natuur tot een zonde te benoemen:

Christians should regard a transgression of these laws as a sin against God, to be accounted for in the day of judgment, when every case shall come in review before God.¹⁴⁵

Er werd in deze brief weer de nadruk gelegd op de geestelijke effecten van het eten van vlees. Dit werd in het perspectief gezet door het zien van een lichaam als een levend offer, net zoals eerder in *Spiritual Gifts*.¹⁴⁶ Tevens gaf zij in dezelfde brief aan na veel ziekte en er lang over gebeden te hebben tot de overtuiging gekomen te zijn geen vlees meer te eten. Een ervaring in het bijzonder had haar over de rand geholpen in deze beslissing, die de morele kant van het vegetarisme op een hele andere manier belichtte.

¹⁴²EGW, *Christian Temperance*, 120-121.

¹⁴³EGW, *Letter 54* (Ellen G. White Estate, 1896).

¹⁴⁴EGW, “Words to Students,” *The Youth's Instructor* (1894, May 31).

¹⁴⁵EGW, *Letter 73a*, (Ellen G. White Estate, 1896).

¹⁴⁶EGW, *Spiritual Gifts 4a*, 149.

In 1894 reisde zij voor het eerst naar Australië. Daar zetten zij en haar gevolg in een buitenwijk van Melbourne een kampvergadering op waar ongeveer duizend mensen op afkwamen, en de toekomst van de kerk in Australië werd besproken.¹⁴⁷ Daar had zij een bijzondere ontmoeting die ervoor zorgde dat zij met een nieuwe blik naar het vegetarische vraagstuk keek:

But when the selfishness of taking the lives of animals to gratify a perverted taste was presented to me by a Catholic woman, kneeling at my feet, I felt ashamed and distressed. I saw it in a new light, and I said, I will no longer patronize the butchers. I will not have the flesh of corpses on my table.¹⁴⁸

Nota bene de ontmoeting met een katholiek zorgde voor een grote verschuiving van de nadruk in haar denken. Hoewel White zich in eerdere werken zoals *Spiritual Gifts* negatief uitliet over dierlijke eigenschappen, sprak zij zich in 1880 uit tegen dierenmishandeling, daar dit misbruik zou zijn van de macht die de mens over hen heeft gekregen bij de schepping. Zij had dus wel een zeker besef van rentmeesterschap. Ook erkende zij eerder dat ook dieren pijn kunnen lijden.¹⁴⁹ Deze ontmoeting gaf echter wel aanleiding voor de eerste keer dat White het lijden van dieren aangaf als reden om geen vlees te eten, zonder het verband te leggen met de vermindering van de voedingswaarde van het vlees als gevolg van dierenmishandeling. Zij zag hier dus opeens de inherente waarde van dieren, en meende dat deze het niet verdiend hadden om te sterven voor het eten van de mens. Door het lijden van dieren te erkennen werd hen zo ook een bepaalde menselijkheid toegewezen: zij stonden niet langer buiten de mens maar werden als het ware deel van de samenleving, en moesten daarom met gelijkwaardige moraliteit benaderd worden. Het weigeren van vlees veranderde hier van een puur persoonlijke zaak naar een daad waarmee het leed van anderen voorkomen kon worden als moreel doel. Hiermee onderscheidt het vegetarisme van White zich ook van de rest van haar gezondheidsbeleid, doordat het niet volledig op de verbetering van het ego of het eigen lichaam gericht is, maar juist op het behoud van dat van anderen.

Tevens is deze revelatie op zijn minst opvallend te noemen aangezien er geen vermelding wordt gemaakt van overtuiging via Bijbelse grond, visioen of natuur, maar van overtuiging via menselijke conversatie. Niet alleen heeft White dus naar haar omgeving gekeken in het ontdekken van lichamelijk gevolgen van de verkeerde voeding, maar geeft zij ook toe ideeën van anderen over te nemen. Haar autoriteit zoals zij die zelf geschetst heeft en zoals in het eerste

¹⁴⁷ Allan G. Lindsay, "Brighton Camp Meeting." red. Dennis Fortin, Jerry Moon, *The Ellen G. White Encyclopedia*, 669-670.

¹⁴⁸ EGW, *Letter 73a* (Ellen G. White Estate, 1896).

¹⁴⁹ EGW, "Balaam's Encounter With the Angel," *The Signs of the Times* 6.44 (1880).

hoofdstuk is uitgelegd lijkt zo niet langer te staan op alleen haar Bijbelinterpretatie, visioenen of observaties van de(biologische) natuur, maar ook op sociale invloeden.

Als slotstuk in haar hernieuwde inspiratie na de ontmoeting met de vrouw bracht zij *The Ministry of Healing* in 1905 uit, een boek dat aan de ene kant ruimte geeft aan de moeilijkheden die veel mensen ervaren bij het stoppen van vlees, maar uiteindelijk benadrukt dat het stoppen met de vleesconsumptie uiteindelijk niet als onmogelijk gezien mag worden.¹⁵⁰ Alhoewel zij tot haar dood in 1915 actief bleef met schrijven, was dit was haar laatste grote werk over gezondheid.

2.3 Conclusie

Alhoewel White in het begin van haar carrière uit ging van Gods welwillendheid in de oplossing van ziekte, was zij later van mening dat deze oplossingen in dieet en dus in persoonlijke keuzes gevonden konden worden. Het visioen uit 1864 had de basis gelegd voor haar gezondheidsbeleid dat onthulde op welke manier de gezondheid van het lichaam, geest en ziel samenhangen, en welke beïnvloed konden worden via voeding. Door naast Gods Bijbelse wetten ook zijn natuurlijke wetten te volgen kon men niet alleen zijn hemelse, maar ook zijn aardse leven verbeteren. Zij zou gezien hebben hoe de mens niet geschapen was om vlees te eten, en hoe hij ontaard was door zijn keuze voor het slechte. Ondanks de toestemming die God gegeven heeft aan de mens om vlees te eten, zou dit niet de gezondste keuze voor de mens zijn. Zo zou men namelijk lichamelijke gevolgen ondervinden, in de zin dat zijn lichaam aan allerlei ziektes zou lijden. Door zijn opwekkende eigenschappen zouden ook de intellectuele vermogens van de mens verminderen, wat weer effect zou hebben op het begrijpen van spirituele waarheden en dus op zijn kans op verlossing.

Door het lichaam een religieus doeleinde te geven, namelijk het vereren van God, toonde zij dat zij een eenheid tussen lichaam en geest zag. Daarnaast had het eten van vlees morele implicaties die ook samenhangen met deze eenheid. Alhoewel zij eerst het dierlijke in de mens vooral als negatief beschouwde, veranderde later haar blik op rentmeesterschap doordat zij het ook de intrinsieke waarde van dieren begon te erkennen, en daarom ervoor pleitte hen niet te doden. In tegenstelling tot Descartes, die dieren alleen als mechanisch zag doordat zij niet over rede en dus ook niet over een ziel zouden beschikken, verschaftte zij dus geen duidelijk dualisme tussen mens en dier. White waardeerde dieren immers op het laatst wel op een enigszins gelijke wijze als mensen, ondanks hun gebrek aan rede. Het dierlijke was daarbij ook als geestelijke eigenschap in de mens te vinden, en kon aangewakkerd of juist verminderd worden door het lichaam te beïnvloeden met de juiste voeding, maar ook de juiste zeden. Deze ethische

¹⁵⁰ EGW, *Ministry of Healing*, 297, 317.

overwegingen maakt dat haar vegetarisme uiteindelijk niet alleen puur egoïstische doeleindes had, namelijk verlossing en gezondheid, maar ook een kwestie van het moreel benaderen van de ander was.

Met haar redenering stond zij middenin de levendige gezondheidsbeweging van haar tijd. De democratisering van het Amerika van de negentiende eeuw werkte door in de medische wetenschap, waardoor ook een leek in het vak zoals White haar invloed kon uitoefenen. Zij creëerde een gezondheidsbeleid dat aansloot bij zowel de wetenschappelijke als bij de theologische ideeën van haar tijd. Zo kwamen haar visies erg overeen met de Grahamitische leer, maar verbond zij haar bevindingen wel aan Bijbelinterpretatie en de inhoud van haar eigen visioenen. Hoewel er veel overeenkomsten zijn, wil dit echter niet per se zeggen dat zij zich ook door hen heeft laten inspireren en ideeën heeft overgenomen.

In het bepalen van de natuurlijk wetten leek zij daarnaast ook te kijken naar wat zij ondervond in haar eigen omgeving op het gebied van ziekte, bijvoorbeeld in het ontdekken van de lichamelijke gevolgen van het eten van vlees, alhoewel zij dit wel verbond aan haar bevindingen uit de Bijbel en visioenen. De lichamelijke gevolgen van het eten van vlees die gegeven zijn in *Spiritual Gifts* zouden bijvoorbeeld heel goed ontdekt zijn door te kijken naar de causaliteit er achter, door ze te beschouwen als gevolgen van het overtreden van de wetten van gezondheid.

In het komen tot haar conclusies leek zij echter ook beïnvloed te zijn door anderen. In haar promotie van preventieve gezondheidsmaatregelen ondervond zij bijvoorbeeld tegenstand binnen de kerk en daarbuiten, en was bang om het label “extremist” te krijgen, wat het verspreiden van haar boodschap ook geen goed zou doen. Om deze redenen is er na de publicatie van *Spiritual Gifts* een inconsistente berichtgeving over de geestelijke gevolgen van het eten van vlees, en benoemt zij het dan wel, en dan weer niet als zonde. Beïnvloeding van buitenaf heeft dus in zekere zin haar pleidooi voor vegetarisme veranderd. Dit spreekt echter haar autoriteitscontext niet tegen, aangezien zij al had toegegeven dat men met wetenschap en de bestudering van de natuur toegestaan is in het komen tot goddelijke waarheden, mits deze overeenkwamen met Bijbelse waarheden. Wat echter wel opvallend is, is dat zij ook door middel van conversatie, of de meningen van anderen, overtuigd kon worden, zo toont bijvoorbeeld de ontmoeting met de katholieke dame. Niet alleen de Bijbel, visioenen en natuur blijken dus haar bron te zijn geweest, maar ook andere mensen. Op basis van deze bevindingen zal ik in het volgende hoofdstuk dieper ingaan op haar Bijbelinterpretatie in het komen tot haar aanbevelingen naar vegetarisme via een systematische vergelijking tussen Bijbelverzen en haar teksten.

Hoofdstuk 3 – *Spiritual Gifts*

Zoals ik in de vorige hoofdstukken heb laten zien kan de opkomst en ontwikkeling van Ellen Whites autoriteit en vegetarisme contextueel benaderd worden. Volgens haar speelde de Bijbel en haar goddelijke inspiratie de grootste rol in de totstandkoming van haar redenering. Aangezien de Bijbelse bron goed te duiden is, zal ik in hoofdstuk vier de teksten waar zij naar mijn mening vegetarisme het beste in uitlegt vergelijken met de bijbehorende Bijbelteksten, met als doel om eventuele overige invloeden te ontwaren. Eerst moet er echter met zorg worden gekeken naar mijn keuze voor de te analyseren teksten van White, die ik gevonden heb in haar *Spiritual Gifts* reeks. Omdat ik in hoofdstuk twee al een uitgebreide samenvatting heb gegeven van Whites argumenten in *Spiritual Gifts* en omdat het mijn doel is om de wijze van haar Bijbelinterpretatie te ontdekken, zal ik mij in dit hoofdstuk alleen richten op de manier waarop zij Bijbelverhalen heeft gebruikt in het leggen van de basis voor haar argumenten. Om te beginnen zal ik zicht geven op de plaats van deze publicaties in het gehele oeuvre van White. Vervolgens geef ik een weergave van de algemene indeling van *Spiritual Gifts*, waarin ik duidelijk uitleg waar haar redenering wat betreft vegetarisme in de boekdelen te vinden is. Daarna zal de structuur en samenvatting van de te behandelen hoofdstukken weergegeven worden, en leg ik uit hoe Whites redenering betreft vegetarisme hierin terug te vinden is. Op basis daarvan kies ik drie hoofdstukken uit, waar ik vervolgens enkele alinea's uit destilleer voor de intertekstuele analyse in hoofdstuk vier.

3.1 Positie binnen gehele oeuvre

Op basis van de chronologie die gegeven is in hoofdstuk twee hebben we kunnen concluderen dat de boekenreeks *Spiritual Gifts* aan het begin stond van Whites denken over haar gezondheidsbeleid. Deze reeks behoort tot de vroege werken van Ellen White, en is gepubliceerd tussen 1858 en 1864. *Spiritual Gifts I* was het resultaat van haar Great Controversy visioen uit 1858. Deel III en IV haken gedeeltelijk op de informatie uit datzelfde visioen in, maar zijn bovenal een weergave van haar gezondheidsvisioen uit 1864.

In 1884 werd de informatie uit haar Great Controversy visioen opnieuw beschreven en uitgegeven onder de titel *The Great Controversy Between Christ and Satan From the Destruction of Jerusalem, to the End of the Controversy*, als laatste deel in haar *The Gift of The Prophecy* reeks. In 1888 herschreef ze dit boek opnieuw met als doel een groter publiek aan te spreken onder de titel *The Great Controversy Between Christ and Satan During the Christian Dispensation*, en in 1911 bracht zij opnieuw kleine wijzigingen aan, waarna het het laatste deel uit *The Conflict of The Ages* reeks vormde onder de titel *The Great Controversy*.¹⁵¹ Onder andere binnen dezelfde *Conflict of the Ages* reeks herschreef zij ook haar lezingen van het Oude Testament uit *Spiritual Gifts* delen III en IV onder de titels *Patriarchs and Prophets* (1890) en *Prophets and Kings* (1917). Het onderwerp gezondheid kwam later terug in vele boeken als *Christian Temperance and Bible Hygiene* (1890) en *The Ministry of Healing* (1905), zoals door mij is behandeld in hoofdstuk twee.

¹⁵¹ *EGW Writings Beta*, www.egwwritings.org

De lessen voor haar gemeente uit *Spiritual Gifts* IV b zijn later terug te vinden in het vierde deel van de tiendelige reeks pamfletten *Testimonies for the Church* (1855-1909).

Omdat haar latere werken uitgebreider zijn en soms meer informatie geven, wordt deze door sommige zevendedagsadventisten verkozen boven de *Spiritual Gifts* reeks.¹⁵² Voor dit onderzoek is echter wel gekozen voor *Spiritual Gifts*, aangezien het een startpunt in haar denken weergeeft. Omdat het mijn doel is haar oorspronkelijke inspiratie voor vegetarisme als het ware te extraheren uit haar redenering, is het voor mij van belang om een publicatie te kiezen die zo vroeg mogelijk in haar carrière tot stand is gekomen. Een later werk zou immers gecontamineerd kunnen worden door andere invloeden, welke wellicht ook het waard zijn om te bestuderen, maar mij niet direct helpen haar te verbinden aan de traditie waaruit zij voortgekomen is. Ik ben van mening dat door *Spiritual Gifts* op deze manier te bestuderen de grondvesting van haar latere werken ontdekt kan worden, welke bij kan dragen aan onderzoeken naar haar latere werken over vegetarisme.

3.2 Structuur en inhoud van *Spiritual Gifts* reeks

Het eerste deel van *Spiritual Gifts* kwam in 1858 uit onder de titel *Spiritual Gifts volume 1: The Great Controversy between Christ and His Angels, and Satan and His Angels*, en vertelt over het lot van de wereld en de hemelse strijd tussen goed en kwaad als achtergrond voor verschillende fragmenten uit de Bijbelse geschiedenis en wereldgeschiedenis. De inleiding is geschreven door Roswell F. Cotterell, een predikant uit New York, welke de manifestatie van de “gift of prophecy” in de Bijbel beschrijft.¹⁵³ Whites verslag begint met drie hoofdstukken met christelijk-theologische interpretaties van oudtestamentische teksten, zoals de zondeval (Gen 2) waarin zij de totstandkoming van het plan van verlossing en de val van Satan uit de hemel verwerkt (Jes 14:12-15, Ez 28:12-19). In de dertien hoofdstukken die daarop volgen wordt er ingegaan op nieuwtestamentische kennis over het leven en de dood van Christus en de apostelen, waarna de vertelling overgaat op historische gegevens en wordt er informatie gegeven over de Reformatie, de voorspelling van William Miller en de opkomst van het adventisme. Het boek eindigt met voorspellingen over het einde der tijden, de wederopstanding van alle zielen en de tweede dood voor de goddelozen. De strijd tussen goed en kwaad, in de vorm van een epische oorlog tussen Jezus en zijn engelen en Satan en zijn demonen, speelt in de gehele vertelling de hoofdrol.

Het tweede deel van *Spiritual Gifts* werd voor het eerst uitgegeven in 1860 met de ondertitel *My Christian Experience, Views and Labors in Connection With the Rise and Progress of the Third Angel's Message*. In dit autobiografische werk beschrijft zij haar contacten met het goddelijke en

¹⁵² Trustees of the Ellen G. White Publications, “Preface to Fascimile Edition,” in: EGW, *Spiritual Gifts* 3, 5-6.

¹⁵³ Arthur L. White, “Ellen G. White’s Portrayal of the Great Controversy Story”, in: EGW, *Spirit of the Prophecy* vol. 4, reprint edition (1869) 507-549.

de lessen die zij daaruit leerde, vanaf het ongeluk in haar kinderjaren tot aan haar allerlaatste visioen op moment van schrijven in 1858, tijdens een bezoek aan een gemeente van adventisten in Illinois. In het slothoofdstuk wijst zij nog eenmaal haar kerk op het belang van het volgen van haar lessen, en rechtvaardigt zij haar autoriteit door een aantal getuigenissen van medegelovigen in te voegen.

Spiritual Gifts deel III en het eerste gedeelte van IV zijn vlak na elkaar uitgegeven in 1864, en dragen de ondertitel *Important Facts of Faith in Connection With the History of Holy Men of Old*. Beide delen bevatten een achtereenvolgende weergave van de oudtestamentische geschiedenis, waarin het gezondheidsvisioen van Ellen White als rode draad door de vertelling heenloopt. Zoals weergegeven in Tabel 1 vangt boek III aan met een hoofdstuk over de oorsprong van profetische inzichten in de Bijbel, en lijkt op het eerste hoofdstuk van *Spiritual Gifts I*. De volgende hoofdstukken in III lijken ook op de eerste in *Spiritual Gifts* deel I, in de zin dat zij beiden een inzicht in de hemelse strijd tussen goed en kwaad ten tijde van de schepping tonen. Na een beschrijving van de val van Satan, de Schepping en de val van de mens gaat het boek over op een vertelling over het leven van de patriarchen, met de wetten van Mozes als laatste onderwerp. Zoals weergegeven in Tabel 2 sluit het eerste gedeelte van *Spiritual Gifts* deel IV direct aan op deel III met de bouw van de tabernakel en verdere verhalen uit het leven van Mozes en andere figuren zoals Jozua, Samuel, David en Salomo. Zij eindigt met vertellingen over de ark van God en de hemelse aanleidingen voor de komst van de Messias. Hoewel er door het gehele boek al her en der suggesties gedaan worden die naar haar redenering toewerken, wordt pas aan het einde van *Spiritual Gifts* IV a, in hoofdstuk 39, voor het eerst in zijn volledigheid haar visie op gezondheid blootgelegd. In volgende hoofdstukken wordt dit beleid betrokken op haar eigen leven en gezondheid. In het slothoofdstuk wordt de conclusie van deel III en IV gepresenteerd, over de degeneratie van de mensheid in hun lichamelijke, geestelijke en mentale gezondheid dankzij de vloek die al sinds de eerste zonde op hen rust.

Het tweede gedeelte van *Spiritual Gifts*, deel IV b werd in hetzelfde jaar uitgegeven, en bestaat volledig uit een compilatie van artikelen uit de tot dan toe geschreven delen uit de reeks pamfletten *Testimonies for the Church*. De boodschappen die hier gegeven worden variëren in onderwerp van huiselijke uitingen van religie tot het benadrukken van het belang van het adventistische financiële kerksysteem. Dit gedeelte van *Spiritual Gifts* bespreekt dan ook vooral het religieuze leven van de adventisten, zonder daarbij vegetarisme te noemen.

3.2.1 *Spiritual Gifts* delen III en IV a en vegetarisme

Aangezien in deel III en IV a het gezondheidsbeleid van White wordt gepresenteerd heb ik deze delen uitgekozen voor verdere bestudering. Om beter inzicht te krijgen in de opzet van Whites redenering zal ik de structuur van deze twee delen tonen in de onderstaande tabellen, en daarna

weergeven hoe deze structuur uitloopt op vegetarisme. De tabellen geven per hoofdstuk een korte samenvatting van de besproken onderwerpen en gaan nog niet in op de lessen die White daaruit haalt. Achter elke hoofdstuktitel is een code weergegeven die de voor de bladzijde (I tot en met VI en 1 tot en met 304) en het alineanummer (1 voor de eerste alinea op de pagina, 2 voor de tweede alinea, etc.) staat, welke van elkaar worden gescheiden door een punt.

Tabel 1: Spiritual Gifts III

Hoofdstuk	Onderwerp
Preface to the Fascimile Edition (II)	Voorwoord ondertekent door de <i>Trustees of the Ellen G. White Publications</i> .
Preface (V-VI)	Voorwoord geschreven door Ellen White.
Spiritual Gifts (9.1-31.2)	Introductie over de oorsprong van de gift van profetie in de Bijbel, geschreven door James White.
1. The Creation (33.1-35.2)	Schepping van de mens en aarde door God en de Zoon.
2. The Temptation and the Fall (36.1-46.3)	De strijd tussen Satan en God en de verbanning van de mens uit het Hof van Eden als gevolg daarvan.
3. Cain and Abel (47.1-50.1)	De jaloezie van Kaïn op Abel na zijn offer en de daaropvolgende moord.
4. Adam's Life (50.2-53.2)	De rouw van Adam om zijn lot en dat van de mensheid, en een uitleg over zijn taak de mensheid te onderwijzen over de wil van God, ook wat betreft het vieren van de Sabbat en de uiteindelijk komende verlossing.
5. Seth and Enoch (53.3-60.1)	De voorspelling van God aan Henoch over de zondvloed en de verlossing, en zijn opname in de hemel als aanmoediging voor de mensheid Gods wil na te leven. De goede wil en de zondigheid van Seth en zijn nakomelingen.
6. Crime before the Flood (60.2-64.1)	De vermenging tussen de zoons van Seth en de dochters van Kaïn en hun slechte daden voor de zondvloed.
7. The Flood (64.2-76.1)	De waarschuwing van God aan Noach, het bouwen en voorbereiden van de ark en het vullen ervan met dieren, het ongeloof van de anderen en de uiteindelijke zondvloed. De verbond tussen God en Noach.
8. After the Flood (76.2-89.1)	De verandering van het landschap na de zondvloed, met fossielen tot gevolg. Een uitgebreide weergave van de voorspelling over eenzelfde einde van de wereld na de strijd tussen Satan en Christus.
9. Disguised Infidelities (90.1-	De dwalingen van de mens wat betreft het vieren van de Sabbat en geologische vondsten en verheldering ervan aan

95.1)	de hand van voorgaande verhalen.
10. The Tower of Babel (96.1-97.1)	De bouw van de toren van Babel en het ontstaan van verschillende talen door de hand van God.
11. Abraham (98.1-108.2)	Driehoeksverhouding tussen Abraham, Hagar en Sarah, en de geboorte van Sarahs zoon, Isaak, en het offer van Abraham.
12. Isaac (108.3-112.3)	Het trouwen van Isaak en Rebekka.
13. Jacob and Esau (113.1-128.0)	De geboorte van Jakob en Esau, de twee pogingen van Jakob tot het verkrijgen van Esaus eerstgeboorterecht. De zevenjarige arbeid voor het huwelijk tussen Jakob en Lea, en het huwelijk tussen Jakob en Rachel. De terugkeer naar zijn geboortegrond en een vergelijking tussen Jakob en Christus de herder.
14. Jacob and the Angel (128.1-137.1)	De worsteling door middel van geloof tussen Jakob en een engel, met als gevolg de vergeving van zijn zondes door God.
15. Joseph and his Brethren (138.1-179.1)	Het verhaal van Jozef die door zijn jaloerse broers verkocht wordt als slaaf, maar Gods wil blijft volgen en zich uiteindelijk opwerkt tot dromenuitlegger van de farao, en uiteindelijk weer herenigd wordt met zijn familie.
16. Moses (180.1-202.2)	Geboorte van de Hebreeuwse Mozes en zijn leven als geadopteerde zoon van de dochter van de farao. Nadat God hem via de brandende struik verteld over zijn doel om de Hebreeërs te redden, pleit Mozes bij de farao om de bevrijding van zijn volk.
17. The Plagues of Egypt (203.1-222.1)	De zeven plagen en het pleiten van Mozes als gevolg van het weigeren van de farao om de zijn volk vrij te laten.
18. The Passover (222.2-228.1)	Een uitleg over de uitvoering van de Pesach door de Israëlieten, en later door Christus.
19. Israel leaves Egypt (228.2-246.2)	Na de laatste plaag verlaten de Hebreeërs Egypte, waarop de Egyptenaren de achtervolging inzetten. Ondanks hun ongeloof helpt God de Hebreeërs door de Rode Zee.
20. Their Journeyings (248.1-261.1)	De honger van de Israëlieten en de gift van God in de vorm van manna en water. De wijze raad van Jethro.
21. The Law of God (261.2-304.1)	Het doorgeven van de tien wetten van God via Mozes. De verafgoding van het gouden kalf dankzij de hogepriester Aaron en het opnieuw ontvangen van de tien geboden nadat Mozes de stenen tafelen uit woede gebroken heeft. Het sluiten van het verbond met de Hebreeërs en de uitleg

	van de wetten.
--	----------------

Tabel 2: Spiritual Gifts IV a

Hoofdstuk	Onderwerp
22. The Sanctuary (5.1-11.1)	Een beschrijving van de bouw en de bekleding van de tabernakel en de ark van verbond,
23. Strange Fire (11.2-14.2)	Een uitleg van het verhaal van Nahab en Abihu, die dankzij dronkenschap tegen het protocol in vreemd vuur aan de Heer presenteerden in het aansteken van de wierookvaten, en daarop door God gedood worden.
24. The Quails (15.1-18.1)	Nadat Mozes ontevredenheid van de Hebreërs over de manna heeft doorgegeven aan God, laat hij kwakkelen uit de zee oprijzen en neerregenen op het volk. Deze worden door de Hebreërs gegeten, met ziekte en sterfte tot gevolg.
25. Miriam (19.1-21.1)	Jaloers op de vrouw van Mozes beschuldigd Mirjam hem haar en Aaron te verwaarlozen als dienaars van God. Als straf wordt zij daarom door God met melaatsheid getroffen.
26. Caleb and Joshua (21.2-27.2)	Het land Kanaän wordt gevonden, maar het lijkt niet te veroveren. Alhoewel Kaleb en Jozua het volk proberen te bedaren, geeft het volk zich over aan verdriet en willen zij hen zelfs stenigen. God ontzegt iedereen daarom het volk voor veertig jaar lang de toegang tot het land, totdat iedereen van twintig jaar en ouder gestorven, is op Kaleb en Jozua na.
27. Korah, Dathan, and Abiram (27.3-34.1)	Korach, Datan en Abiram rebelleren, waarop zij worden verzwolgen door de aarde. In reactie op de dood van deze mannen verzet de rest van het volk zich ook, waarop zij getroffen worden met een plaag, die door Aaron gestild wordt.
28. Aaron's Rod (35.1-37.1)	Het verhaal van het bewijs van Aarons recht op priesterschap, doordat er bloemen en amandelen uit zijn staf groeien.
29. Moses Sinned (38.1-40.2)	In het opwekken van water volgt Mozes het advies van God niet in zijn geheel op, en doet hij dit op een verkeerde manier. Daarom heeft Mozes gezondigd en mag hij niet het beloofde land in. Aaron sterft. In de strijd met de Kanaänieten overwinnen de Hebreërs.
30. Fiery Serpents (40.3-42.2)	Als gevolg van ontevredenheid van de Hebreërs stuurt God vurige slangen op hen af. Mozes wordt bevolen een koperen slang te bouwen, welke degenen die gebeten zijn door de slangen bij aanblik kan genezen. Deze koperen slang wordt vergeleken met Christus.

31. Balaam (43.1-52.1)	Balak, koning van de Moabieten, vraagt Bileam, een afvallige profeet van God, de Hebreëen te vervloeken. God weerhoudt hem ervan en Bileam zegent hen. Nadat de Heilige Geest hem verlaat probeert hij toch de Moabieten te helpen door een feest ter ere van hun vreemde goden op te richten en de Hebreërs daarvoor uit te nodigen, opdat zij omgang zouden hebben met vrouwen van de Moabieten en de Midjanieten. Daarop wordt Mozes bevolen vele Hebreërs, de Midjanieten en Balaam te doden.
32. Death of Moses (52.2-58.2)	Voor zijn dood roept Mozes het volk bijeen en leest hen voor uit het door hem geschreven boek met de wetten en adviezen van God. Jozua wordt als zijn opvolger gekozen. Vervolgens beklimt Mozes de berg Pisga en ziet hij het beloofde land, en sterft hij. Boven het graf van Mozes strijden Satan en Christus om zijn ziel, waarna Christus wint en Mozes opwekt en meeneemt naar de hemel.
33. Joshua (58.3-65.1)	Jozua beveelt de Hebreërs de strijd aan te gaan met de Kanaänieten en leidt hen over de Jordaan, op eenzelfde wonderlijke manier als Mozes hen door de Rode Zee leidde. Christus, uitgedost als strijder, verschijnt aan Jozua, en adviseert hem over de te nemen stappen in de oorlog voor de stad Jericho, waarop de Hebreëen winnen.
34. Samuel and Saul (65.2-85.1)	Het volk eist tegen Gods wil in een koning. Op advies van God wijst de rechter Samuel Saul als koning aan. De Filistijnen gaan met hen de strijd aan, maar de Hebreërs voelen zich niet gesterkt door hun koning. Na enkele religieuze blunders van Saul laat Samuel hem weten dat God hem zijn koningschap weigert en het contact met hem staakt. Vanaf nu is de muzikant David voorbestemd door God om koning te zijn. Al snel wint David aanzien door de reus Goliath te doden. Saul probeert David tevergeefs te doden, en maakt zijn laatste fout door in de strijd tegen de Filistijnen hulp te vragen aan de heks van Endor, die werkt via Satan.
35. David (85.2-96.2)	De rechtvaardige David wordt ook verleid tot het slechte, en neemt meerdere vrouwen. Aangezien God bij niemand wegstijgt bij zijn zonden moet hij de gevolgen ervan ondergaan, alhoewel hij spijt toont. Hij adviseert zijn zoon Salomo wel de wil van God te volgen.
36. Solomon (96.3-100.4)	Salomo is de meest wijze koning en staat het dichtst bij God, dus hij bouwt zijn tempel. Hij laat zich echter ook verleiden tot zonde, en neemt meerdere vrouwen van vreemde volken. Ook van hem went God zich daarom af als koning.
37. The Ark of God (101.1-	Omschrijving van uiterlijk en gebruik van de ark van verbond,

114.4)	het verhaal van de diefstal van de ark door de Filistijnen. Geplaatst in een tempel van een van hun goden werpen de engelen die de ark begeleiden de afgodsbeelden omver en brengen zij verwoesting aan, waarop de Filistijnen de ark terugsturen naar de Israëlieten. David haalt de ark uit het huis van Adinadab, en heiligt het op feestelijke wijze in het huis van Obed-Edom. Na de bouw van de tempel heiligt Salomo het op eenzelfde manier. De tempel wordt echter later vernietigd dankzij de zondes van de Israëlieten, en de ark wordt verborgen.
38. The Messiah (115.1-119.3)	Vertelling over Christus voor, tijdens en na zijn aardse leven, en de lessen die men daar uit moet halen.
39. Health (120.1-150.2)	Lessen over de wetten van gezondheid, hun Bijbelse oorsprong en de lichamelijke, mentale en geestelijke gevolgen van het overtreden ervan.
40. Experience (151.1-154.1)	Whites eigen ervaringen wat betreft het toepassen van de wetten van gezondheid.
41. Delusions of Progression (154.2-156.1)	Een waarschuwing voor de misleiding van de intellectuele vooruitgang. De mens van voor de zondvloed was immers veel intelligenter en zij hadden uitvindingen die nu niet meer bekend zijn.

Spiritual Gifts III en IV a bevatten interpretaties van verhalen uit verschillende oudtestamentische Bijbelboeken, waaruit White meerdere lessen trekt. Zo wordt er meerdere keren de nadruk gelegd op het vieren van de Sabbat op de zevende dag en wordt er vaak gewaarschuwd voor afgoderij. Haar argumentatie wat betreft vegetarisme wordt pas in hoofdstuk 39 "Health" helemaal uitgelegd. In het voorwoord van *Spiritual Gifts* III schrijft White het volgende:

When I commenced writing, I hoped to bring all into this volume, but am obliged to close the history of the Hebrews, take up the cases of Saul, David, Solomon, and others, and treat upon the subject of Health, in another volume. (*Spiritual Gifts* III:VI)

White had het onderwerp gezondheid dus al in haar hoofd ten tijde van het schrijven van deel III, maar het lukte haar niet om het hoofdstuk over gezondheid in dit deel te voltooien. Toch is het belangrijk om III en IV a samen te zien, aangezien zij niet alleen een eenheid vormen in de verhaallijn, maar er in beiden door middel van Bijbelverhalen de basis voor haar argumentatie wordt gelegd.

Om te beginnen wordt in hoofdstuk 1 “The Creation” al benoemd dat Adam een gezonde teint over zich heeft, naast andere uiterlijke kenmerken die op een goed lichamelijk gestel kunnen duiden:

As Adam came forth from the hand of his Creator, he was of noble height, and of beautiful symmetry. He was more than twice as tall as men now living upon the earth, and was well proportioned. His features were perfect and beautiful. His complexion was neither white, nor sallow, but ruddy, glowing with the rich tint of health. (*Spiritual Gifts* III:33.2)

Het zondeloze paar heeft een gelukkig leven in het hof van Eden, en leeft op harmonieuze manier samen met de dieren.

Very happy were the holy pair in Eden. Unlimited control was given them over every living thing. The lion and the lamb sported together peacefully and harmlessly around them, or slumbered at their feet. (*Spiritual Gifts* III:35.1)

Aan het begin van hoofdstuk 2 “The Temptation and The Fall” wordt benadrukt dat Adam en Eva als een koningspaar over de dieren heersen.

Before the fall of Satan, the Father consulted his Son in regard to the formation of man. They purposed to make this world, and create beasts and living things upon it, and to make man in the image of God, to reign as a ruling monarch over every living thing which God should create. (*Spiritual Gifts* III:36.1)

Het onderwerp van dit hoofdstuk is de hemelse strijd die op de achtergrond speelde ten tijde van de verleiding van Adam en Eva tot het eten van de appel. Vanaf dat moment is de mensheid bekend met de slechtheid van Satan en wordt het voortdurend blootgesteld aan zijn verleidingen. Na deze eerste zonde spreekt God ook een vloek uit over de mensheid:

God cursed the ground because of their sin in eating of the tree of knowledge, and declared, “In sorrow shalt thou eat of it all the days of thy life.” He had apportioned them the good, but withheld the evil. Now God declares that they shall eat of it, that is, should be acquainted with evil all the days of their life. (*Spiritual Gifts* III:45.1)

Deze vloek echoot door de gehele geschiedenis, zo wordt het hoofdstuk 6 “Crime Before The Flood” duidelijk gemaakt dat de zondes die geleid hebben tot de zondvloed ook het gevolg waren van deze vloek. Daarbij hebben deze zondes ook een negatief effect op het lichaam van de mensen.

Those who honored and feared to offend God, at first felt the curse but lightly; while those who turned from God and trampled upon his authority, felt the effects of the curse more heavily, especially in stature and nobleness of form. (*Spiritual Gifts* III:60.2)

Een van de vele zondes van de mensen voor de zondvloed is het eten van dierenvlees, aangezien dit de bloeddorst in de mensen zou losmaken en daarom ook tot moord op mensen zou leiden (*Spiritual Gifts* III:63.1).

Na een beeldende uitleg van het zondvloedverhaal wordt in hoofdstuk 7 “The Flood” nog eens benadrukt dat de mens de heerschappij heeft over alle levende wezens, naar aanleiding van de angst van Noach en zijn familie voor de grote dieren die uit de ark treden (*Spiritual Gifts* III:75.3). Ook wordt er uitgelegd dat Noach en zijn familie de eersten zijn die van God toestemming krijgen om vlees te eten, alhoewel White meent dat dit niet goed voor hen is.

Previous to this time God had given man no permission to eat animal food. Every living substance upon the face of the earth upon which man could subsist had been destroyed, therefore God gave Noah permission to eat of the clean beasts which he had taken with him into the ark... As God had formerly given them the herb of the ground and fruit of the field, now, in the peculiar circumstances in which they are placed he permits them to eat animal food. Yet I saw that the flesh of animals was not the most healthy article of food for man. (*Spiritual Gifts* III:76.1)

In hoofdstuk 24 “The Quails” worden eerst de gelovige Egyptenaren en later de Hebreeërs tijdens hun tocht naar het beloofde land door Satan verleid tot een eetlust voor vlees, op eenzelfde manier als hem dat ook lukte bij Eva. Zij hebben manna, het voedsel uit de hemel, gekregen maar zijn er ontevreden over en verlangen naar vlees (*Spiritual Gifts* IV a:15.1). Nadat God echter toegeeft aan hun smeekbedes, doorgegeven via Mozes, heerst er ziekte en sterven velen. Dit wordt door White uitgelegd als een gevolg van het bevredigen van hun eetlust, tegen Gods wil in (*Spiritual Gifts* IV a:18.1).

In het hoofdstuk “Health” worden deze Bijbelverhalen in het licht van het onderwerp gezondheid opnieuw uitgelegd. Om te beginnen wordt de schepping in de redenering aangehaald. Waar de lichamen van Adam en Eva volmaakt en gezond waren zou de mens uit Whites tijd onderhevig zijn aan ziektes en ander fysiek leed. De oorzaak hiervan zou liggen in de ongehoorzaamheid van Adam en Eva. (*Spiritual Gifts* IV a:120.1) Ondanks dat Adam en Eva genoeg fruit hadden om te eten, konden zij hun verlangens niet beheersen en werden zij verleid door Satan om ongehoorzaam te zijn aan God. Sindsdien zou de rede beïnvloed zijn door de lusten en zou de mens met zijn onmatigheid Satan in plaats van God volgen, met ziekte als gevolg.

Eve had everything to make her happy. She was surrounded by fruit of every variety. Yet the fruit of the forbidden tree appeared more desirable to her than the fruit of all the other trees in the garden of which she could freely eat. She was intemperate in her desires. She ate, and through her influence, her husband ate also, and a curse rested upon them both. The earth also was cursed because of their sin. And since the fall, intemperance in almost every form has existed. The appetite has controlled reason. The human family have followed in a course of disobedience, and, like Eve, have been beguiled by Satan: to disregard the prohibitions God has made, flattering themselves that the consequence would not be as fearful as had been apprehended. The human family have violated the laws of health, and have run to excess in almost everything. Disease has been steadily increasing. The cause has been followed by the effect. (*Spiritual Gifts IV a:120.2*)

Het verhaal van de schepping zou volgens haar echter het ideale dieet voor de mens tonen.

God gave our first parents the food he designed that the race should eat. It was contrary to his plan to have the life of any creature taken. There was to be no death in Eden. The fruit of the trees in the garden, was the food man's wants required. God gave man no permission to eat animal food until after the flood. (*Spiritual Gifts IV a:120.3*)

In het harmonieuze hof van Eden ziet zij de perfecte wereld en bestond er geen dood, net zoals zij al in het hoofdstuk 1 "The Creation" suggereert in het vertellen over de leeuw en het lam dat samen slaapt. De mens at in deze tijd immers alleen de vruchten uit de tuin.

White ziet ziekte en de algehele aftakeling van de schepping dus als een gevolg van deze eerste ongehoorzaamheid, waardoor een vloek is uitgesproken, zoals zij ook al verteld heeft in hoofdstuk 2 "The Temptation and the Fall" en hoofdstuk 6 "Crime Before the Flood". Deze vloek zou eerst in drie delen gekomen zijn, en daarna steeds zwaarder op de schepping rusten.

The curse did not come all at once. It was first felt at Adam's fall, and increased at the murder of Abel, and greatly increased at the flood. Since the flood, as the human family have forgotten God, and have followed in a course of disobedience, and have transgressed his commandments, the curse has rested heavier and heavier upon men and upon the beasts. The trees and all vegetation also have felt the effects of the curse. All through the inspired history are exalted blessings promised upon the people of God on conditions of obedience, and curses threatened for disobedience. (*Spiritual Gifts IV a:122.1*)

White verklaart in hoofdstuk 39 "Health" ook waarom God aan Noach toestemming heeft gegeven voor het eten van vlees, alhoewel het niet gezond voor de mens is. God gaf hem namelijk

de toestemming uit pure noodzaak, daar dit het enige voedsel voor hem en zijn familie geweest zou zijn in die tijd.

God gave man no permission to eat animal food until after the flood. Every thing had been destroyed upon which man could subsist, and therefore the Lord in their necessity gave Noah permission to eat of the clean animals which he had taken with him into the ark. But animal food was not the most healthy article of food for man. (*Spiritual Gifts IV a:120.3*)

Hij zou daarbij ook toestemming gegeven hebben zodat de levens van de mens door het eten van het ongezonde vlees verkort zouden worden. In Zijn voorzienigheid zou God daarom ook dieren zoals de mammoet tijdens de zondvloed uit hebben laten sterven, aangezien het verzwakte menselijke ras deze niet meer in de hand zou kunnen houden. Dit sluit tevens aan bij het opnieuw benoemen van de heerschappij van de mens over de dieren in hoofdstuk 7 "The Flood".

After the flood the people ate largely of animal food. God saw that the ways of man were corrupt, and that he was disposed to exalt himself proudly against his Creator, and to follow the inclinations of his own heart. And he permitted that long-lived race to eat animal food to shorten their sinful lives. Soon after the flood the race began to rapidly decrease in size, and in length of years. There were a class of very large animals which perished at the flood. God knew that the strength of man would decrease, and these mammoth animals could not be controlled by feeble man. (*Spiritual Gifts IV a:121.2*)

Ook het verhaal van de ongehoorzaamheid van de Hebreërs ziet zij als een onderbouwing voor vegetarisme, doordat het de lezer leert over het beheersen van de lusten. In plaats van het gezonde eten dat God hen te eten gaf, waren zij niet tevreden en verlangden zij naar vlees. Toen zij het vlees aten, werd de vloek van God ook over hen uitgesproken.

God in his anger gave them flesh to gratify their lustful appetite, and great numbers of them died in the act of eating the meat for which they had lusted. While it was yet between their teeth the curse of God came upon them. God here teaches his people that he is displeased with their permitting their appetite to control them. The Israelites at times would prefer slavery, and even death, rather than to be deprived of meat. (*Spiritual Gifts III:121.4*)

De vloek die sinds de eerste zonde dus over de mens licht wordt versterkt door het ondernemen van slechte daden, zoals het eten van vlees en toegeven aan de lusten, en is dan ook meer aanwezig in degenen die vlees eten, in de vorm van ziekte.

3.2.2 Hoofdstukken met onderbouwende Bijbelverhalen

Alhoewel er meer opties zijn, heb ik ter afbakening gekozen voor drie hoofdstukken die het belangrijkste zijn in Whites onderbouwing. Dit zijn "The Creation," "The Temptation and the Fall" en "The Flood". In deze hoofdstukken wordt namelijk beschreven hoe de mens geschapen is voor vegetarisme, hoe hij de eerste zonde beging die leidde tot de ongezondheid van de mens, en hoe hij toch tegen Gods wil toestemming kreeg om vlees te eten.

3.2.2.1 The Creation

Tabel 3: Structuur Hoofdstuk 3

The Creation (33.1-35.2)
33.1 De aarde werd geschapen, en was mooier dan dat hij nu is.
33.2 De Vader en de Zoon schiepen de mens, met een volmaakter lichaam dan dat de mens van tegenwoordige kent.
34.1 Het eerste paar droeg geen kleren. De tuin van Eden werd geschapen voor hen om te bewerken.
34.2 In deze tuin stonden bomen met vruchten vanwege hun schoonheid en nut en de boom des levens waarvan de vruchten onsterfelijkheid boden en de bladeren helende eigenschappen hadden.
35.1 Het leven in de tuin was in harmonie en gelukkig voor mens en dier.
35.2 Van alle bomen mochten Adam en Eva eten, behalve van de boom van kennis van goed en kwaad, want dan zouden zij sterven.

Dit hoofdstuk geeft een weergave van de schepping de mens als vegetarisch wezen. De argumentatie betreft vegetarisme komt bijvoorbeeld terug in 33.2, waarin een opzet wordt gemaakt voor haar redenering betreffende het volmaakte lichaam van de eerste mens. Tevens verschaft alinea 34.1 tot en met 35.2 een blik op het oorspronkelijk toegewezen voedsel, namelijk fruit, en de harmonieuze toestand in de tuin welke volgens White ook zou voorkomen dat er dieren gedood konden worden. De functie van deze passage binnen haar redenering is het tonen van de perfecte situatie in het hof van Eden, en geeft een introductie naar de zonde van de eerste mensen door de boom van kennis van goed en kwaad te noemen. Deze passage kan beschouwd worden als een fundering van Whites redenering waarin zij de eerste mensen als lichamelijk superieur beschouwd en meent dat wij terug moeten proberen te keren naar deze ideale situatie. Daarom heb ik deze alinea's zijn uitgekozen voor de intertekstuele analyse.

3.2.2.2 The Temptation and The Fall

Tabel 4: Structuur Hoofdstuk 2

The Temptation and the Fall (36.1-46.3)

36.1 Satan voelde afgunst jegens Christus aangezien hij niet geraadpleegd werd door God in de schepping van de mens, en Christus wel. De mens werd als koning aan het hoofd van de schepping gesteld.

36.2 Satan rebelleerde daarom tegen God en de Zoon.

37.1 Sommige engelen voegden zich bij Satan.

37.2 Satan eiste gelijk gezien te worden aan God maar God weigerde. Satan keerde zich daarom tegen God.

38.1 De reden dat God Adam en Eva niet buiten het bereik van Satan had geplaatst was omdat hij hen wilde testen.

38.2 De engelen waarschuwden Adam en Eva om samen te blijven, zodat Satan geen invloed op hen kon hebben.

39.1 Eva dwaalde toch af en kwam in contact met Satan via het medium van de slang.

40.1 De slang probeerde Eva te overtuigen van de boom van kennis van goed en kwaad te eten, en slaagde daarin.

40.2 Het gevolg van haar keuze te eten is te vinden in de bemoeizuchtigheid van de mens in zaken die alleen God aangaan.

41.1 Eva at van het fruit en ging naar Adam.

42.1 Adam werd overgehaald door Eva om ook te eten.

42.2 Had Eva naar Adam en God geluisterd in plaats van zelf proberen te oordelen over goed en kwaad, dan was dit nooit gebeurd.

42.3 Dankzij hun vrije wil ontdekte zij de zonde, en werden zij zich bewust van hun naaktheid en bedekten zij zichzelf.

43.1 De eerste mensen kozen ervoor de slang te geloven die nooit wat voor hen had gedaan, in plaats van hun liefdevolle vader.

43.2 Ze dachten wel vergeven te worden, maar hun fout werd toch gezien voor wat het is.

44.1 Via Eva had Satan ook Adam verleid tot het kwade

44.2 Het nieuws verspreidde zich snel naar de engelen in de hemel en er werd een raadsvergadering gehouden over het lot van de twee.

44.3 Om te voorkomen dat de mensen ook nog zouden eten van de boom des levens werd deze gelijk bewaakt door engelen. Adam en Eva verstopten zichzelf toen zij God horen naderen.

45.1 God vervloekte de aarde en verklaarde dat de mens voor altijd het kwade zou kunnen voelen.

45.2 Het leven zou vanaf dan lijden zijn, met de dood als vooruitzicht. Het paar werd door engelen het hof uitgezet.

45.3 De boom des levens werd bewaakt met brandende zwaarden.

46.1 Adam en Eva verlieten Eden en werden gekleed in dierenhuiden.

46.2 De wetten die zij overtreden hadden konden niet voor hen veranderd worden.

46.3 Daarom bood de Zoon zichzelf aan de schuld op zich te nemen en de mensheid te redden.

Dit hoofdstuk vertelt over de eerste zonde, en de strijd die tussen Satan en God en zijn zoon afspeelde op de achtergrond van dit verhaal. Men krijgt te lezen waarom God de vloek over de mensheid heeft uitgesproken, die ervoor zou zorgen dat zij zou degenereren. Opvallend is echter de uitspraak in 36.1, die aangeeft dat de mens als koning over de schepping regeert. Dit zou wat

kunnen onthullen over de manier waarop White naar de relatie tussen dier en mens keek. Daarom is deze alinea gekozen voor de intertekstuele analyse.

3.2.2.3 The Flood

Tabel 5: Structuur Hoofdstuk 7

The Flood (64.2-76.1)
64.2 Noach werd opgedragen een ark te bouwen en de mensen te waarschuwen.
65.1 Alle mensen kregen de kans om Noach aan te horen, maar niemand geloofde hem. Daarom waren Noach en zijn familie de enigen die ten tijde van de zondvloed de ark op mochten.
66.1 Noach kreeg de exacte afmetingen van de ark.
66.2 De ark zoals gebouwd door Noach zou de storm echter niet kunnen weerstaan zonder hulp van God.
66.3 Tijdens het preken van Noach werden de mensen een proeftijd gegeven, maar niemand doorstond de test doordat men zondig gedrag bleef vertonen.
67.1 Na het afmaken van de ark verzamelden engelen in zeven dagen de dieren, twee aan twee, en van elk rein dier zeven paren.
68.1 De gedoemde mensen vierden feest om hun zorgen te vergeten.
68.2 Een engel sloot de deur van de ark en Noach en zijn familie wachtten zeven dagen terwijl de mensen hen bespotten.
69.1 Het begon vreselijk te stormen, en het water rees.
69.2 De door mens gecreëerde bouwwerken en tuinen werden verwoest door het water.
70.1 De mensen en zelfs Satan, die zich op dat moment op aarde verkeerde, werden angstig, en vervloekten God, en vroegen Noach hen te helpen terwijl zij op de ark probeerden te klimmen. De storm was echter zo heftig dat het niet mocht baten.
71.1 De mensen en dieren probeerden de hoogste punten te beklimmen, maar desondanks verdronk iedereen.
72.1 Na het dalen van het water stuurde Noach eerst een raaf en daarna een duif eropuit, die terugkwam met een olijftak. Een engel opende de deur van de ark en God vroeg hen naar buiten te komen.
73.1 Eenmaal buiten richtte Noach meteen een brandoffer aan. Men zou hier uit moeten leren zijn dankbaarheid te tonen naar God.
73.2 God beloofde nooit meer op een dergelijke manier de aarde te verwoesten en creëerde de regenboog als bewijs van het verbond.
74.1 Deze regenboog heeft nu als doel het geloof te bevestigen en ons te herinneren vertrouwen in God te hebben.
75.1 De regenboog boven de troon en op het hoofd van Christus doet God herinneren aan zijn genade, wanneer Christus bij God pleit voor het vergeven van de slechte daden van een mens.
75.2 Alle beesten van God zijn bewaard gebleven in de ark, alleen de dieren die resultaat waren van vermenging zijn vernietigd. Er zijn echter sinds de zondvloed wederom nieuwe dieren- en mensenrassen uit vermenging ontstaan.
75.3 Noach en zijn familie waren bang voor de wilde beesten die uit de ark kwamen, maar God wees hen erop dat de dieren juist aan hen overgeleverd zijn.
76.1 God gaf Noach en zijn familie voor de eerste keer toestemming om rein vlees te eten, alhoewel White meent dat dit niet het meest gezonde eten is.

Dit hoofdstuk heeft het verloop van de zondvloed als onderwerp. Hoewel White in het gehele verhaal nieuwe details over het verhaal naar boven haalt en andere weglaat, is dit hoofdstuk van groot belang in haar standpunt betreft vegetarisme, omdat zij in 76.1 expliciet het verwerpen van vlees benoemt. Opvallend is dat zij dit juist doet op het moment in het verhaal waarop God uitdrukkelijk toestemming geeft voor het eten van vlees, namelijk nadat Noach en zijn familie uit de ark komen. Ook wordt er in 75.3 opnieuw uitgelegd dat de mens boven de dieren staat, wat iets zou kunnen zeggen over Whites ideeën betreft de relatie tussen mens en dier. Daarom zijn ook passages uit deze alinea's gebruikt in de intertekstuele analyse.

Hoofdstuk 4 – Intertekstuele analyse van Genesis en *Spiritual Gifts*

In dit hoofdstuk vergelijk ik passages uit de in het vorige hoofdstuk gekozen alinea's van White met corresponderende verzen uit Genesis uit de *King James Version*. Deze verzen worden door mij als overeenkomend beschouwd omdat White ze soms citeert, en op andere plekken parafraseert. Door de gekozen zinnen, waar volgens mij haar redenering over vegetarisme het beste in naar voren komt, te vergelijken met de Bijbelse bron, kan ik laten zien in welk kader zij haar denkbeelden ontwikkelde, en kan ik zelfs externe invloeden ontwaren. Na een uitgebreide vergelijking tussen de Bijbelverzen en de passages waarmee overeenkomsten en verschillen worden aangetoond, volgt een overzicht van mogelijke invloeden op Whites werk, gesorteerd op thema. Op deze manier wordt Whites redenering op een expliciete manier in perspectief gezet.

Aangezien ik geen beschikking heb over de volledige leeslijst van White, kan ik helaas geen eenduidige antwoorden geven op de vraag of zij dergelijke bronnen echt heeft gelezen. Wel zal ik mijn aandacht richten op enkele buiten-Bijbelse bronnen die interpretaties tonen van dezelfde verhalen die White heeft toegepast in *Spiritual Gifts*. Door haar Bijbelinterpretatie binnen deze context te analyseren, kunnen er, aangezien de systematische vergelijking iets laat zien van haar daadwerkelijke brongebruik, uiteindelijk ook conclusies getrokken worden over de manier waarop zij naar de Bijbel als bron keek, en naar haar eigen rol als profetes.

4.1 Vergelijking van relevante passages

Onderstaande vergelijking bestaat uit een synoptische weergave van de gekozen passages van White, ook wel de fenotekst, met Bijbelverzen uit Genesis, ook wel de architectst. Waar de verzen uit Genesis op de gebruikelijke manier genummerd zijn, zijn Whites passages ingedeeld per alinea. Ter dienste van overzichtelijkheid zijn binnen de synopsissen de intertextemen onderstreept, terwijl alle van elkaar verschillende passages in een gewoon lettertype worden weergegeven. Aangezien White veel parafraseert worden onder intertextemen niet alleen de woorden en zinnen die letterlijk overeenkomen gerekend, bijvoorbeeld in een direct Bijbelcitaat van White, maar ook de gedeeltes waarin zij dezelfde verhaallijn als de Bijbel gebruikt, of naar mijn mening hetzelfde onderwerp behandelt. Passages die tussen de alinea's of verzen door zijn weggehaald worden aangeduid met []. De overeenkomsten en verschillen worden onder elke tabel behandeld.

4.1.1 Genesis 1:1- 30 en *Spiritual Gifts* III:33.2 en 36.1

Tabel 6: eerste synopsis

Genesis 1:1, 25-30	<i>Spiritual Gifts</i> III:33.2 en 36.1
1 In the beginning <u>God created</u> the heaven and <u>earth</u> []	33.2 a After <u>the earth was created, and the beasts upon it,</u>
25 <u>And God made the beast of the earth</u> after his kind, and cattle after their kind, and every	

thing that creepeth upon the earth after his kind: and God saw that it was good.

26 And God said, Let us make man in our image, after our likeness: and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.

27 So God created man in his own image, in the image of God created he him; male and female created he them.

28 And God blessed them, and God said unto them, Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it: and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that moveth upon the earth.

29 And God said, Behold, I have given you every herb bearing seed, which is upon the face of all the earth, and every tree, in the which is the fruit of a tree yielding seed; to you it shall be for meat.

30 And to every beast of the earth, and to every fowl of the air, and to every thing that creepeth upon the earth, wherein there is life, I have given every green herb for meat: and it was so.

b the Father and Son carried out their purpose, which was designed before the fall of Satan, to make man in their own image. They had wrought together in the creation of the earth and every living thing upon it.

c And now God says to his Son, "Let us make man in our image." As Adam came forth from the hand of his Creator, he was of noble height, and of beautiful symmetry. He was more than twice as tall as men now living upon the earth, and was well proportioned. His features were perfect and beautiful. His complexion was neither white, nor sallow, but ruddy, glowing with the rich tint of health. Eve was not quite as tall as Adam. Her head reached a little above his shoulders. She, too, was noble—perfect in symmetry, and very beautiful.

36.1 a Before the fall of Satan, the Father consulted his Son in regard to the formation of man. They purposed to make this world, and create beasts and living things upon it, and to make man in the image of God, to reign as a ruling monarch over every living thing which God should create.

b When Satan learned the purpose of God, he was envious at Christ, and jealous because the Father had not consulted him in regard to the creation of man.

Zie 120.3 in Hoofdstuk 39 "Health"

Om te beginnen opent Genesis 1 met een lange beschrijving van de schepping van de aarde in zes dagen, terwijl deze gebeurtenis in *Spiritual Gifts* drastisch is ingekort naar een enkel zinnetje, waarin White in de verleden tijd over de schepping van de aarde en de dieren spreekt. Genesis 1:1-25 zijn dus samengevat in *Spiritual Gifts* III:33.2a. Whites versie gaat daarna in 33.2b gelijk over op schepping van de mens, waarbij opvallend genoeg Christus ook een rol toebedeeld krijgt. Ook Satan wordt genoemd, en richt zich in 36.1b uit jaloezie tegen de schepping van de mens. De lezer krijgt dan ook samen met het verhaal van de schepping een kijkje achter de schermen te zien, en ontdekt dat er volgens White zich een kosmische strijd tussen Satan en God heeft afgespeeld.

Overeenkomend met Genesis 1: 26 en 27 is de bewering in 33.2b en c dat God de mens naar zijn gelijkenis geschept heeft. Het uiterlijk wordt door White wel veel uitgebreider beschreven. Haar beschrijving van Adam in 33.2c wijst op een symmetrische, gezond gebruide reus en duidt Eva aan als dan wel kleiner, maar toch groter en mooier dan de mens van heden ten dage. Lengte en andere elementen in het uiterlijk worden niet beschreven in Genesis 1. Daarbij noemt White Adam in dezelfde passage gezond aan de hand van zijn huidskleur, terwijl deze eigenschap vreemd is aan de Bijbelse vertelling.

Opvallend is het feit dat het in *Spiritual Gifts* ontbreekt aan een verwijzing naar Genesis 1:29-30, waarin het plantaardige voedsel aan de mens en de dieren wordt toegewezen. Een variatie op deze claim kan wel gevonden worden in 120.3 in hoofdstuk 39 "Health". White maakt er dus geen gewag van in haar versie van het scheppingsverhaal, en eenmaal genoemd maakt zij ook geen rechtstreekse verwijzing naar de originele Bijbeltekst.

4.1.2 Genesis 2: 8-25 en *Spiritual Gifts* 3: 34.1-35.2

Tabel 7: tweede synopsis

Genesis 2: 8-25	<i>Spiritual Gifts</i> III:34.1-35.2
<p>8 <u>And the LORD God planted a garden</u></p>	<p>34.1 a <u>This sinless pair wore no artificial garments.</u> They were clothed with a covering of light and glory, such as the angels wear. While they lived in obedience to God, this circle of light enshrouded them.</p> <p>b Although everything God had made was in the perfection of beauty, and there seemed nothing wanting upon the earth which God had created to make Adam and Eve happy, yet he manifested his great love to them by <u>planting a garden especially for</u></p>

eastward in Eden; and there he put the man whom he had formed.

9 a And out of the ground made the LORD God to grow every tree that is pleasant to the sight, and good for food;

b the tree of life also in the midst of the garden, and the tree of knowledge of good and evil.

10 And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became into four heads. 11 The name of the first is Pison: that is it which compasseth the whole land of Havilah, where there is gold; 12 And the gold of that land is good: there is bdellium and the onyx stone. 13 And the name of the second river is Gihon: the same is it that compasseth the whole land of Ethiopia. 14 And the name of the third river is Hiddekel: that is it which goeth toward the east of Assyria. And the fourth river is Euphrates 15 And the LORD God took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it.

them.

c A portion of their time was to be occupied in the happy employment of dressing the garden, and a portion in receiving the visits of angels, listening to their instruction, and in happy meditation. Their labor was not wearisome, but pleasant and invigorating. This beautiful garden was to be their home, their special residence.

34.2 a In this garden the Lord placed fruit-trees of every description, for usefulness and beauty, also lovely flowers which filled the air with fragrance. Everything was tastefully and gloriously arranged.

b In the midst of the garden stood the tree of life, the glory of which surpassed all other trees. Its fruit looked like apples of gold and silver, and was to perpetuate immortality. The leaves contained healing properties.

35.1 Very happy were the holy pair in Eden. Unlimited control was given them over every living thing. The lion and the lamb sported together peacefully and harmlessly around them, or slumbered at their feet. Birds of every variety of color and plumage flitted among the trees and flowers, and about Adam and Eve, while their mellow-toned music echoed among the trees in sweet accord to the praises of their Creator.

<p>16 a <u>And the LORD God commanded the man, saying,</u></p> <p>b <u>Of every tree of the garden thou mayest freely eat:</u></p> <p>17 a But of the tree of the knowledge of good and evil, <u>thou shalt not eat of it:</u></p> <p>b for in the day that <u>thou eatest thereof thou shalt surely die.</u></p> <p>18 And the LORD God said, It is not good that the man should be alone; I will make him an help meet for him. 19 And out of the ground the LORD God formed every beast of the field, and every fowl of the air; and brought them unto Adam to see what he would call them: and whatsoever Adam called every living creature, that was the name thereof. 20 And Adam gave names to all cattle, and to the fowl of the air, and to every beast of the field; but for Adam there was not found an help meet for him. And the LORD God caused a deep sleep to fall upon Adam, and he slept: and he took one of his ribs, and closed up the flesh instead thereof; 22 And the rib, which the LORD God had taken from man, made he a woman, and brought her unto the man. 23 And Adam said, This is now bone of my bones, and flesh of my flesh: she shall be called Woman, because she was taken out of Man. 24 Therefore shall a man leave his father and his mother, and shall cleave unto his wife: and they shall be one flesh.</p> <p><u>25 And they were both naked, the man and his wife,</u> and were not ashamed.</p>	<p>35.2 a <u>In the midst of the garden,</u> near the tree of life, stood the tree of knowledge of good and evil.</p> <p>b Of this tree <u>the Lord commanded our first parents not to eat,</u> neither to touch it, <u>lest they die.</u></p> <p>c He told them <u>that they might freely eat of all the trees in the garden</u> except one;</p> <p>d <u>but if they ate of that tree they should surely die.</u></p> <p>[]</p>
---	---

Genesis 2:8-25 vertelt (opnieuw) over de schepping van de aarde, en zoomt in op bepaalde gedeeltes van deze schepping, zoals de hof van Eden. Terwijl *Spiritual Gifts* III:34.1b de aanleg van de hof van Eden uitlegt als een daad van liefde van God voor Adam en Eva, spreekt Genesis 2:8 niet over een dergelijke beweegreden, maar bevat enkel de omschrijving dat de tuin is aangelegd en de mens er vervolgens simpelweg in is geplaatst. Genesis 2:9a en *Spiritual Gifts*

III:34.2a komen met elkaar overeen, in de zin dat zij spreken over de bomen die er geplant worden met een doel. Beiden vertellen dat zij prettig zijn om naar te kijken, maar alleen Genesis licht nadrukkelijk toe dat zij voedsel leveren. In Genesis 2:9b wordt de boom des levens aangeduid, net zoals in *Spiritual Gifts* III:34.2b, en krijgt deze dezelfde locatie toegewezen. White levert ook informatie over het uiterlijk van zijn vruchten, en dicht de bladeren helende eigenschappen toe. De boom van kennis van goed en kwaad wordt pas later in Whites verhaal genoemd, in III:35.2a.

Na een uitgebreide beschrijving van de locatie van Eden in Genesis 2:10-14, die in zijn geheel ontbreekt in *Spiritual Gifts*, krijgt de mens zowel in Genesis 2:15 als in *Spiritual Gifts* III:34.1c de taak om de tuin te onderhouden. White voegt daar in 34.1c aan toe dat deze arbeid, die zij als zeer positief beoordeeld, deel uitmaakte van hun dagplanning, waarbij zij tijdens een ander gedeelte van de dag engelen zouden ontvangen. Op deze manier krijgt de lezer van Whites versie een uitgebreider idee van het leven in het hof van Eden, dan bij het lezen van Genesis. Daarnaast wordt in *Spiritual Gifts* III:35.1 ook verteld dat de mens de macht krijgt over alle levende wezens, iets wat ook teruggevonden kan worden in Genesis 1:28 en *Spiritual Gifts* III:36.1 uit de vorige vergelijking. Tevens benadrukt White in 35.1 de harmonieuze toestand in het hof van Eden. Leeuw en lam leven samen en alles is in balans. Het ontbreken van onenigheid en geweld in Eden is cruciaal in haar redenering omtrent vegetarisme, maar wordt niet teruggevonden in Genesis 1 of 2.

In Genesis 2:16 en 17 en *Spiritual Gifts* III:35.2 wordt verteld over de toestemming van God om van alle bomen, behalve van de boom van goed en kwaad, te eten, alhoewel de volgorde wel verschillend is per versie. Beide teksten geven de doodstraf op het overtreden van dit gebod. Overeenkomend met Genesis 2:25 is de bewering dat de eerste mens geen kleren droeg, in *Spiritual Gifts* III:34.1 a. Daar wordt echter wel aan toegevoegd dat zij gekleed waren in een licht vergelijkbaar aan dat van engelen, wat wederom een grote nadruk legt op het uiterlijk van de eerste twee mensen. Daarbij worden engelen ook niet expliciet genoemd in Genesis 2, en kan dit dus gezien worden als een toevoeging van White.

4.1.3 Genesis 9: 1-7, Genesis 1:29 en *Spiritual Gifts* III:75.3-76.1

Tabel 8: Derde synopsis

Genesis 9: 1-7 en Genesis 1:29	<i>Spiritual Gifts</i> III:75.3-76.1
1 And God blessed Noah and his sons, and said unto them, Be fruitful, and multiply, and replenish the earth.	75.3a After Noah had come forth from the ark, he looked around upon the powerful and ferocious beasts which he brought out of the ark, and then upon his family numbering eight, and was greatly afraid that they would be

<p><u>2 And the fear of you and the dread of you shall be upon every beast of the earth, and upon every fowl of the air, upon all that moveth upon the earth, and upon all the fishes of the sea; into your hand are they delivered.</u></p> <p><u>3 Every moving thing that liveth shall be meat for you; even as the green herb have I given you all things.</u></p> <p>[]</p> <p>Genesis 1:29</p> <p>29 And God said, Behold, <u>I have given you every herb bearing seed</u>, which is upon the face of all the earth, and every tree, in the which is the <u>fruit of a tree yielding seed</u>; to you it shall be for meat.</p>	<p>destroyed by the beasts.</p> <p>b But the Lord sent his angel to say to Noach, "<u>The fear of you, and the dread of you, shall be upon every beast of the earth, and upon every fowl of the air, upon all that moveth upon the earth, and upon all the fishes of the sea; into your hands are they delivered. Every moving thing that liveth shall be [meat] for you; even as the green herb have I given you all things.</u>"</p> <p>76.1 a Previous to this time God had given man no permission to eat animal food. Every living substance upon the face of the earth upon which man could subsist had been destroyed, therefore God gave Noach permission to eat of the clean beasts which he had taken with him into the ark. God said to Noach, "<u>Every moving thing that liveth shall be meat for you, even as the green herb have I given you all things.</u>"</p> <p>b As God had formerly given them the <u>herb of the ground and fruit of the field</u>, now, in the peculiar circumstances in which they are placed he permits them to eat animal food.</p> <p>c Yet I saw that the flesh of animals was not the most healthy article of food for man.</p>
--	---

Net zoals in de eerste vergelijking spreekt Genesis 9:1 wel over een oproep tot vruchtbaarheid, terwijl deze aansporing ontbreekt in *Spiritual Gifts*. Het citaat van Genesis 9:2 waarin God alle dieren laat vrezen voor de mens is in zijn geheel overgenomen door White. Dit licht zij toe met een beeldende beschrijving van de reden achter dit besluit in 75.3 a: Noach's blik glijdt van de grote dieren naar zijn gezin, en wordt bang. De boodschap aan Noach wordt binnen Whites tekst in III:75.3b via een engel als medium doorgegeven, welke ontbreekt in het verhaal van Noach in de King James Version (Genesis 6-9).

Nadat God nog eens zijn eigen heerschappij over de dieren bevestigd, krijgt Noach dan eindelijk toestemming om vlees te eten in Genesis 9:3 en *Spiritual Gifts* III:76.1a. Whites versie legt gelijk in III:76.1a de restrictie op het eten van onreine dieren die Noach mee heeft genomen

op de ark, en legt de nadruk op het idee dat dit de eerste keer is dat God toestemming geeft voor het eten van vlees in het Bijbelverhaal. Zij benoemt ook het eten dat God hen daarvoor had gegeven, in III:76.1b, namelijk de kruiden van de grond en fruit van het veld. Dit komt wat betreft inhoud overeen met Genesis 1:29, al wordt het wel op een andere manier benoemd. Opvallend is III:76.1c, waarin geclaimd wordt dat hoewel God meent dat wij vlees mogen eten, zij het ons toch afraadt. Zij geeft op dit punt in het boek nog geen verdere uitleg over deze kwestie.

4.2 Analyse van de besproken transformaties

Hieronder zal ik enkele van de opvallendste transformaties in Whites Bijbelverhalen per thema behandelen, en kijken naar overeenkomsten met andere bronnen. Omdat ik een blik wil werpen op de plaats van haar gedachten over vegetarisme in het grotere religieuze debat, zal ik naast Bijbelse bronnen, ook andere joods-christelijke bronnen van voor de vijfde eeuw behandelen, die dezelfde onderwerpen bespreken en dezelfde teksten hebben geïnterpreteerd als White in *Spiritual Gifts*. Alhoewel de gekozen thema's erg uiteenlopend zijn en het soms op het eerste gezicht kan lijken dat zij weinig te maken hebben met vegetarisme, helpt het mij toch de context waarin Whites redenering gezien moet worden op een verdiepende wijze te duiden, aangezien elk element immers heeft geholpen haar ideeën op te bouwen en daarom deel is van het uiteindelijke geheel dat haar visie vormt voor de buitenwereld. Uiteindelijk zal deze analyse ook leiden tot een beter zicht op Whites kijk op de Bijbel, en wellicht ook nieuwe inzichten kunnen geven over haar eventuele brongebruik.

4.2.1 Een pre-existente Christus

Alhoewel er door sommige theologen nog wel eens geworsteld wordt met de zin: "En God zeide: Laat Ons mensen maken, naar Ons beeld" (Genesis 1:26 SV) geeft White in haar vertelling van het scheppingsverhaal een goede verklaring voor het meervoud in deze zin. Christus zou volgens haar namelijk door zijn Vader zijn geraadpleegd bij het scheppen van de mens.¹⁵⁴ Alhoewel er in Genesis 1 en 2 niet op directe wijze over Christus wordt gesproken, worden er elders in de Bijbel wel verwijzingen gemaakt naar de actieve rol die hij uitgevoerd zou hebben bij de schepping:

Want door Hem [de Zoon] zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen.
(Kolossensen 1:16 SV)

¹⁵⁴ James L. Kugel, *Traditions of the Bible, A Guide to the Bible As It Was At the Start of the Common Era*, (Cambridge/Londen: Harvard University, 1998) 51.

Welken Hij gesteld heeft tot een Erfgenaam van alles, door Welken Hij ook de wereld gemaakt heeft; ... Maar tot den Zoon zegt Hij: ... Gij, Heere! hebt in den beginne de aarde gegrond, en de hemelen zijn werken Uwer handen. (Hebreeën 1:2, 8, 10 SV)

Een passage die verduidelijking kan geven over deze zinnen is te vinden aan het begin van het boek Johannes:

In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door Hetzelve gemaakt, en zonder Hetzelve is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; en de wereld heeft Hem niet gekend. (Johannes 1:1-3, 10 SV)

In deze passage wordt God samen met het woord of de rede, ook wel *Logos*, voor de schepping gezet. God zou immers in Genesis 1 de wereld hebben geschept via het woord. Op gelijke wijze wordt er in het Oude Testament verwezen naar een pre-existente Wijsheid. (Jer 10:12, Ps 104:24, Spr 3:19) In het boek Spreuken spreekt Wijsheid, in de vorm van een vrouw, bijvoorbeeld de volgende woorden:

De HEERE bezat Mij in het beginsel Zijns wegs, voor Zijn werken, van toen aan. Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van den aanvang, van de oudheden der aarde aan. (Spreuken 8:22-23 SV)

Ook in andere oude Joodse werken, in Whites tijd vinden tussen de apocriefe boeken van de KJV en de SV, werd er op eenzelfde manier over Wijsheid gesproken:

Geef mij de wijsheid, die bij uw tronen zit, en verwerp mij niet uit uw kinderen. (Boek der Wijsheid 9:4 SV)

ALLE wijsheid is van de Here, en is met hem in der eeuwigheid ... De wijsheid is eer dan alle dingen geschapen, en het verstand der kloekheid is van de eeuwen af. (Jezus Sirach 1:1, 4 KJV)

Dit werd bijvoorbeeld ook door Philo van Alexandrië (ca. 20 v. Chr- ca. 50 n. Chr) geïnterpreteerd als een bewijs dat de Wijsheid een actieve rol had in de schepping. (Philo, *On the Creation* 16) Volgens Kugel in zijn *Traditions of the Bible* is deze interpretatie onder andere een voortzetting van Plato's idee over ideale vormen waar het fysieke universum slechts een schaduw van is. Door het ideale type "wijsheid" voor de schepping te plaatsen, en God via dit de wereld te laten scheppen, sloot de Griekse filosofie aan bij de Geschriften. De fysieke wereld zou dan tijdens de schepping voortgekomen zijn uit de wereld van de ideeën. Johannes 1 en andere

verwijzingen naar het Woord voor de schepping zouden wij dus kunnen zien als een voortvloeiende van de Griekse filosofie.¹⁵⁵

Door Gods zoon tot de incarnatie van de Logos om te dopen kreeg hij ook een uitvoerende rol, en werd hij als mediator in de schepping van de aarde gezien, of als de schepper zelf.¹⁵⁶ Dit idee is ook terug te vinden in Philo's werk:

For land and water and air and fire, and all plants and animals which are in these, ... are like some flock under the hand of God its King and Shepherd. This hallowed flock He leads in accordance with right and law, setting over it His true Word and Firstborn Son Who shall take upon Him its government like some viceroy of a great king; for it is said in a certain place: "Behold I AM, I send My Angel before thy face to guard thee in the way". (Philo, *On Husbandry* 51 [Colson])

Ook in andere joodse en christelijke geschriften kunnen wij terugvinden dat God hulp zou hebben gehad bij de schepping:

The Father commanded with His voice; the Son brought the work to completion. (Ephraem, *Hymns of Faith* 6:13 [Colson])

R. Joshua b. Levi said: He consulted with the heavens and the earth ... R. Hanina said: ... When God set out to create the first human, He consulted with the ministering angels. He said to them: "Let us make man." (*Genesis Rabba* 8:3-4 [Kugel])

De vroegchristelijke apologeet Justinus de Martelaar (ca. 100-ca. 165) plaatste de persoon Jezus van Nazareth in deze rol. Om deze reden zou Christus volgens hem altijd verbonden zijn aan de rede, en een redelijk persoon daarom ook altijd christen zijn.

We have been taught that Christ was the First-begotten of God, and we have indicated ... that he is the Word of whom all mankind partakes. Those who lived by reason are Christians, even though they have been considered atheists. (Justinus de Martelaar, *The First apology*, 46 [Falls])

Het gelijkstellen van Christus aan de Logos werd ook door kerkvader Origenes (ca. 185-ca. 254) toegepast. Naast de aardse verwekking voor de maagdelijke geboorte was er volgens hem ook een eeuwige verwekking door de Vader, en had Christus dan ook een eeuwig karakter (Origenes, *On First Principles* 2.6.6). In het arianisme, een stroming die ontstond in de vierde eeuw, meende men daarentegen dat Christus de eerste schepping van God zou zijn geweest. God zou in deze

¹⁵⁵ Kugel, *Traditions of the Bible*, 64.

¹⁵⁶ Veli-Matti Kärkkäinen, *Christology: A Global Introduction*, 3e druk (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2007) 28-29.

redenatie bestaan uit een transcendente substantie die niet opgedeeld zou kunnen worden. Christus zou daarom meer een tijdelijk karakter hebben en ondergeschikt zijn aan God, alhoewel hij wel een hogere status bezat dan andere schepsels. Deze verwerping van de drie-eenheid werd tegengesproken door het concilie van Nicea in 325, waarin verklaard werd dat Christus uit dezelfde substantie als God verwekt moest zijn, en dus even goddelijk was als zijn Vader.¹⁵⁷

De discussie over de pre-existentie van Christus en zijn rol in de schepping is er dan ook een die aansluit bij de discussie over de drie-eenheid. Alhoewel White in deze tekst niet heel veel loslaat over haar mening over dit onderwerp, kan er met deze tekst wel de conclusie worden getrokken dat zij Christus als een duidelijke personage met een eigen rol in het verhaal van voor en tijdens de schepping zag. Deze personage krijgt op eenzelfde wijze als in de teksten van haar voorgangers een rol naast God in het creëren van de mens, en biedt zich later zelfs aan God aan om de mensheid te redden van zijn eigen zonde in het overtreden van Gods wetten (Spiritual Gifts 3:46.3). Op het eerste gezicht lijkt hij geen eenheid te vormen met God, aangezien hij een overeenkomstige uitvoerende rol speelt als Satan, die zijn rivaal is in dit verhaal. Toch toont Christus ook een transcendent karakter in zijn rol voor de schepping als zoon van God. De vraag of White in de drie-eenheid geloofde, is in deze context dus alleen uit te leggen aan de hand van de vraag of zij Christus zag als een schepping van God, of een op zichzelf staand wezen met een daadwerkelijk eeuwig karakter. Het antwoord is voor het eerst te vinden in een manuscript uit 1897.

He was equal with God, infinite and omnipotent. . . . He is the eternal, self-existent Son.¹⁵⁸

White lijkt dus een voorstander van de drie-eenheid. Door haar ideeën over deze kwestie te onthullen met deze uitspraak en haar vertelling van het scheppingsverhaal, mengt zij zich dan ook in een belangrijke discussie onder joodse en christelijke denkers die al vele jaren voor haar gevoerd werd.

4.2.2 De Anti-Christ en de engelen in het scheppingsverhaal

Satan en de engelen zijn belangrijke personages in Whites scheppingsverhaal, waarin de lezer beduidend meer te weten komt over hen dan in het vergelijkingsmateriaal. Toch valt er meer informatie te vinden elders in de Bijbel, bijvoorbeeld in Genesis 2:

Alzo zijn volbracht de hemel en de aarde, en al hun heir. (Genesis 2:1 SV)

In de SV kan “heir” gezien worden als een ander woord voor engelen, in navolging van eenzelfde woordgebruik elders in het Oude en Nieuwe Testament. (Joz 5:14-15, 1 Kon 22:19, Luc 2:13

¹⁵⁷ Kärkkäinen, *Christology: A Global Introduction*, 69-70.

¹⁵⁸ EGW, Manuscript 101, 1897.

KJV).¹⁵⁹ Het beschouwen van Satan als een personage waarmee Christus en God communiceren zoals wordt gedaan in *Spiritual Gifts*, komt in de Bijbel voor het eerst voor in het boek Job:

Er was nu een dag, als de kinderen Gods kwamen, om zich voor den HEERE te stellen, dat de satan ook in het midden van hen kwam. (Job 1:6 SV)

Dit citaat is aan het begin van het boek van Job te vinden, waarna God in gesprek raakt met Satan en wordt uitgedaagd om het geloof van de tot dan toe goedbedeelde Job te testen door hem met ongeluk te treffen. In dit verhaal wordt Satan voorgesteld aan Gods kinderen en maakt hij naast hen deel uit van een soort hemelse raad. Deze kinderen van God, ook wel *benay elohim* in de Hebreeuwse tekst, zijn ondergeschikten in de hemelse hiërarchie en worden daarom ook wel voorgesteld als engelen. God is dus in het boek Job deel van een soort hemelse overheid, compleet met ambtenaren in de vorm van engelen en een oppositie in de vorm van Satan.¹⁶⁰ Dit beeld van een raad der heiligen wordt tevens herhaald in Psalm 82 en 89:

God staat in de vergadering Godes; Hij oordeelt in het midden der goden; ... Ik heb wel gezegd: Gij zijt goden; en gij zijt allen kinderen des Allerhoogsten; (Psalm 82:16 SV)

God is grotelijks geducht in den raad der heiligen, en vreselijk boven allen, die rondom Hem zijn. (Psalm 89:8 SV)

Satan speelt in dit verhaal nog niet de vervaarlijke Anti-Christ zoals velen hem misschien kennen, maar eerder een tegenstander van God die hij treft om dingen te bespreken en met wie hij dus op redelijke goede voet staat.¹⁶¹ Deze versie van Satan komt vaker voor in het Oude Testament (Zach 3:1-2, 1 Kron 21:1) en lijkt ook White beïnvloed te hebben in dit hoofdstuk. Satan verleidde volgens haar de eerste mensen niet puur omdat hij staat voor al wat kwaad is, maar eerder uit trots en jaloesheid. Volgens White is dit de daad die ervoor zorgt dat Satan samen met engelen die hem volgden uit de hemel verbannen wordt. Ook binnen Jesaia wordt er gesproken over de gevallen engel Lucifer die hoogmoed toont ten opzichte van God en daarvoor gestraft wordt.

Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, o morgenster, gij zoon des dageraads! hoe zijt gij ter aarde nedergehouden, gij, die de heidenen krenktet! En zeidet in uw hart: Ik zal ten hemel opklimmen, ik zal mijn troon boven de sterren Gods verhogen; en ik zal mij zetten op den berg der samenkomst aan de zijden van het noorden. Ik zal boven de hoogten der

¹⁵⁹ Kugel, *Traditions of the Bible*, 48

¹⁶⁰ T.J. Wray en Gregory Mobley, *The Birth of Satan, Tracing the Devil's Biblical Roots* (New York: Palgrave MacMillan, 2005) 41.

¹⁶¹ John J. Collins, *A Short Introduction to the Hebrew Bible* (Minneapolis: Fortress, 2007) 259.

wolken klimmen, ik zal den Allerhoogste gelijk worden. Ja, in de hel zult gij nedergestoten worden, aan de zijden van den kuil! (Jesaja 14:12-15 SV)

De “zoon des dageraads” in deze verzen wordt vaak als Satan geïdentificeerd, en is ook wel een verwijzing is naar Venus, de morgenster. Vaak wordt gedacht dat de auteur van Jesaja verwijst naar de Kanaänitische mythe van de morgenster die zich probeert te verheffen tot de godheid El, waarna hij door zijn hoogmoed naar beneden wordt gegooid.¹⁶² In de context van het verhaal van Jesaja wordt de morgenster gelijkgesteld aan een zekere koning van Babylon die zich misdragen heeft, waardoor het verhaal en mythische dimensie krijgt. De connectie die gelegd wordt met het verhaal van de val van Satan verklaard de latere etymologische ontwikkeling waarin Satan gelijkgesteld werd aan Lucifer, en geeft een achtergrond voor Whites visie op Satan als gevallen engel.

Een andere, niet-Bijbelse bron die een vergelijkbaar verhaal vertelt is de Vita, welke ook wel “Het leven van Adam en Eva” wordt genoemd. In dit verhaal dat vele malen in verschillende talen opnieuw verteld is, maar oorspronkelijk stamt uit de eerste eeuw na Christus, weigert Satan zich onder te schikken aan de heerschappij van Adam, waarna zijn jaloezie leidt tot zijn verbanning uit de hemel en het verleiden van zijn Adam en Eva tot het kwade (Vita 12-16).¹⁶³ Hoewel in *Spiritual Gifts* Satan jaloers wordt op Christus in plaats van Adam, is het thema – verbanning door jaloezie – vergelijkbaar. De Vita vertoont daarnaast nog meer overeenkomsten met Whites kijk op het verhaal van de eerste mensen.

4.2.3 Het uiterlijk van de eerste mensen

Whites uitgebreide beschrijving van het uiterlijk van de eerste mensen zorgt ervoor dat het een grote rol krijgt haar vertelling, en de lezer echt het idee krijgt dat zij toekeek terwijl de gebeurtenissen achter de schepping zich voor haar ogen ontvouwde in haar visioen. In *Spiritual Gifts* wordt bijvoorbeeld benoemd dat de eerste mensen veel groter en mooier waren dan dat zij nu zijn. Een mogelijke Bijbelse achtergrond is Ezechiël 28, waarin de misdaden van een persoon die geleefd had in Eden besproken worden. Alhoewel hij “volkomen” geschapen is, wordt hij vanwege zijn zonde van de berg van God verbannen:

Gij waart in Eden, Gods hof; ... Gij waart een gezalfde, overdekkende cherub; en Ik had u also gezet; gij waart op Gods heiligen berg; gij wandeldet in het midden der vurige stenen. Gij waart volkomen in uw wegen, van den dag af, dat gij geschapen zijt, totdat er ongerechtigheid in u gevonden is. Door de veelheid uws koophandels hebben zij het midden van u met geweld vervuld, en gij hebt gezondigd; daarom zal Ik u ontheiligen van

¹⁶² Collins, *Hebrew Bible*, 171.

¹⁶³ Marjo Korpel en Johannes de Moor, *Adam, Eve and the Devil* (Sheffield: Sheffield Phoenix, 2014) 190-191.

Gods berg, en zal u, gij overdekkende cherub! verdoen uit het midden der vurige stenen!
(Ezechiël 28:13-16 SV)

Alhoewel deze verzen ook wel eens aangehaald worden als de bron voor de mythe van de verbanning van Satan uit de hemel, kan de analogie ook gemaakt worden met de verbanning van Adam uit de hof van Eden.¹⁶⁴ Echter spreekt deze tekst nog niet expliciet over het uiterlijk van de hoofdpersoon, alleen over zijn perfectie.

In andere Bijbelse bronnen wordt er wel meer losgelaten over het uiterlijk van mensen aan het begin van de geschiedenis. Zo is het noemen van reuzen niet geheel onbekend binnen de Bijbel, bijvoorbeeld in Genesis 6, in een passage die van eenzelfde wezens spreekt als in Job en de Psalmen. De kruising van zonen van God met mensendochters doet hier reuzen ontstaan.

In die dagen waren er reuzen op de aarde, en ook daarna, als Gods zonen tot de dochteren der mensen ingegaan waren, en zich kinderen gewonnen hadden; deze zijn de geweldigen, die van ouds geweest zijn, mannen van name. En de HEERE zag, dat de boosheid des mensen menigvuldig was op de aarde, en al het gedichtsel der gedachten zijns harten te allen dage alleenlijk boos was. (Genesis 6:4-5 SV)

Naast Bijbelse aanduidingen, wordt er ook in andere oude verhalen gerefereerd naar de lengte van Adam en Eva, zoals bijvoorbeeld in de pseudepigraaf *Apocalypse van Abraham*, dat waarschijnlijk opgesteld is tussen het einde van de eerste en het begin van de tweede eeuw na Christus.

And I saw there a man very great in height and fearful in breadth. Incomparable in aspect, embracing a woman, who likewise approximated to the aspect and shape of the man. (Apocalypse of Abraham 22 [Box])¹⁶⁵

Ook 1 Henoch, een werk dat buiten de Bijbelse canon valt en dat wordt geschat ergens tussen de derde en de eerste eeuw voor Christus geschreven te zijn, vertelt over de reuzen van voor de zondvloed. In het boek van Wachters, dat wil zeggen 1 Henoch 1-36, wordt verteld dat deze reuzen uit het zondige gedrag van gevallen engelen voortkomen en dat zij na de zondvloed nog een gevaar vormen, door in de vorm van geesten over de aarde rond te waren.¹⁶⁶ Ook in Jubileën, een ander pseudepigraaf geschreven ergens in de tweede eeuw voor Christus, worden de reuzen van voor de zondvloed, ook wel *Nephilim*, gezien als zonen van engelen en mensen.

¹⁶⁴ Wray en Mobley, *The Birth of Satan*, 111.

¹⁶⁵ *Apocalypse of Abraham*. Red. en vert. G.H. Box, ass. J.I. Landsman, 2e editie (Londen/New York: Society for Promoting Christian Knowledge, 1919) 69-70.

¹⁶⁶ Collins, *Hebrew Bible*, 42.

And it came to pass that when the children of men began to multiply on the face of the earth and daughters were born to them, that the angels of God saw ... that they were beautiful to look upon, and they [the angels] took themselves [human] wives of all whom they chose, and they bare unto them sons and they were giants.. (Jubilees 5:1 [Charles])

White meent daarentegen in *Spiritual Gifts* 3:60 in hoofdstuk "Crime Before The Flood" dat de zonen van God geen engelen, maar afstammelingen van Seth zijn. Dit is een interpretatie van de verzen in Genesis die in christelijke kringen voor het eerst bekend werd door de werken van Julianus Africanus, in de derde eeuw. Zijn interpretatie verving tegen de vijfde eeuw de heersende kijk op de zaken die ook toegepast werd in Henoch en Jubileeën.¹⁶⁷ Later werd deze interpretatie overgenomen door de kerkvader Augustinus (354-430) in zijn *De Civitate Dei*. Tijdens het onderzoeken van de vraag of men moest geloven of de engelen van God zich zouden laten verleiden door mensendochters, concludeerde hij, na een voorbeeld aangehaald te hebben van een "reuzin" uit Rome die in zijn tijd nog geleefd zou hebben, dat reuzen iets van alle tijden waren, en dus ook (al dan in meerdere mate) voor de zondvloed geleefd moeten hebben:

It is possible therefore that giants were born even before the sons of God, who were also called the angels of God, united with the daughters of men, that is, of those who lived according to man, or, in other words, before the sons of Seth united with the daughters of Cain ... These sons of God, however, were not angels of God in the sense that they were not also human beings, as some people think, but they were assuredly human beings ... Therefore, according to the Hebrew and Christian canonical writings, ... there is ... no doubt that the sons of God, who descended from Seth according to the flesh, sank to the level of this society after forsaking righteousness. And it is not surprising that their offspring could be giants —not all of them in fact, but there were more giants then than in succeeding eras since the deluge. (Augustine, *The City of God* 15:23 [Levine])

Net zoals Augustinus zag White in Genesis 6 een vermelding van de vermenging van de zonen van Seth en Kain. In Whites verhaal wordt de lengte van de zonen van Seth verklaard aan de hand van de vloek die over de mensheid is afgeroepen sinds de zondvloed. Deze werd minder gevoeld door hen, dan door de zonen van Kain, ook wel de mensenzonen genoemd. De godenzonen hadden daarom volgens haar de nobele lengte van Adam overgenomen.¹⁶⁸ De oorspronkelijke perfectie en de grote lengte van de door God geschapen mens is dus niet geheel nieuw, maar komt ook elders in de Bijbel en daarbuiten voor.

¹⁶⁷ Annette Y. Reed, *Fallen Angels and the History of Judaism and Christianity: the Reception of Enochic Literature* (New York: Cambridge University, 2005) 219, 221-222.

¹⁶⁸ EGW, *Spiritual Gifts* 3, 60.

4.2.4 De genezende kracht van boom des levens

Een ander opvallend verschil tussen *Spiritual Gifts* en Genesis is de informatie die de lezer krijgt over de boom des levens. Een opmerking over de helende krachten van de bladeren is niet in Genesis, maar wel in Openbaring te vinden:

In het midden van haar straat en op de ene en de andere zijde der rivier was de boom des levens, voortbrengende twaalf vruchten, van maand tot maand gevende zijne vrucht; en de bladeren des booms waren tot genezing der heidenen. En geen vervloeking zal er meer tegen iemand zijn; en de troon Gods en des Lams zal daarin zijn, en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen; (Openbaring 22:2-3 SV)

De genezende krachten worden echter niet aan Adam of Eva toegewezen, maar aan de volken. Ook wordt in het citaat het einde van de vloek op de mensheid genoemd, op eenzelfde manier als White meende dat de vloek eindigt wanneer Christus terugkomt, en de rechtvaardigen het eeuwig leven zouden verkrijgen.

De helende krachten van de bladeren van deze boom worden ook genoemd in de Vita. In dit verhaal lijdt Adam aan verschrikkelijke pijnen na het eten van de boom van kennis van goed en kwaad, welke alleen op te lossen zijn met de oliën uit de andere boom. Daarom stuurt hij in Vita 35 Eva en zijn zoon Seth terug naar Eden, om deze oliën te verkrijgen. In Vita 34 herhaalt Adam, die het verhaal op zijn sterfbed vertelt, een van de gevolgen van de eerste zonde. God zou namelijk een vloek over hem hebben uitgesproken waardoor hij door 77 ziektes geteisterd werd, die aan het einde van zijn leven tot bloei zouden komen.¹⁶⁹ Dit komt erg overeen met Whites visie op de vloek na de eerste zonde, die zich ook steeds duidelijker in de schepping zou laten merken door de jaren heen.

Ook Augustinus interpreteerde de boom des levens op een letterlijke wijze, en zag het als een middel waarmee de eerste mensen hoge ouderdom in de hof konden voorkomen. Dit sluit aan bij de gezondheid van de eerste mens, welke ik in het voorgaande kopje heb besproken. Augustinus zag namelijk, net zoals White, het lichaam van eerste mens als vrij van schade en gezond.

Accordingly, man lived in paradise just as he chose for as long a time as his choice coincided with God's command. He lived in the enjoyment of God, whose goodness ensured his goodness. He lived without any want and had it in his power always to live such a life. He had food at hand against hunger, drink against thirst and the tree of life against the decay of old age. There was no deterioration in the body or arising from it to cause any discomfort to any of his senses. There was no fear of disease from within or of

¹⁶⁹ Gary A. Anderson, "The Punishment of Adam and Eve in The life of Adam and Eve," red. Gary A. Anderson, Michael E. Stone, Johannes Tromp, *Literature on Adam and Eve: Collected Essays* (Leiden: Brill. 2000) 59.

injury from without. He had perfect health in his flesh and complete tranquillity in his soul. (Augustine, *City of God* 14:26[Levine])

Alhoewel White dus op haar eigen manier kennis deelt over de gezondheid van de eerste mens en de helende krachten van de boom des levens, was zij ook in dit onderwerp niet de eerste, en vertoont zij grote overeenkomsten met andere werken.

4.2.5 De harmonie tussen mens en dier in de hof van Eden

White beschreef in *Spiritual Gifts* de evenwichtige omgang tussen de mensen en de dieren in Eden. Op een beeldende wijze wordt verteld dat leeuw en lam in de hof van Eden samen spelen of slapen aan de voeten van de mens. Dit thema komt tevens voor in Jesaja 11 en 65:

De koe en de berin zullen te zamen weiden, haar jongen zullen te zamen nederliggen, en de leeuw zal stro eten, gelijk de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van een adder; en een gespeend kind zal zijn hand uitsteken in de kuil van den basilisk. Men zal nergens leed doen noch verderven op den gansen berg Mijner heiligheid; want de aarde zal vol van kennis des HEEREN zijn, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. (Jesaja 11:7-9 SV)

De wolf en het lam zullen te zamen weiden, en de leeuw zal stro eten als een rund, en stof zal de spijs der slang zijn; zij zullen geen kwaad doen noch verderven op Mijn gansen heiligen berg, zegt de HEERE. (Jesaja 65:25 SV)

Door Irenaeüs van Lyon (ca. 140-ca. 202) moesten deze passages, alhoewel hij de allegorische waarde erkende, ook op letterlijke wijze geïnterpreteerd worden. De eerste wezens in de hof van Eden zouden dan ook vegetariër moeten zijn geweest.

Now I am aware that some endeavour to transfer all this to wild persons and to such as believe out of diverse nations and diverse doings, and having believed, are of one mind with the righteous. But although this be the case among some men, coming out of various nations to one mind concerning the Faith: nevertheless in the resurrection of the Just [it will be so] with those animals, as was said: For God is rich in all things. And it is meet that the creature being recalled, all living things should obey and be subjected unto Man, and that, as they were subjected unto Adam in their obedience, they should return to the food that was first given of God to them i.e., the fruit of the Earth. (Irenaeüs, *Against Heresies* 5:33 [Keble])

Met deze “fruit of the earth” verwees Irenaeüs naar Genesis 1:29-30 waarin God de zaadzaaiende vruchten en groene kruid aan de mensen en dieren aanbied als voedsel. Onder de komende heerschappij van God zou er totale harmonie in de wereld ontstaan zoals ook aan het

begin van de schepping al bestond, waarin roofdieren en prooidieren samen zouden kunnen leven. Dit idee is samenhangend met interpretaties van gedeeltes van Romeinen, waar in beweerd wordt dat niet alleen de mensen, maar de gehele schepping geleden heeft onder de eerste zonde.

Want het schepsel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft; Op hoop, dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat het ganse schepsel te zamen zucht, en te zamen als in barensood is tot nu toe. (Romeinen 8:19-22 SV)

Daarom, gelijk door een mens de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood; en alzo de dood tot alle mensen doorgedaan is, in welken allen gezondigd hebben.: (Romeinen 5:12 SV)

In zijn interpretatie van Romeinen 8 meende Johannes Chrysostomus (ca. 349-ca. 407) dat niet alleen de mens na de zondeval sterfelijk was geworden, maar ook de gehele schepping.

What is the meaning of, 'the creation was made subject to vanity?' (Rom 8:20). Why that it became corruptible. For what cause, and on what account? On account of thee, O man. For since thou hast taken a body mortal and liable to suffering, the earth too hath received a curse, and brought forth thorns and thistles.(Chrysostomus, *Homily 14* [Schaff])¹⁷⁰

White deelde deze mening, en gaf aan dat de groeiende ziekte onder dieren, die overgebracht kon worden aan de mensen door hen te eten, voortkwam uit deze vloek die sinds de zondeval op de schepping ligt. De eerste mens at dan ook geen vlees, te zien aan de harmonieuze situatie tussen mens en dier in Eden. God had de aarde in eerste instantie in balans geschapen, en dus zonder de moord die vereist is voor het carnivore dieet. Pas na de eerste zonde was deze balans zoek, doordat de vloek over de wereld af werd geroepen.¹⁷¹

4.3 Conclusie

In het licht van haar redenering die in hoofdstuk twee en drie is uitgelegd blijkt uit de vergelijking dat er belangrijke verschillen zijn tussen Ellen Whites teksten en de Bijbelverzen,

¹⁷⁰ Chrysostom, "Homily 14 on Romans 8", red. P. Schaff, *Saint Chrysostom: Homilies on the Acts of the Apostles and the Epistle to the Romans*; in: *Nicene and Post Nicene Fathers Series I*, vol. 11 (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1999) 19, 20.

¹⁷¹ EGW, *Spiritual Gifts 4a*, 120, 146.

die haar redenering over vegetarisme onderbouwen. Door aandacht te schenken aan het uiterlijk van de eerste mensen wordt de volmaaktheid en gezondheid van hen benadrukt. Samen met het genoemde ontbreken van gewelddadigheid tussen mens en dier in de hof van Eden geeft zij hiermee grond voor het idee dat de eerste mensen wel vegetariërs geweest moesten zijn. Opvallend is dat ze in haar onderbouwing van vegetarisme niet expliciet gebruik maakt van het Bijbelcitaat uit Genesis 1:29-30, waarin toestemming wordt gegeven aan de mens om plantaardig te eten, maar eerder van haar eigen visies, volgens haarzelf voortkomend uit haar visioenen, uitgaat. De lezer kan echter niet weten of zij wellicht deze verzen impliceert, en er al vanuit gaat dat hij ermee bekend is.

Door aspecten in het verhaal te benoemen die niet in de Bijbelverzen voorkomen, zoals de uiterlijkheden van de vruchten van de boom des levens, de liefde die God voor de eerste mensen voelt en info over de dagplanning van de eerste mens, lijkt zij haar eigen autoriteit te bevestigen naast die van de Bijbel. Door niet de Bijbel tegen te spreken, maar enkel méér informatie te geven dan de Bijbel zelf, is zij nog steeds in harmonie met de hoofdbron en probeert zij zich wellicht van andere Bijbelvertolkers te onderscheiden. De derde vergelijking (Tabel 8) is hier een goed voorbeeld van. Door te menen dat de mens wel toestemming heeft gekregen om vlees te eten, maar toch aangeeft dat dit niet gezond is voor de mens, wijst zij haar eigen autoriteit toe, door meer kennis van het onderwerp te tonen dan de auteurs van Genesis voorhanden hadden. Uit het contextualiseren van deze transformaties blijkt echter dat White in haar interpretaties niet alleen teruggreep op thema's die elders in de Bijbel gevonden worden, maar die ook overeenkomsten vertonen met interpretaties van andere Bijbelvertolkers.

De elementen die samen Whites verhaal vormen dat aan de grondslag lag van haar argumentatie rondom vegetarisme bestonden dus al vele jaren voor haar geboorte. Vele grote joods-christelijke denkers gingen haar voor in de discussie over de pre-existente Christus, de aanwezigheid van Satan en de engelen in het scheppingsverhaal, de perfectie, lengte en gezondheid van de eerste mensen, de genezende krachten van de boom des levens en de harmonieuze toestand in de hof van Eden. Daarbij verweefde zij andere Bijbelteksten in haar verhaal, en kan men dus ook stellen dat zij de Bijbel als een geheel zag. White interpreteerde de Bijbel daarbij op letterlijke wijze, zo blijkt ook uit de analyse. Toch haalde zij er ook andere dingen bij, op eenzelfde manier als haar voorgangers ook deden. Alhoewel men niet weet of zij deze bronnen daadwerkelijk heeft gelezen, kan men aan de hand van de vele overeenkomsten met andere interpretaties stellen dat het waarschijnlijk is dat haar interpretatie gevormd is door dezelfde traditie als waar haar voorgangers in stonden.

Conclusies

De Bijbelinterpretatie van White heb ik, in navolging van Diltheys theorieën over hermeneutiek, gezien als een goede weergave van hoe de auteur de werkelijkheid beleefde. Door eerst van buiten naar binnen te werken en Ellen White vanuit een historisch kader te benaderden, om daarna op haar teksten te focussen en hen vervolgens weer tegen de achtergrond van vroege joods-christelijke bronnen te zetten, heb ik getracht haar denkwijze achter het ontwikkelen van haar adviezen over het eten van vlees beter te begrijpen en ze in hun context te zetten. Tegelijkertijd heb ik inzicht verkregen in hoe het proces van interpretatie werkt.

White presenteerde haar geloofsovertuigingen op een manier die passend was in de context van haar tijd. Voortkomend uit een lange protestantse traditie waarin het concept *sola scriptura* toegepast werd, benadrukte zij het belang van de Bijbel in het dichterbij komen tot God en daarom als eerste bron van geloofsovertuigingen. Dit betekende echter niet dat zij de Bijbel als enige bron beschouwde, aangezien zij daarnaast ook claimde zelf ook een connectie met God te hebben die vorm kreeg in haar visioenen, waarin zij gesteund werd door de traditie van de geest van de profetie. Daarnaast kon zij, samen met anderen, ook het boek der natuur lezen om de resultaten uit de Bijbel en haar visioenen bevestigd te zien worden. Dit concept had het hermeneutische probleem gegeven dat uiteindelijk leidde tot de moderne wetenschap, namelijk, dat de Bijbel zijn autoriteit zou moeten delen in het geval dat er een ander boek is dat ook komt van een goddelijke auteur en ons ook net zo goed kan helpen God te begrijpen. Doordat White haar autoriteit in het verlengde legde van de Bijbel en God, kon zij wetenschappelijke bevindingen (of meningen) van anderen onderbouwen met haar visionaire inzicht, welke volgens haar immers door God gegeven was. Zo stond zij met haar connectie met het goddelijke tussen de mensen en de natuur, maar ook tussen de mensen en de Bijbel, en begeleidde zij de interpretatie van deze bronnen.

Deze beweringen waren de grond voor haar leergezag, waarbij zij zichzelf zag als het “kleine licht” dat leidde naar de Bijbel als het “grote licht”. Ook wees zij haar volgelingen er op om over beiden hun eigen oordeel te vellen en kregen zij dus enig zelfbeschikkingsrecht, al moesten zij zich daar in laten leiden door de Heilige Geest, welke natuurlijk de hoogst mogelijke autoriteit representeerde. Niet alleen de Bijbel en de natuur waren objecten van interpretatie voor het publiek, maar ook haar gehele oeuvre waarin zowel de Bijbel als haar visioenen en observaties op de natuur in verwerkt waren. Het was de bedoeling dat men in al deze zaken de stem van de Heilige Geest zou ontwaren, en zelf ook tot de conclusie van vegetarisme zouden komen.

In de intertekstuele analyse blijkt daarbij dat zij in meer aspecten teruggreep op bekende thema's in haar redenering, hoewel het niet zeker is of zij zich hier bewust van was. Ze presenteerde dit als visionair inzicht en onderbouwde daarmee haar eigen autoriteit, ook al

waren haar ideeën niet direct in de Bijbel of in de observatie van de natuur terug te vinden. Zij leek met haar charismatische voorkomen zichzelf als een soort hulp bij het droge Bijbellezende aan te bieden en zo bepaalde interpretaties met haar gave te bevestigen. White ging daarbij mee in het typisch protestantse losmaken van de kerkelijke heerschappij aan de hand van Bijbelgerichtheid, maar vulde deze ruimte tegelijkertijd op met haar eigen leergezag waardoor de gelovigen toch de juiste kant opgestuurd konden worden in hun interpretatie. Dat dit werd geaccepteerd, ondanks dat zij een andere hiërarchie voorstelde, doet mij concluderen dat autoriteit een flexibeler begrip is dan zij deed voorkomen. De totstandkoming van haar argumentatie naar vegetarisme lijkt veel complexer te zijn geweest dan alleen afhangelende van, de Bijbel, haar visioenen en de natuur.

In Whites geval kan men, wanneer men autoriteit voor haar probeert te definiëren, naar mijn mening dus niet spreken van bijvoorbeeld een secundaire positie van de Bijbel (in eerste instantie onderhevig aan God) een tertiaire positie van de visioenen van White (welke getoetst moeten worden aan de Bijbel), en een quataire positie van de observering van de natuur van de mensen zelf (ook onderhevig aan de visioenen van White), maar van een mobiele autoriteit met al deze elementen, die doorgeeft en ontvangt, en tevens overdraagbaar is. In de praktijk is namelijk haar Bijbelinterpretatie, en die van anderen, niet gevormd door enkel de Bijbel, maar door de Bijbel in samenwerking met vele invloeden van binnen en van buitenaf. In dit onderzoek werd ondervonden dat de bronnen waar White haar claim op leiderschap mee ondersteunde niet helemaal overeen kwamen met de bronnen waar haar werken ook overeenkomsten mee vertonen. Hieronder vielen verschillende buiten-Bijbelse, buiten-visionaire bronnen, zoals de het gesprek dat zij voerde dat zorgde voor de ommezwaai in haar kijk op de morele verantwoordelijkheid voor het welzijn van dieren, en het feit dat haar vertelling van de door mij aangehaalde Bijbelse passages veel overeenkomsten toont met andere vroege bronnen.

Dit hoeft echter geen verassing te zijn aangezien het Woord zelf ook geen vast begrip is, zoals ik al in de inleiding heb vastgesteld, maar geconstrueerd als product van vele discussie en hervertalingen. Interpretatie is dan ook altijd onderhevig aan veel invloeden, wat de reden is dat er ook niet één interpretatie van de Bijbel is. De algemene deler van deze mobiele autoriteit hangt af van de boodschap die uitgezonden wordt. Deze boodschap is echter niet vastgesteld, maar wordt in dit geval bij de interpretatie intern vastgesteld door de lezer. De individu is echter niet zelfstandig in de interpretatie, waardoor men ook kan stellen dat de autoriteit ligt bij al die elementen die ervoor zorgen dat er een boodschap gecreëerd wordt bij de lezer. Iedereen kan dus bij het lezen van de Bijbel een eigen spirituele autoriteit hebben, maar men is nooit vrij van de invloeden van buitenaf. Het hermeneutische leesproces vindt in die zin zowel intern als extern plaats, en heeft dus meerdere lagen die met elkaar in samenwerking zijn, en de spirituele macht kan zowel privé als publiek bezit zijn.

Alhoewel het mij waarschijnlijk lijkt dat Whites ideeën op de een of andere manier tot haar gekomen zijn en zij haar beïnvloed hebben, aangezien veel van de bronnen het hele discours beïnvloed hebben waar ook zij aan deelnam, is het moeilijk te zeggen of dit ook daadwerkelijk het geval was bij (al) deze bronnen. Om dit met zekerheid aan te tonen zou men verder onderzoek moeten ondernemen naar bijvoorbeeld de rol van deze bronnen bij andere auteurs, waarvan wel zeker is dat White er werken van gelezen heeft. Ook zou men voor een nog vollediger verhaal wat betreft de daadwerkelijke vorm van haar autoriteit in vervolgonderzoek een blik kunnen werpen op de receptiegeschiedenis van Ellen Whites werken, aangezien daar in dit onderzoek geen tijd en ruimte meer aan besteed kon worden. In elk geval heb ik hier aangetoond dat zij stevig stond in de historische context die haar ertoe leidde voor vegetarisme te pleitten. Met haar interpretatie stond Ellen White in het bredere discours van gezondheidsleer, eigen ervaringen en Bijbelexegese, en heeft zij met haar visie op vegetarisme haar context eigen gemaakt.

Literatuur

1. Bronnen

1.1 Teksten van Ellen White

EGW, "A Messenger," *The Review and Herald* 83.30 (1906): 8.

EGW, *An Appeal to Mothers*, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1864.

EGW, "An Open Letter from Mrs. E. G. White To All Who Love the Blessed Hope," *The Review and Herald* 18.3 (1903): 14-15.

EGW, *A Sketch of the Christian Experience and Views of Ellen G. White*, Saratoga Springs, NY.: James White, 1851.

EGW, "Balaam's Encounter With the Angel," *The Signs of the Times* 6.44 (1880).

EGW, *Christian Temperance and Bible Hygiene*, Battle Creek, MI: Good Health Publishing Company, 1890.

EGW, "Communications of Sister White," *The Review and Herald* 7.15 (1856): 118.

EGW, *Counsels on Sabbath School Work*, Washington D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1938.

EGW, *Early Writings*, Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1882.

EGW, *Education*, Mountain View, CA: Pacific, 1903.

EGW, *Healthful Living*, Battle Creek: Medical Missionary Board, 1897.

EGW, "Instruction and Response A Special Service at the Battle Creek (Mich.) Tabernacle," *The Review and Herald* 80.20 (1903): 8.

EGW, *Letter 1* (Ellen G. White Estate, 1854).

EGW, *Letter 3* (Ellen G. White Estate, 1847).

EGW, *Letter 5* (Ellen G. White Estate, 1867).

EGW, *Letter 50b* (Ellen G. White Estate, 1874).

EGW, *Letter 54* (Ellen G. White Estate, 1896).

EGW, *Letter 73a* (Ellen G. White Estate, 1896).

EGW, *Letter 83* (Ellen G. White Estate, 1901).

EGW, "Life of Christ.—No. 2," *The Youth's Instructor* 20.4 (1872): 29.

EGW, *Manuscript 1* (Ellen G. White Estate, 1854).

EGW, *Manuscript 1* (Ellen G. White Estate, 1863).

EGW, *Manuscript 5* (Ellen G. White Estate, 1881).

EGW, *Manuscript 15* (Ellen G. White Estate, 1889).

EGW, "MR. No. 1190—A Vision Received in Oswego, New York, January 26, 1850" in: *Manuscript Release*, volume 16, Silver Springs: 1990.

EGW. "Notes of Travel," *The Review and Herald* 61.47 (1884): 737-738.

EGW, *Prophets and Kings*, Mountain View, CA: Pacific Press, 1917.

EGW, *Special Testimony for the Battle Creek Church*, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1869.

EGW, *Spiritual Gifts*, volume 1, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1858.

EGW, *Spiritual Gifts*, volume 2, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1860.

EGW, *Spiritual Gifts*, volume 3, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1864.

EGW, *Spiritual Gifts*, volume 4a, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1864.

EGW, *Spiritual Gifts*, volume 4b, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1864.

EGW, *Testimonies for the Church*, volume 2. Mountain View, CA: Pacific Press, 1871.

EGW, *Testimonies for the Church*, volume 3. Mountain View, CA: Pacific Press, 1875.

EGW, *Testimony Relative to Marriage Duties, and Extremes in The Health Reform*, Battle Creek, MI: Seventh-day Adventist Publishing Association, 1869.

EGW, *The Colporteur Evangelist*, Mountain View: Pacific Press, 1920.

EGW, *The Great Controversy Between Christ and Satan*, 2e editie, Mountain View, C.A.: Pacific Press, 1911.

EGW, *The Ministry of Healing*. Mountain View, C.A., Pacific Press, 1905.

EGW, *To Those Who Are Receiving the Seal of the Living God*, Broadside 2, Topsham: 1849.

EGW, "Words to Students," *The Youth's Instructor* (1894, May 31).

1.2 Andere bronnen

Augustine, *The City of God*. Vertaling door Philipe Levine, George McCracken e.a. 7 Vols. Cambridge, MA: Harvard University, 1957-1972.

Bates, Joseph, *Sabbath Controversy #2: The Seventh Day Sabbath, A Perpetual Sign*, 2e editie, New Bedford: Benjamin Lindsey, 1847.

Bates, Joseph, Waggoner, J.H. en Cornell, M.E., "Address," *The Review and Herald* 7.10 (1855): 78-79.

Bacon, Francis, "The Advancement of Learning". Redactie door A. Johnston, Oxford: 1974, Als geciteerd door: Peter Harrisson, *'The Book of Nature' and Early Modern Science*.

Box, G.H., redactie en vertaling, *Apocalypse of Abraham*. Assistent: J.I. Landsman, 2e editie, Londen/New York: Society for Promoting Christian Knowledge, 1919.

- Boyle, Robert, "Some Considerations touching the Usefulness of Experimental Natural Philosophy" in: *The Works*, vol. II, als geciteerd in: Harrison, "The Book of Nature".
- Charles, R.H., vertaler, *The Book of Jubilees, or little Genesis*. London en New York: Society for Promoting Christian Knowledge, 1902.
- Chrysostom, *Homily 14*. Vertaling door P. Schaff in *Homilies on the Acts of the Apostles and the Epistle to the Romans*. In vol. 11 van *The Nicene and Post-Nicene Fathers*, Series I. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1999.
- Coles, Larkin B., *Philosophies of Health: Natural Principles of Health and Cure*, herziene editie, Boston: Ticknor, Reed & Fields, 1853.
- Dilthey, Wilhelm, "The Development of Hermeneutics." Redactie en vertaling door H.P. Rickman *W.Dilthey: Selected Writings.*, Cambridge: Cambridge University, 1976, 247-263.
- Ephraem, *Hymns of Faith*. Vertaling door Jeffrey T. Wickes. The Fathers of the Church 130. Catholic University of America, 2014.
- Gadamer, Hans-Georg, *Truth and Method*. Vertaling door Joel Weinsheimer en Donald G. Marshall. 2e herziene editie, Londen en New York: Continuum, 1975.
- Irenaeüs, *Against Heresies*. Vertaling door John Keble. Library of fathers of the Holy Catholic Church 42 London, Oxford en Cambridge: J. Parker, 1872. Herprint, Charlestown, MA: Harvard University Library, 2004.
- Justinus de Martelaar, *The First Apology*. Vertaling door Thomas B. Fallis, *Saint Justin Martyr*. Christian Heritage, 1946.
- Kellog, J.H. naar White, Willie, 12 April, 1875 (White Estate) in: Ronald L. Numbers, *Prophetess of Health*, 231.
- Longnecker, Bruce W., *Two Esdras*, Sheffield: Sheffield Academic, 1995.
- Luther, Maarten, *Table Talk*. Vertaling door William Hazlitt, London: Fount, 1995.
- Miller, William, "Rules of Interpretation" in: *Midnight Cry* 1.1 (1842): 4.
- Origenes, *On First Principles*. Vertaling door G.W. Butterworth in *Origen: On First Principles*. New York: Harper, 1966.
- Philo van Alexandrië, *On the Creation, Allegorical interpretation of Genesis 2 and 3*. Vertaling door F. H. Colson, G. H. Whitaker. Loeb Classical Library 226. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1929.
- Philo van Alexandrië, *On Husbandry*. Vertaling door F. H. Colson, G. H. Whitaker. LCL 247. Cambridge, MA: Harvard University, 1930.
- Wesley, John, "Sermon XCIII.—On Dress," in *Sermons on Several Occasions* [1788] II, New York: 1829, 259, als geciteerd in: *Chasing Dirt: The American Pursuit of Cleanliness*, New York, Oxford: Oxford University, 1995, 3-4.
- White, James, "No title," *The Review and Herald*, 2.1 extra (1851): 4.

2. Secundaire literatuur

- Aamodt, Terrie Dopp, "Speaker" in: *Ellen Harmon White: American Prophet*. Redactie door Terrie Dopp Aamodt, Gary Land en Ronald L. Numbers, Oxford, 2014, 110-123. doi: 10.1093/acprof:oso/9780199373857.001.0001
- Aune, David E., *Prophecy in Early Christianity and the Ancient Mediterranean World*, Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1983.
- Anderson, Gary A., "The Punishment of Adam and Eve in "The life of Adam and Eve"". Redactie door Gary A. Anderson, Michael E. Stone, Johannes Tromp, *Literature on Adam and Eve : Collected Essays*, Leiden: Brill. 2000.
- Bauckham, R.J., "Sabbath and Sunday in the Protestant Tradition." Redactie door D.A. Carson *From Sabbath to the Lord's Day: A Biblical, Historical and Theological Investigation*, Grand Rapids, MI: Zondervan, 1982, 299-341.
- Bicknell, John, *America 1844, Religious fervor, westward expansion, and the presidential election that transformed the nation*, Chicago: Chicago Review, 2015.
- Butler, Jonathan, "A Portrait," in: *Ellen Harmon White: American Prophet*, Redactie door Terrie Dopp Aamodt, Gary Land, Ronald L. Numbers., Oxford University, 2014, 1-24. doi: 10.1093/acprof:oso/9780199373857.001.0001
- Campbell, Gordon, *Bible: Story of the King James Version: 1611-2011*, New York: Oxford University, 2010.
- Carpenter H.J., "The Bible in the Early Church," in: *The Interpretation of the Bible: Edward Alleyn Lectures 1943*, Redactie door C.W. Dugmore, 2e druk, London: Society for Promoting Christian Knowledge, 1946.
- Christine Chemnitz; Stanka Becheva, red., *The Meat Atlas: Facts and Figures About the Animals We Eat.*, Berlijn: Heinrich Böll Foundation; Brussels: Friends of the Earth Europe, 2014.
- Ehrman, Bart D., *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings*, 4e editie, New York en Oxford: Oxford University, 2008.
- Fortin, Dennis en Moon, Jerry, red., *The Ellen White Encyclopedia*, Review and Herald, 2013.
- Gillingham, Susan, "Biblical Studies on Holiday? A Personal View of Reception History". Redactie Emma England, William John Lyons en Andrew Mein, *Reception History and Biblical Studies : Theory and Practice*. Library of Hebrew Bible/ Old Testament Studies 615. Londen en New York: Bloomsbury T&T Clark, 2015, 17-30.
- Harisson, Peter, "'The Book of Nature' and Early Modern Science." Redactie Klaas van Berke en Arjo Vanderjagt, *The Book of Nature in Early Modern and Modern History*, Leuven en Parijs; Dudley, M.A.: Peeters, 2006.

- Hatfield, Gary, "Descartes Naturalism about the Mental". Redactie door Stephen Gaukroger, John Schuster, John Sutton, *Routledge Studies in Seventeenth-Century Philosophy : Descartes' Natural Philosophy*, London, New York: Routledge, 2003, 630-658.
- Hone, William red., Jeremiah Jones en William Wake vert., *The Apocryphal New Testament: being all the gospels, epistles, and other pieces now extant*, Londen: W. Hone, 1820.
- Hvidt, Niels Christian, *Christian Prophecy: The Post-Biblical Tradition*, New York: Oxford University, 2007.
- Jasper, David, *A Short Introduction to Hermeneutics*, Louisville KY: Westminster John Knox, 2004.
- John J. Collins, *A Short Introduction to the Hebrew Bible*, Minneapolis: Fortress, 2007.
- Jong, de, Ingeborg, "Adviesrapport Doelgroepenbeleid Christenen voor Viva Las Vega's." Stageonderzoek, Rijksuniversiteit Groningen, 2014.
- Jorink, Eric *Het Boeck der Natuere: Nederlandse geleerden en de wonderen van Gods Schepping 1575-1715*, Leiden: Primavera, 2006.
- Lindsay, Allan G. "Brighton Camp Meeting". Redactie door Dennis Fortin, Jerry Moon, *The Ellen G. White Encyclopedia*, 669-670.
- Kärkkäinen, Veli-Matti, *Christology: A Global Introduction*, 3e druk. Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2007.
- Korpel, Marjo en de Moor, Johannes, *Adam, Eve and the Devil*, Sheffield: Sheffield Phoenix, 2014.
- Kroesen, Justin E.A. en Luth, Jan R., "Between Death and Judgment: Sleep as the Image of Death in Early Modern Protestantism" in: *Ultimate Ambiguitites: Investigating Death and Liminality*, Redactie door Berger, Peter en Kroesen, Justin, New York/Oxford: Berghan Books 2016, 207-222.
- Kugel, James L., *Traditions of the Bible, A Guide to the Bible As It Was at the Start of the Common Era*, Cambridge, London: Harvard University, 1998.
- McGrath, Alister E., *Christian History : An Introduction*, West Sussex: Wiley-Blackwell, 2013.
- Mobley, Gregory en Wray, T.J., *The Birth of Satan, Tracing the Devil's Biblical Roots*, New York: Palgrave McMillan, 2005.
- Neufeld, Don F., redacteur, Julia Neuffer, Raymond F. Cottrell, Donald E. Mansell, George A. Selivanoff, assistent redacteurs, 10e druk, *Seventh Day Adventist Encyclopedia. Commentary Reference Series*, Washington D.C.: Review and Herald Publishing, 1966.
- Norton, David, *The Textual History of the King James Bible*, Cambridge: Cambridge University, 2005.
- Numbers, Ronald L. *Prophetess of Health: A Study of Ellen G. White*, 3e editie, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2008.

- Numbers, Ronald L. en Schoepflin, Rennie B., "Science and Medicine" in: Terrie Dopp Aamodt, Gary Land en Ronald L. Numbers, *Ellen Harmon White: American Prophet*, 196-217.
- Reed, Annette Y., *Fallen Angels and the History of Judaism and Christianity: the reception of Enochic literature*. New York: Cambridge University, 2005.
- Ruiten, van, Jacques T. A. G. M., "Intertekstualiteit en het Oude Testament," in: *Internationaal commentaar op de Bijbel*. Redactie door Erik Eynikel; William R. Farmer, Kampen: Kok; Averbode: Averbode, 2001.
- Rosen, George, *A History of Public Health*. New York: MD, 1958.
- Starr, Paul, *The Social Transformation of American Medicine*, Basic Books, 1982.
- Stone, Jon R., "Nineteenth- and Twentieth-Century American Millennialisms," in: *The Oxford Handbook of Millennialism*. Redactie door Catherine Wessinger, Oxford, New York: Oxford University, 2011.
- Thompson, Mark D., *A Sure Ground on Which to Stand: The Relation of Authority and Interpretive Method in Luther's Approach of Scripture*, Cumbria: Paternoster, 2004.
- Van der Heiden, Gert-Jan, *De Stem van de Doden: Hermeneutiek als spreken namens de ander*, Nijmegen: Van Tilt, 2012.
- White, Arthur L., "Ellen G. White's Portrayal of the Great Controversy Story", in: EGW, *Spirit of the Prophecy* vol. 4, reprint edition, 1869, 507-549.
- White, Arthur L., *Ellen G. White: The Early Years: 1827-1862* vol. 1 Hagerstown, M.D.: Review and Herald Publishing Association, 1985 74-76.
- White, Arthur L., Mansell D.E. *The Ellen G. White Writings*, Washington, D.C: Review and Herald Publishing Association, 1973.
- White, Lynn Jr., "The Historical Roots of our Ecological Crisis" *Science*, New Series 155.3767 (1967): 1203-1207.
- Wills, Garry, *Head and Heart, American Christianities*, New York: 2007.
- Woodhead, Linda, *An Introduction to Christianity*, 5e druk, Cambridge: Cambridge University, 2009.
- Edwards, Ralph, "Graham-Kellog, Early American Contributors to Health Education" in: *The Journal of School Health*, 51.9 (1981): 589-591.
- Shryock, Richard H., "Sylvester Graham and the Popular Health Movement, 1830-1870," *The Mississippi Valley Historical Review* 18.2 (1931): 172-183.

3. Websites

- 28 geloofspunten*, Kerkgenootschap der zevendedagsdaventisten. <http://www.adventist.nl/wat-wij-geloven/28-geloofspunten/>
- EGW Writings Beta*. www.egwwritings.org

Seventh- Day Adventist Church Manual, 19e editie, (Review and Herald, 2015).
https://www.adventist.org/fileadmin/adventist.org/files/articles/information/ChurchManual_2015.pdf

Seventh-Day Adventist World Church Statistics 2015, The Seventh Day Adventist Church
<https://www.adventist.org/en/information/statistics/article/go/-/seventh-day-adventist-world-church-statistics-2015/>

Statenvertaling online www.statenvertaling.net

Smith, Joseph, *The Doctrine and Covenants*, (1833) Section 89: 4-9 en 12.
<https://www.lds.org/scriptures/dc-testament/dc/89?lang=eng>

The Bible on the Internet www.biblija.net

Veltman, Fred, "The Desire of Ages project: The Conclusions" *Ministry* LXII (1990): 11-15.
<https://www.ministrymagazine.org/archive/1990/12/the-desire-of-ages-project-the-conclusions>